

AZ IDEGEN TŐKE MEGNÖVEKEDETT SZEREPE ÉS
FELADATA A BRAZIL KATONAI KORMÁNYOK EX-
PANZIÓS GAZDASÁGPOLITIKÁJÁBAN

Készítette: Horváth Gyula

TARTALOMJEGYZEK

	oldal
I. Az expanziós gazdaságpolitika kül- és belpolitikai háttere.	3
II. A külföldi tőke beáramlása és a gazdasági struktúrában betöltött szerepe.	20
1./ a külföldi investációt elősegítő adópolitika	24
2./ a külföldi investáció iránya és szerepe a gazdasági struktúrában. /az investáció és a vezető iparágak viszonya/.	33
III. A 184 vezető brazil magánvállalat elemzése a külföldi érdekeltség szempontjából.	50
1./ brazil /nemzeti/ tőkekontrollú magánvállalatok elemzése	52
2./ külföldi tőkekontrollú magánvállalatok elemzése.	64
Melléklet a III.fejezethez	78
IV. Az export-import expanzió lehetőségei, utjai, formái, közvetett és közvetlen célja	82
1./ az exportorientált fejlesztés szükségessége.	82
2./ az exportot támogató adópolitika	90
3./ az import szerkezeti összetétele	93
4./ az export szerkezeti összetétele	97
5./ a vezető exportra termelő iparvállalatok elemzése	103
V. A gazdasági expanzió lehetősége, jelene és jövője Latin Amerikában	108
1./ Melléklet az V. fejezethez	122
Összegezés	122
Felhasznált irodalom jegyzéke	128

Az expanziós gazdaságpolitika kül- és
belpolitikai háttere

Amikor 1964. április 1-én a brazil legfelsőbb tőkés körök által kezdeményezett és a katonai vezető réteg által végrehajtott puccs győzött, minden jel arra mutatott, hogy egy "szokványos" - a Latin Amerikai politikai életben mindennapos esemény- játszódott le Braziliában. "Szokványos" abban az értelemben, hogy a latin-amerikai államok sem politikai sem gazdasági változást nem tudtak felmutatni egy-egy katonai hatalomátvétel során, és a demagóg szólamokon, ígéretéseken kívül a valóságban egy katonai puccs sem jelentett mást, mint a tőkés körök egyik-vagy másik csoportjának előtérbe kerülését az ország politikai és gazdasági életében. Az ilyen változások ritkább esetekben jártak együtt új, átfogó -az ország gazdasági, politikai és kulturális életének egészével kiható-koncepciók megfogalmazásával, realizálásával.¹

A katonai segédlettel hatalomra került, körök a régi keretben, a régi struktúrában kívántak továbbra is mozogni, és személyi ill. csoportdiktatúrát megvalósítva az ország életében "végső soron" csak a hatalmi szférában bekövetkezett személyi változás történt.

Az 1964-es puccs a brazil politikai életben sem jelentett mást, mint a tőkés körök legfelsőbb rétegének a nyílt hatalomátvételét. Az ország politikai életében az előző "civil" kormányok tevékenységére jellemző a különböző politikai erők mozgásának

1./ Csak az 1964 előtti katonai puccsokról van szó. A perui események /1968/ természetesen újabb elemzést kívánnak.

Egyes források, ill. feldolgozások a katonai puccs és hatalomátvétel közé egyenlőség jelet téve, a kubai fegyveres forradalom győzelmét is katonai hatalomátvételnek tekintik. A kubai események azonban természetesen nem a katonai puccsok köréhez tartoznak.

teret engedő rendszert eltörölték. Helyébe nyílt terrorral párosuló rendkívül koncentrált politikai modellt építettek ki. Ez annál is inkább meglepőbb fordulat volt, mert a Brazil hadsereg, amely a jobboldali fordulatot végrehajtotta, a törvényesen választott kormányok iránti lojalitásáról volt ismert. 1955-ben és 1961-ben "a hadsereg aktivitása tette lehetővé..., hogy megusítsák a katonai diktatúrát"¹.

A politikai körülmények, ezen belül is a katonai hatalomátvétel alapos és részletes elemzése nem képezi a jelen dolgozat tárgyát. Csupán némely, a dolgozat témáját érintő politikai ill. katonai kérdésre kívánok kitérni.

A legfelsőbb tőkés körök és az őket képviselő magasrangú katonatisztek aggodalommal nézték az 1964-et megelőző kormányok tevékenységét, amely "osztálykompromisszumokra" való törekvéseikben /profit maximális törvény, földreform tervezet, szakszervezetek, pártok aktivitásának fokozódása/ gyakran sértették érdekeiket. A jövőben, hogy a hasonló "alulról jövő nyomásra kompromisszumra kényszerítő - tényezőknek eleve kezdetét vegyék, a politikai életen kívül a gazdasági életet is katonai kontrollnak vetették alá. A kulcsfontosságú gazdasági hivatalok élére magasrangú katonatisztek kerültek. A technokraták szemléletű vezetés a gazdasági életben a közgazdasági szabályzók mellett /nem egyszer helyette/ a direkt, adminisztratív eszközöket is szolgálatába állította. Befagyasztotta a béreket, feloszlatta /később korporatív alapon átszervezte/ a szakszervezeteket, megszüntette a sztrájkjogot.

A katonaságnak a gazdasági életben betöltött szerepét később gombamód szaporódó elméletek "igazolták." A legelterjedtebb a Frederick M. Nunn által a "katonai hivatás és hivatásos katonaság" című írásában² elemzett ; a katonaságnak a gazdasági életben való részvételéről szóló elmélet.

1./ Gumersindo Martinez Amengual: Brasil, Havanna 1964. 44. o.

2./ Frederick M. Nunn: Military Professionalism and Professional Militarism in Brasil, 1870-1970-ig. Közli; Journal of Latin Amerika studies/4 52. o.

A szerző kimutatja, hogy a hadsereg vezető körei határozott elképzeléssel rendelkeznek az egész országot érintő politikai, gazdasági, kulturális és társadalmi kérdéseket illetően.

A 30-as évek híres mondása, hogy "a hadsereg bűnös szervezet, ha nem gondol állandóan a háborúra" a 60-as évekre a vezető katonai körökben úgy hangzott, hogy "az a hadsereg, amelyik nem gondol állandóan a válságra¹... bűnös szervezet a nemzet ellen²."

Részletesen ki is fejti az elmélet a gyakorlati teendőket:

Politikai téren a válság legüzdésének receptje: "ellenséges viszony a pártokkal... az ígérgetésekkel, a választással. A társadalom szempontjából a stabilitás minden eszközzel, és türelmetlenség a rivális csoportokkal szemben, mint például a népi /marxista/ csoportok"³.

Írónikusan egészíti ki ezt a célkitűzést Stephen Clissold: Latin Amerika című könyvének Braziliáról írott fejezetében: "az új kormánynak nem kell félnie a választásokon elszenvedett kudarctól - mivel nincs szándékában választást rendezni. Nem kell tartania attól, hogy az ellenzék félreteszi, mert az ellenzéknek nincs eszköze megtenni azt. A kormány pedig, amikor akarja, kegyetlen nyomást gyakorol, és elnyomja az ellenzék mozgalmát."⁴

Hasonló -bár burkolttabb - irónia fogalmazódik meg H.J.Rosenbaun, W.G.Tyler: Contemporary Brasil, New York 1972. című könyvében a Brazil politikai rendszert tárgyaló fejezetben, ahol már a címszavak is utalnak a fenálló politikai állapotra. "Most a jelenlegi

- 1./ Quadros és Goulard elnöksége alatti politikai küzdelmeket és gazdasági problémákat érti a válság szó alatt. /H.Gy./
- 2./ Frederick M. Nunn: Military Professionalism and Professional Militarism in Brasil, 1870-1970-ig.
- 3./ U.O. 52. o.
- 4./ Stephen Clissold: Latin Amerika London. 1972. 193. o.

politikai rendszer főbb jellemvonásait vizsgáljuk meg:
centralizáció, apolitikusság, elnyomás, apátia, politikai rábeszélés".¹

A vezető tőkés körök véleményét kifejező - a hadsereg vezetői által megfogalmazott- fent idézett az ország jövőjére vonatkozó koncepció gazdasági oldala: "gazdaságilag az/az új, a válságot ki-
küszöbölendő koncepció - H.Gy./ azt jelenti, hogy az egész nemzet gazdaságát fejlesszük, nem egyik vagy másik államét és nem az egyik vagy a másik szektort. Az ipar az a tényező amelyik a legtöbb figyelmet érdemli, mert előmozdítja más gazdasági szektorok fejlődését is."²
A katonai vezető körök egyik ismert képviselője Edmundo de Macedo Soares e Silva tábornok részletesebben kifejti a követendő gazdasági koncepció lényegét, hangsúlyozva "hogy az ipari fejlődés a legfontosabb tényezője a nemzeti nagyságnak és ilyen nagy országban mint Brazília, amely fejlődési problémákkal és a világgazdaság változásaitól való függés kettős problémájával néz szembe, a nemzeti, természeti és humán erőforrásokat szisztematikus és alkotó módon kell felhasználni, vagy a káosz fog uralkodni".³

A hadseregnek ily módon két feladata van: a honvédelem és a nemzeti fejlődés előrevitele. A katonai kormányok szerint 1964-től a két feladat párhuzamos megvalósítása került napirendre.

A katonai kormányok gyors és átfogó gazdaságfejlesztési koncepciót dolgoztak ki és kezdtek megvalósítani. /A gazdaságpolitikai célokat és a realizálásuk során felmerülő kérdéseket később elemzem./

Gazdaságpolitikai törekvéseik találkoztak az Amerikai Egyesült Államok új, Latin Amerikára vonatkozó elképzeléseivel, így igen rövid idő alatt hatásosan, sőt látványosan sikerült gazdasági sikereket elérni.

1./ Frederick M. Nunn: Id.cikke és H.J.Rosenbaum, W.G.Tyler:
Contemporary Brasil; New York 1972.5.o.

2./ Frederick M. Nunn: Id.cikke 52. o.

3./ Industria y seguridad nacional:"EL caso Brasil"
/Közli Journal of L.A. 4. köt.-53. o./

Az USA. részéről már régebben elkezdődött egy, a Latin Amerikai politikát revízió alá vevő irányvonal megerősödése.

A XX. század 50-es éveitől, de főként a kubai forradalom után az USA. vezető politikai és gazdasági körői egyre inkább felülvizsgálták azt a politikájukat, amelynek alapja a Latin Amerikai országokban konzerválni a régi - igen elmaradott - gazdasági struktúrát, támogatva a konzervatív kormányokat. Legélesebben a kubai forradalom vetette fel a kérdést.

A forradalom Kubában Latin Amerika népei számára a gazdasági politikai elmaradottságból való megszabadulás radikális perspektíváját nyújtotta. Az USA. vezető köreinek is keresniök kellett azt a számukra optimális megoldást, amely kifogja a szelet a forradalom vitorlájából Latin Amerikában. Azt természetesen belátták, hogy gazdasági reformok nélkül a Latin Amerikai országokban állandóan fenáll a forradalom veszélye.

Először a "Szövetség a haladásért" programmal kísérleteztek, amely csak igen felületes, tüneti kezelésnek bizonyult, hiszen a beigért segélyekből csak egy töredék jutott a Latin Amerikai államokba, a felhasználása is gyakran eltért az eredeti elképzelésektől és az esetek tulnyomó részében a társadalmi mozgalmak elfolytására kifejlesztett, speciálisan kiképzett, megnövelt reakciós hadsereg ellátására fordították. Hogy mennyire nem érte el a kívánt hatást a segélyprogram, mutatja a Latin Amerikai országok kormányainak az 1969 májusában Chilében Viña del Marban megtartott konferenciája. A konferencia összehívása azt tanúsítja, hogy a Latin Amerikai kormányok is felismerték, hogy végképp megérett az idő a cselekvésre, és ha elakarják kerülni a társadalmi konfrontációkat, a forradalmat; felülről jövő reformokat kell meghirdetniök.

Az egyes országokban erősödő nacionalizmus is arra készítette a kormányokat, hogy "felülvizsgálják" az Egyesült Államokkal fentartott kapcsolat bizonyos /főleg gazdasági/ oldalait, kedvezőbb kompromisszumok kidolgozására és "Latin Amerikai gazdaság-politikai tevékenységének felülvizsgálására" ¹ kényszerítsék az Egyesült Államok kormányát.

A konferencián felszólaló chilei külügyminiszter hangoztatta: "Fokozódik a csalódottság és az elégedetlenség Latin Amerikában, ennek az a magyarázata, hogy Latin Amerika fejlődési érdekei jelenleg nem esnek egybe az Amerikai Egyesült Államokéval, sőt sok tekintetben mindinkább ellentétbe kerülnek egymással... A közhit szerint kontinensünk reális pénzügyi támogatást kap. A számok az ellenkezőjét mutatják. Megállapíthatjuk, hogy Latin Amerika többet ad, mint kap. Ilyen realitásokra nem lehet sem szolidaritást, sem stabil és pozitív együttműködést alapozni." ¹

A Viña del Marban hozott határozatok közül a dolgozat témáját elsősorban érintő pontokat emelem ki. ²

- 1./ Megmásíthatatlannak és jogosnak kell elfogadni a föld-rész erősödő nacionalizmusát, amely a Latin Amerikai személyiség érvényesítésére törekszik, saját elképzelésével, értékeivel és szervezeti formáiban.
- 2./ Figyelembe kell venni az államok egyenjogúságának elvét. Semmivel sem szabad csorbitani szuverén jogukat, a természeti kincsekkel való szabad rendelkezésüket.
- 3./ A külföldi beruházás nem tekinthető "segítségnek", sem a fejlődést szolgáló pénzügyi kooperáció részének.
- 4./ Az együttműködésnek maguknak az érdekelt országoknak a szükségleteihez és prioritásához kell igazodni.

A tőkés fejlődés adott foka tette szükségessé és iratta fel a dokumentum határozatai közé a fent idézett pontokat.

- 1./ Kerekes György Latin Amerika népeinek harca a függetlenségért. XIV. fejd. 400. old. /Fejlett tőkés országok, fejlődő országok, Kossuth, 1974./
- 2./ U.o. 401. o.

Természetesen a Latin Amerikai államok még nem képesek érvényesíteni teljes mértékben az itt feltüntetett adatokat, hiszen ahhoz fejlettségük nem elég erős és még túl nagy a gazdasági és politikai függés.

Azonban megfogalmazást nyert egy új kapcsolat -a partneri viszonykialakítására tett kísérlet.

Tekintve, hogy a konferencia Latin Amerikai államok első egységes fellépése volt, az USA-nak fokozottabb figyelmet kellett a Latin Amerikai problémákra összpontosítani. E célból került sor Rockefeller New York-i kormányzó "ténymegállapító körútjára" Latin-Amerikában. A Rockefeller beszámoló -amely egyben konkrét javaslatokat is tartalmazott- meggyorsította az "Új Latin-Amerikai irányvonal" kidolgozását.

1969 október 31-én Nixon amerikai elnök az Inter-American Press Association washingtoni értekezletén mondott beszédében ismertette az USA. új Latin-Amerikai koncepcióját, amely mintegy lezárva a "Szövetség a haladásért" programot az "Akció az amerikaiak előrehaladása érdekében" nevet kapta. A programból a Viña del Mar-i konferencián felvetett és a jelen dolgozat szempontjából kiragadott kérdésekre Nixon a következő megoldást ajánlotta:

- 1./ Biztosítani kell, hogy a Latin_Amerikai országok megjelenhessenek a világpiacon.
- 2./ A földrész gazdasági fejlődésében döntőnek nyilvánította a magánberuházásokat.
- 3./ Az Egyesült Államok "nagyobb tekintélyt" ad a földrésszel kapcsolatos politikának, külön hangsúlyozva a gazdaságpolitikát.

Beszédében ígéretet tett a tőkebefektetések intenzitásának fokozására a különböző nemzetgazdaságok iparának kulcsfontosságú ágazataiban.

Egybevetve az USA egy modernebb, a kor követelményeinek jobban megfelelő gazdaság-politika távlatát nyújtotta a Latin-Amerikai államoknak, elméletben elismerve a "gyámkodást" felváltó partneri viszony kialakításának időszerűségét. Ezt a tényt egy kompromisszumos megoldást kínáló nyitányként értékelhetjük, amely az "anti-USA. gazdasági törekvésekkel kívánt leszámolni."¹

A gazdasági viszonyok fentebb vázolt változásai igen kedvezően hatottak a Brazil vezető tőkés körök modern, a világpiacon versenyképes ipar kialakításának programja szempontjából.

Ismerve az USA tőkés köreinek beruházási koncepcióját "Mi nem fogjuk arra ösztönözni az Egyesült Államok magánberuházóit, hogy olyan helyeken eszközöljenek beruházásokat, ahol nem látják őket szívesen, vagy ahol a helyi politikai körülmények a beruházás jogtalan veszélyének teszik ki." /Nixon idézett beszédéből./

A katonai kormány /a továbbiakban a katonai kormányok/ az országban -fegyveres erővel fentartott- politikai nyugalmat, stabilitást nyújtott, és különböző engedelmények biztosításával tág teret és lehetőséget biztosított a külföldi elsősorban Észak-Amerikai tőkének beáramlására.

Hogy mennyire meg voltak elégedve az USA. tőkés körei az új Brazil kormány politikájával, jellemzően illusztrálja a Nemzetközi Fejlesztési Ügynökségtől Braziliába juttatott segélyek összegének alakulása.²

<u>Pénzügyi év</u>	<u>Segély/mill.dollár/</u>
1962	81,8
1963	38,7
1964	15,1
1965	122,1 !
1966	129,3 -

A számok igen beszédesen tanúsítják, hogy a hatalom átvétel mennyire kedvezőbb fordulat volt az USA. számára.

1./2./ jegyzete a 11. oldalon.

Br.-ba

1964-ben a "bizonytalan légkörű" csak 15 millió dollárnyi segélyt folyósítottak. 1965-ben az az összeg 122 millió dollárt tett ki. A segély ilyen ugrásszerű megemelését indokló jelentés szövege nem hagy semmi kétséget arra vonatkozóan, hogy az új kormány gazdaságpolitikája az elsődleges mozgatórugója az USA. hirtelen "jó indulatának": "A magánvállalkozást olyan politikával helyettesítették, amely felváltotta azt a korábbi irányzatot, hogy erősítsék az állami tulajdont. Új ösztönzőket vezettek be, és kiküszöbölték a régebbi akadályokat, hogy növeljék a külföldi, valamint a hazai magánvállalkozást, új külföldi befektetéseket keresnek a bányászat petrokémia fejlesztésére. Szerződést kötöttek az Egyesült Államokkal a befektetések szavatolására." ^{1.}

Mc. Namara még elégedettebb a helyzettel, aki szerint a jelenlegi /1966./ kormány: "A gazdasági, politikai, technikai, szociálszichológiai és katonai faktorok egységét valósította meg." ^{2.}

Az USA. új Latin-Amerikai politikája tehát kedvezően hatott a Braziliába irányuló tőke investációra, amely teljes mértékben találkozott a feszített ipari fejlődést - a külföldi tőke fokozottabb igénybevétele útján- elősegíteni szándékozó Brazil törekvésekkel.

Politikai szempontból a Braziliában érdekelt, gazdasági szférában működő tőkés politikai kapcsolataik révén elősegítették az új brazil kormány politikai elismerésének és elfogadtatásának ügyét úgy az Egyesült Államokban mint a többi fejlett tőkés államban.

1./ US. Economic Assistance Programs, Wash. 1967. /Közli: Vályi Zs.: A másik Amerika. 65. o.

2./ Klaus Rudolph: Hauptwiderspüre in Brasilien/Latein Amerika, Berlin 1972. 205. o./

10.o./1./ Alfred Hoegél-Bernd Hütbe: Der Antiankeeismus in Latein Amerika /L.A. Probleme-Perspektiven 1972. Berlin./

10.o./2./ Vályi Zsuzsa: A másik Amerika. 65. o.

Az idegen tőkét Brazília a főbb és alapvető iparágak fejlesztésére kívánja felhasználni. Ez a koncepció ismételten egybeesett az USA. új Latin-Amerikai politikájával.

Az Egyesült Államok Latin-Amerikai politikájában ugyanis Brazília a maga területi nagyságával, lakosságának számával, potenciális nyersanyag gazdagságával kiemelkedő szerepet játszik. Braziliának az amerikai elképzelés szerint egy valamiféle imperialista subhatalmi központ szerepét kell betöltenie. Ez Brazília politikai szerepének lényeges növelésével jár együtt. Brazília politikai és katonai erejét szeretnék felhasználni a térség /D.-Amerika/-az amerikai vezető tőkés körök érdekeinek megfelelő "rendje és nyugalma" biztosítására. A módszer tehát a következő: Az USA kiemeli a fejlődő államok közül azt az országot, amely potenciális nyersanyag gazdagsága, politikai berendezkedése szempontjából képes gyors ütemű tőkés fejlődésre és rövid időn belül gazdasági és politikai imperialista alközponttá válni, amely alkalom adtán átválthat az USA. válláról több - Latin-Amerika népei szempontjából - népszerűtlen intézkedést, akciót. Az USA. ilyen irányú törekvése egybeesik a braziliai katonai vezetés hasonló koncepciójával.

Brazília Latin-Amerikai hegemoniára törekszik. A vezetős szerepre való törekvés legnyilvánvalóbb és legélesebb megfogalmazását R. Campos a MINPLAN /Tervezési és Együttműködési Minisztérium/ vezetője adta: "A jelek szerint az USA. lassan kiengedi a kezéből a vezetést Latin-Amerikában, mi pedig készen állunk arra, hogy átvegyük ezt a megüresedő felelősségi kört".^{1.}

Ez az éles megfogalmazás természetesen jó adag tulzással párosul. Jelenleg Brazília még képtelen betölteni, nem hogy a fent említett szerepet, de még jóval kisebb jelentőségű vezető-pozíciót Latin-Amerikában, azonban hosszabb távú terve és annak alárendelt közvetlen gyakorlati lépések is a nagyhatalmi törekvést támaszadják alá.

1./ The Financial Times, 1972. január 14.

A politikai hegemoniát szemelőtt tartva azonban számot kell vetni azzal a ténnyel, hogy politikai és katonai vezetős szerepre csak igen erős gazdasági potenciállal képes szert tenni.

A lényegi és legközelebbi kérdés tehát a gazdasági fellendülés problémája volt, mégpedig egy feszített ütemben végrehajtott fejlesztés problémája, és elsősorban a modern vezető iparágakban kellett előre törni, mert ezek biztosították a világpiaci versenyképességet, a fejlett termelőeszközök gyártását, és nem utolsósorban a katonai technikai szükségleteket. Az USA. sem zárkózott el a legfejlettebb iparágakba való tőke befektetésektől Brazília viszonylatában a fent említett céljai miatt./Természetesen a gazdasági és politikai ellenőrzés nyíltan vagy bűrkoltan az USA. részéről állandóan fennmarad./ Az Amerikai Egyesült Államokon kívül a többi iparilag fejlett tőkés országot képviselő különböző vállalatok, monopóliumok tevékenysége és a fentebb elemzett irányban hatott.

"A nemzetközi monopóliumoknak azok a céltudatos erőfeszítései, hogy "gyárosokat gyártsanak" megvalósítsák a hagyományos helyi struktúrák tőkés asszimilációját, melyek jelenleg is jelentős mértékben hatnak... a végbemenő folyamatokra... A hangsúly ma egy helyi burzsoázia gyors felemelésén van, mivel ez az előfeltétele annak, hogy a volt gyarmatokat, függő országokat a tőkés gazdasági rendszerben tartsák. Ebben a stratégiában a nemzetközi monopóliumokra hárul, hogy a tőkés gazdasági formákat meghonosítsák a harmadik világban, összefonódjanak a helyi tőkével." ^{1.}

A Brazil gyorsított ütemű gazdasági fejlesztési koncepció kidolgozására tehát több vonatkozásban adott volt nemzetközi, ezen belül elsősorban a regionális, politikai és gazdasági háttér. A vezető szerepet az ország tőkés körein belül a nagytőke vette át. Közük tartják a kulcs-iparágakat az állami életben, a hadseregben vezető tisztséget töltöttek be a nagytőke képviselői.

1./ I.Ivanov: A nemzetközi monopóliumok gazdasági expanziója.

/Társadalmi Szemle 1974. 14. sz. 70. o./

Hatalmuk a katonai hatalom átvétel óta mind gazdasági mind politikai téren növekedett. Több tényező segítette elő a nagytőkés csoportok előre törését. Ők rendelkeztek megfelelő tőkeerővel és biztosítékkal a modern technika és technológia megkívánta megnövekedett beruházásokra. Koncentrált gazdasági eszközei révén a nagytőke könnyebben vihette végbe a külföldi tőkével való kooperációt, egyesülést. Be tudta fogadni a külföldi technológiát, keretet tudott biztosítani számára. Politikai kapcsolatai révén előnyös koncepciók, fizetési kedvezmények birtokában volt. Külföldi kapcsolatai révén hatalmát tovább szilárdította, következésképpen a nemzeti jövedelem elosztásakor annak mind nagyobb hányadát mondhatta magáénak. A lakosság 5 %-át kitevő legfelsőbb réteg a nemzeti jövedelem 35 %-át mondhatta magáénak.^{1.}

A nacionalista elveket valló technikailag jól képzett felsőbb katonai réteg erős katonai potenciállal rendelkező iparilag fejlett -a modernizált hadseregét magas színvonalon ellátó- államot akartak, amely képes az uralkodó szerepet betölteni a Latin Amerikai államok között. Ehhez az "öröklött" gazdasági élet gyors ugrásszerű feszített fejlesztésén keresztül kívántak eljutni. Az öröklött gazdaság azonban koránt sem mutatott megnyugtató képét, a hatalom átvételekor. A bruttó nemzeti termék mutatója esett: még 1962-ben 5,3 % volt, 1963-ban már csak 1,8 %.^{2.}

Az infláció mértéke viszont hatalmas ütemben nőtt.^{3.}

<u>Év</u>	<u>Infláció növ.üteme</u>	<u>%-ban.</u>
1960	20	
1961	32	
1962	45	
1963	75	
1964	89	

1./ Brazilian Trends/1971. 34.o.

2./ U.o. 35.o.

3./ Anuário Estatístico do Brasil /a megfelelő évfolyamok/
Statistical Survey - Brasil /a megfelelő évfolyamok/

Az egy főre eső nemzeti jövedelem ütemének alakulása 1960 és 1964 között /%-ban/^{1.}

<u>Év</u>	<u>%</u>
1960	+ 6,5
1961	+ 6,7
1962	+ 2,1
1963	- 1,5
1964	- 0,2

Az ipar szerkezeti összetétele is igen hátrányos volt egy tervezett gyorsított ütemű fejlődés végrehajtásához. Többségében a közepes és kisüzemek szolgáltatták az ipari termékek túlnyomó részét.

Az ipar regionális elhelyezkedése is előnytelen volt. Két fő körzet a Riói és a Sao Paulo-i koncentrált a vezető iparágak csaknem egészét. Jellemző az ipari termelésre, szintjére, hogy 1964-ben az export 86 %-át mezőgazdasági termékek szolgáltatták.

A legnagyobb problémák egyike volt azonban, hogy az ipari termelés mennyiségi elégtelensége mellett az ipar túlnyomó része nem rendelkezett olyan kapacitással, amely képes világszinvonalon álló termékeket gyártani. A modern technikát képviselő külföldi cégek - bár számuk az 50-es évek második felétől növekedett - sem voltak különösen érdekeltek a braziliai tőke investációjában. Elsősorban az u.n. profit maximálási törvény^{2.} csökkentette a tőkebefektetési "kedvet." Az USA. esetében az 1963-ban Braziliába investált 257 millió dollár 1965-re 182 millióra csökkent.

A Brazil katonai kormányok gazdaságpolitikájának alapja az ipar fejlesztése lett. Mindenekelőtt az ország tartalékait igyekeztek koncentrálni. "Növekedni annyi, mint koncentrálni," -jelentette ki Delfim Netto pénzügyminiszter.^{3.}

- 1./ Anuario Estatístico do Brasil /a megfelelő évfolyamok/
Statistical Survey - Brasil /a megfelelő évfolyamok/
- 2./ Goulard elnöksége alatt kiadott törvény: A külföldi cégek maximumán a profit 10 %-át vihatték ki az országból.
- 3./ Brazilian Trench 1970.

Az állami bevételi források nagy részét új ipari beruházásokba fektették. A magántőkét különböző preferenciák, szabályzók /II.-III. fejezetben bővebben/ segítségével mind nagyobb beruházásokra késztették. 1965-től a beruházásokra fordított összeg elérte a 14-15 %-ot, egyes vezető iparágakban meghaladta a 20 %-ot.^{1.}
/A belső erők koncentrálásának kérdéseivel, valamint a beruházások egyes kérdéseivel jelen dolgozatban nem kívánok részletesebben foglalkozni. Bizonyos, a dolgozat témájával összefüggő kérdések tárgyalására az egyes fejezetekben térek ki./

A belső erőforrások koncentrálásával párhuzamosan igen keményen lépett fel a kormányzat a dolgozók bárminemű követelésével szemben. Az inflációt bérbefagyasztással igyekeztek megakadályozni. A fenálló rendell fellépő mindennemű megmozdulást azonnal, és minden rendelkezésre álló eszközzel levertek. A politikai pártokat a parlamentet feloszlatták. A különböző vezető tisztségek legtöbbszében, a kulcspozíciók mindegyikében tejhatalmu katonatiszteket neveztek ki. /Később 1967-től megengedték két párt az ARENA mint kormánypárt és az MDB mint "ellenzék" -lényegében a kormány által ellenőrzött-pártok működését. A kormányzat jellegén és gyakorlati tevékenységén azonban ez mitsem változtatott, inkább csak a külföld felé kellett szalonképessé tenni a katonai uralmat./

A vizsgált periódusban Brazília gazdasági szinten azonban inpozáns növekedést tudott felmutatni, amelyet a tőkés közgazdászok előszeretettel neveznek "Brazil csodának". A gazdasági fejlődés főbb mutatói:

- a bruttó nemzeti termék növekedési üteme a vizsgált időszakban:^{2.}

<u>Év</u>	<u>%.</u>
1964	1,8
....
1967	4,8
1968	9,3
1969	9,0
1970	9,5
1971	11,3

A brazil gazdaság egyes ágazatainak gyorsütemű fejlődését szemlélteti a következő táblázat:

A brazil gazdaság dinamikájának fő mutatói
/az évi növekedés rátája %-ban/^{1.}

	<u>1962-1964</u>	<u>1965-67</u>	<u>1968-70</u>	<u>1971-73</u>
Társadalmi termék	3,1	4,2	8,8	10,8
Ipari termelés	1,6	3,3	13,2	13,5
Mezőgazd.termelés	0,2	4,8	3,8	5,0
Export	0,0	7,5	11,8	23,0
Import	0,0	0,3	19,9	25,9

Ha az 1970 évi árakat vesszük alapul, a bruttó társadalmi termék:^{2.}

1964-ben	23,4 milliárd dollár
1970-ben	36,0 " "
1973-ban	50,0 " "

A vezető iparágakban még látványosabb a fejlődés:^{3.}

	<u>1964</u>	<u>1972</u>
Járműipar	180.000 egység	600.000 egység
Fémipar	3.000.000 tonna	6.000.000 tonna
Elektromos ip.	3.200.000 egység	6.800.000 egység
Gépipar /berendezések/	14.000 egység	35.000 egység

16/1.o. Brazilian Trends 1970.

16/2.o. Anuario Estatístico do Brasil /megfelelő évfolyamok/

1./ Kádár Béla: A növekedés gyorsítás brazil útja. Gazdaság, 1975.100.o.

2./ IBGE. adatok alapján /UN.Monthly Bulletin of Statistics, 1973. nov.

3./ Brazilian Trends 1973.

A legnagyobb problémák közé tartozott azonban az új vagy bővített, korszerűsített üzemek ellátása a legmodernebb technikát képviselő berendezésekkel. A modern technikai és technológiai eljárások know-how-ok, licenszek megvásárlására igen nagy mennyiségű devizát kellett fordítani. Ezt az ország csak az exportból származó jövedelmének növelésével fedezhette. A gyorsított ütemű fejlődés véghezvitele továbbfejlesztése tekintetében az export növelés létkérdéssé vált.

A nagyhatalmi státusra való törekvés is az export orientált gazdaságpolitika előtérbe kerülését követelte meg. A megkésett imperialista fejlődés útját járó brazilia egy időben kívánta végrehajtani a belső- feszített ütemű, koncentrált- ipari fejlődést és az expanziót. A XX. század második felében azonban már nem lehetett új piacokat szerezni a régi hagyományos imperialista módon.

A gazdasági kapcsolatok útján kialakított függőségi viszony az az út, amely járható egy feltörekvő új hatalom előtt a tőkés világban. A gazdasági "függőség teremtés" legfontosabb eszköze a tárgyalt időszakban az export-import politikának a fent említett célok szolgálatába állítása, azaz a gazdasági expanzió.

A gazdasági expanzió realizálásakor azonban felmerül még egy az eddigieknél súlyosabb probléma: Hogyan lehet betörni a világpiacra?

A kapitalista világpiac ugyanis már fel van osztva viszonylag stabil és állandó érdekszférákra a nagy tőke erejű a gazdasági életben "jőnévű" cégek között. Sőt a több piacot is összekapcsoló multinacionális vállalatok tevékenysége is egyre fokozódik.

Ilyen körülmények között csak azok a vállalatok, cégek tudnak betörni a világpiacra /akár közeli, akár távolabbi piacra/ akik olcsóbban állítanak elő, optimális mennyiségben, a világszínvonalat elérő minőségben, termékeket.

A gazdasági expanzió problémája kiélezte ezt a kérdést.

Ugyanis Brazília a már felvázolt gazdasági szerkezettel, ipari fejlettségi szinttel rendelkezett. A mezőgazdasági termékeken, a bányakincseken kívül az ipari termékek exportja elenyésző mennyiségű volt. Komoly, nagy profitot biztosító piacokra a brazil áruk nem jutottak el. A kérdés még élesebben felvetődik a nagyhatalmú politika tükrében.

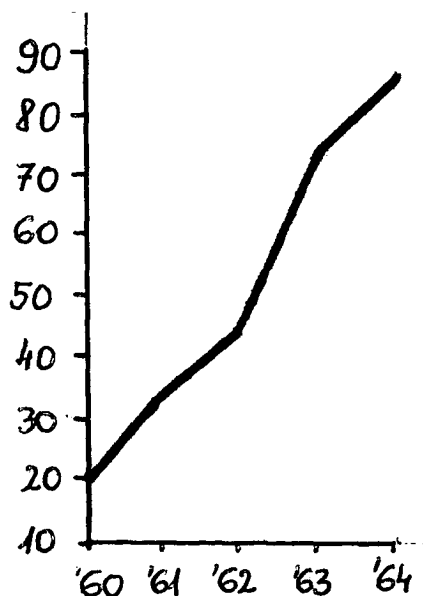
Nagyhatalmi státuszra csak fejlett iparral rendelkező állam gondolhat. Szóba sem jöhet ebből a szempontból egy olyan ország, amely szinte kizárólag csak "ipart" importál és "mezőgazdaságot" exportál.

A brazil gazdasági expanziót kifejtteni törekvő, vezető gazdasági és politikai köröknek tehát fel volt adva a lecke: hogyan lehet kevesebb költséggel modernizálni a hazai ipart/ legalább a vezető, kulcsfontosságú iparágakat/, minél gyorsabban úgy, hogy világszinvonalon álló export cikkekkel jelentkezessenek az iparban tevékenykedő cégek, vállalatok a világpiacon.

A brazil exportorientált gazdaságpolitika e sarkalatos problémáját kívánja a dolgozat elemezni; feleletet próbál adni arra vonatkozóan, hogy milyen lépéseket tett Brazília és milyen eredménnyel, ezen a számára olyan fontos gazdasági területen.

A külföldi tőke beáramlása és a gazdasági struktúrában elfoglalt szerepe

Hatalomrajutásuk után a brazil kormányoknak első gazdasági intézkedései közé tartozott a külföldi tőkebefektetési "kedv" újraélesztése és erősítése. Gazdasági szempontból ennek egyik legfőbb ösztönzője volt, hogy a legfejlettebb - egyben a legtőkeigényesebb iparágak fejlesztése, az ipar egészének a kor színvonalán álló technológiai ellátása a licenzek, know-howk megvásárlása meghaladta volna az ország erejét. A belső megtakarításokat az ipari infrastruktúrák kialakításának megkezdésére kellett koncentrálni, különösen, ha figyelembe vesszük a puccs előtti utolsó évek nemzeti jövedelem alakulását, ill. az infláció mértékét. Mint már láttuk, a bruttó nemzeti termék "növekedés" üteme 1962-ben 5,3 %, 1963-ban 1,8 %. Az infláció ugrásszerűen megnőtt.^{1.}

1./ Anuario Estatístico do Brasil /megfelelő évfolyamok./

Mindezekhez járult az ország jelentős külföldi eladósdása.^{1.}

<u>Évek átlagában</u>	<u>1947-51</u>	<u>1952-56</u>	<u>1957-61</u>	<u>1962-65</u>
US. millió dollár	590	1.227	2.201	3.545

Ebben a nehéz gazdasági helyzetben a brazil kormány egy olyan lépésre szánta el magát, amelynek eredménye az akkori viszonyokat tekintve kétséges volt. Szélesre tárta kapuit az idegen tőke előtt.

Kockázatos volt ez a politika, mert az eladósodás további fokozásának veszélyével járt. Azonkívül a külföldi gazdasági függés nyíltan vagy burkolt formában politikai függést is jelentett. A kormány azonban számolva a lehetőségekkel arra a következtetésre jutott, hogy az ország számára a külföldi tőkebefektetések megnövekedése több előnnyel jár mint hátránnyal.

Számoltak az eladósodás növekedésével mint legfőbb problémával, de az ország számára a vezető iparágak önerőből való modern technikai szinttel való ellátása szintén sok pénzt elemésztett volna, ugyanakkor nem biztosította volna még egy feszített iparosodási program alapján sem, hogy a brazil áruk versenyképesek legyenek a világpiacon.

A világpiaci versenyképességet két összetevő alapján vizsgáljuk:

- 1./ Gyártson az ipar világszinvonalon álló minőséget jelentő árukat, optimális mennyiségben.
- 2./ A brazil ipar áruinak piacot kell biztosítani a világpiacon.

1./ Banco Central do Brasil adatok, /közli: Contanporary Brasil, New York 1972./

Amíg az első követelménynak egy-két iparágban eleget tudtak volna tenni, a hazai erők nagyfoku koncentrációjával amelyet licenszek know-howok vásárlása egészítene ki, a második követelmény teljesítése már komolyabb probléma.

Tegyük fel, hogy az első követelményt teljesítették, és a brazil áru elindulhat a világpiac felé. Ott azonban már tőkeerős, "jónevű" cégek uralkodnak. Betörni közéjük igen kevés lehetősége lett volna egy "fiatal ipar fiatal termékeinek."

Ily módon csupán másodlagos, a harmadlagos piacokhoz jutott volna, amelyek nem jövedelmeztek az ország számára olyan nagymértékű hasznot, amellyel tovább vihetné az ország gazdasági fejlesztésének ügyét.

A brazil uralkodó körök ezeket a tényeket mérlegelve választották azt az utat, amely a kettős probléma -a legkorszerűbb ipar fejlesztésével egyidőben exportorientált gazdasági expanzió-megoldásként kínálkozott.

Szabad utat biztosítottak a külföldi tőke előtt.

Elsősorban a világpiacon vezető iparágakban /elektrótechnikai, vegyipari, járműipari/ működő idegen tőke előtt nyitották meg a kapukat. Az elgondolás a következő volt: meg kellett nyerni különböző preferenciákkal, támogatásokkal, adópolitikával a világpiacon már elismert cégeket braziliai tőkebefektetésekre. Második lépcsőfokként a brazil privát-tőke társul, beolvad, vagy bizonyos mértékű érdekképviselőt szerez az országban működő külföldi vállalatnál. A brazil ill. a Braziliában gyártott áru, így a külföldi cég neve alatt jelennek meg a világpiacon, és nem kell betörniök egy ismeretlen piacra, hanem az adott idegen cég már megszerzett piacain kelnek el.

/Ezzel a folyamattal a gyakorlati megvalósítására, tényekkel, adatokkal való bizonyítására a következő fejezetekben fogok bővebben visszatérni, itt csak a koncepció felvázolására töreksem./

Ennek a koncepciónak a gyakorlati megvalósítása /az ország tartalékainak koncentrált felhasználása mellett/ biztosítaná Brazília számára a feszített ütemű gazdasági növekedéssel párhuzamosan az egyidőben történő gazdasági expanziót.

Ezenkívül a nagytőke számára biztosítaná a nemzetközi nagytőke támogatását mind gazdasági mind politikai síkon.

Erre a támogatásra a fentebb említett okok miatt ugyanis igen nagy szüksége volt a kül- és belpolitikában egyaránt.

A külföldi tőke is érdekelt volt brazilai beruházásokban, Érdekeltségét három tényező segítette elő:

- 1./ a brazil kormány által fogantatott adókedvezmények /a magas profit reménye/,
- 2./ az ország potenciális nyersanyaggazdaságja,
- 3./ olcsó munkaerő.

Mindezekhez járult a politikai stabilitás, amelyet a kormány fegyveres erővel tartott fent. Amint már vázoltuk, az 1964-es katonai puccs megszüntette a parlamentet, betiltotta a politikai pártokat, felfüggesztette a szakszervezet tevékenységét.

Később a politikai "konszolidáció" folyamán két tevékenységében korlátozott, egészében a kormány által ellenőrzött párt kapott működési engedélyt. A kormánypárt az ARENA /Aliança Renovadora Nacional/ és az "ellenzék" MDB /Movimento Democrático Brasileiro/ kapott működési engedélyt.

A szakszervezetek szigorú állami felügyelet mellett, korporatív jellegű intézményekké váltak. Sztrájkjog a gyakorlatban nincs, a munkások bérkövetelésekkel nem léphetnek fel. Ez a tény a bérek alacsony színvonalát /olcsó munkaerő/ és a beruházó számára nyugodt programozható fejlődést biztosít.

São Paulóban /a legfontosabb ipari centrum/ 1963-ban 302 sztrájk volt, 1971-ben egy sem. A brazil gazdasági propaganda minden eszközt ki is használ, hogy ezt az előnyt tudatosítsa és felhasználására ösztönözze a külföldi tőkét. A Brazilian Trends 1972-es száma közli "nem kis meglepéssel" a következő adatokat:

A termelésből kiesett munkaórák, napok száma:

1970 Olaszország	:	250 millió munkaóra
1971 Anglia	:	13,5 " munkanap = 5000 sztrájk
1971 Ny. Németország	:	500000 vasmunkás egy hónapig sztrájkolt
1970 USA	:	csak a General Motors-nál történt sztrájk 400.000 munkást érintett, és 220 millió dollárral csökkentette a cég profitját.

Ezekkel az "ilyesztő" adatokkal állítják szembe a Brazília-i "alkotó nyugalmat", azaz a rendszer által erőszakkal fentartott politikai stabilitást.

Az olcsó munkaerő hosszabbtávú fennmaradását biztosítja a nagyszámu munkanélküli. /8 % 1972-ben./

A külföldi tőkeinvestációt elősegítő adópolitika

Az eddig felsorolt -az investáció meggyorsítása irányában ható- tényezők közül a legfontosabb a kormány adópolitikája. Már a hatalomátvétel első esztendejében megkezdték a tudatos, az investációt elősegítő adórendszer kiépítését. Delfim Netto pénzügyminiszter ezt a következőként összegzi: "...a brazil politika bizonyos időktől eltekintve ^{1.} mindig és most is vonzó és liberális volt a külföldi tőke számára, amelyet pontosan úgy kezelt, mint a brazil tőkét." ^{2.}

1./ Goulard elnökségét érti alatta /H.Gy./

2./ Brazilian Trends 1972. 130.o.

Tőkebefektetés idegen cégek részéről természetesen az 1964-es puccs előtt is történtek, azonban változó intenzitással, mivel a kormányok politikája nem mindig kedvezett az investíciónak.

Az investíció Braziliában az 1950-es évek végére elérte:^{1.}

Ny-Németország	4.100.000 dollár
Svédország	2.900.000 "
Olaszország	2.700.000 "
Franciaország	2.200.000 "
Japán	800.000 "

Már abban az időben is az USA vezette az investíció - listát. Az 50-es évek végén 1960-ig még jobban megnövekedett az USA braziliai tőkebefektetése.^{2.}

Év	Latin-Amerikában /mill.dollár/	Braziliába /mill.dollár/	%-os arány a Latin-Amerikai egészhez viszonyítva
1950	5,237.6	644	12,3
1955	6,200.0	1,097.6	17,7
1959	7,857.3	1,411.0	18,0
1960	8,200.0	1,492.0	18,2

A külföldi tőke előtt a lehetőség Kubitschek elnöksége alatt korlátlan volt. Később Quadros, majd Goulard elnöksége alatt bizonyos intézkedések történtek a közép- és kis burzsoázia érdekeinek megfelelően a külföldi tőkebeáramlás korlátozása érdekében.

1./ Gumersindo M. Amengual: Brasil, Havanna, 1964. 31. ol.

2./ H. Goldhammer: The Foreign Powers in L.A., New Jersey, 1972.

Anuario Estatístico /megfelelő évfolyamok/
Trade of Brasil " "

Legjelentősebb az 1962-ben kiadott profit maximálási törvény volt. 1964-ben azonban a nagytőke került hatalomra, amely a már fentebb kifejtett gazdaságpolitikát kívánta érvényre juttatni. Az új gazdaságfejlesztési koncepcióban a külföldi tőkének igen fontos szerepet szántak. A már említett pénzügyminiszter egy másik kijelentését idézem: "A külföldi tőke hozzájárulását a mi erőfeszítéseinkhez, hogy legyűzdjük a gyengén fejlettség problémáját, nagyon jelentősnek tartjuk, mivel az nemcsak emeli a Braziliában lévő tőke nagyságát, hanem hathatós eszköze a technológiai újításoknak Braziliában való meghonosításának."¹ Ez a kijelentés tömören összefoglalja a brazil nagytőke célját, és megszabja az eszközöket is, amellyel a célt elérhetik.

Mindenek előtt el kellett törölni a külföldi tőke útjában álló legnagyobb akadályt a profit maximálási törvényt. 1965 aug. 29.-én született meg az új "profittörvény" amely lehetővé tette az idegen tőke visszahonosítását és átutalását.

A régi törvény a befektetett tőke után kapott profit 10 %-át engedte kivinni az országból.

Az új törvény főbb sajátosságai:

- 1./ nem állít fel kiviteli tilalmi korlátot, /helyette a lejjebb részletezett adórendszert vezette be, /
- 2./ lehetővé teszi, hogy a kivitt profitot ne csak az eredetileg befektetett, hanem az eredetileg befektetett tőkének, az új befektetéssel megnövelt értékének arányában számolhassák el. Ily módon ez az intézkedés újboli befektetésre ösztönöz, ugyanakkor hozzájárul nagyobb profit külföldre viteléhez.

1./ Brazilian Trends 1972. 130.o.

- 3./ "mozgó skálás" adórendszert léptettek életbe, amely értelmében a külföldre kivitt nyereség után adózni kell:^{1.}

Ha a kivitt profit az eredetileg ill. pótlólag befektetett tőke	Az adó a kivitt profitot alapulvéve
12 %-a	25 %
12-15 %	40 %
15-25 %	50 %
25 % felett	60 %

/Az adó %-ot 3 éves periódusra kalkulálták./

A kormány még további lehetőségeket biztosított a külföldi vállalkozók számára. Felhatalmazta a Központi Bankot /Banco Central do Brasil -a továbbiakban BCD./ különböző "intézkedések" kiadására. Ezek az intézkedések a kormány által megadott és szorgalmazott célt voltak hivatva képviselni:

- a./ kapcsolatot teremteni az egyes külföldi vállalkozókkal állami szinten,
- b./ brazil állami vállalatok és külföldi cégek, magánszemélyek között a kapcsolat megteremtése,
- c./ magánvállalkozók közötti kapcsolat létesítése /brazil-külföldi/.

A Banco Central do Brasil által kiadott intézkedések közül a legjelentősebb az u.n. 63-as és 289-es. A 63-as a brazil magánvállalatoknak ad lehetőséget külföldi pénztőke igénybevételére, a 289-es pedig lehetővé teszi, hogy külföldi vállalatok külföldi bankokból kölcsönzött pénzből finanszírozhassák braziliai vállalkozásaikat.

1./ Brazilian Trends 1972.

Ugyanez az intézkedés engedélyt ad a külföldön felvett összegek törlesztésére fordítandó kivitelek kamatmentességére.

A felsorolt előnyös /törvénybe iktatott/ feltételek ismeretében a külföldi monopóliumok, pénzemberék körében "divattá" vált Brazília. A Braziliának "nyújtott" hitel ill. tőkebefektetés növekedését szemlélteti a 29. oldalon lévő táblázat.

Vizsgáljuk meg azt is, hogy a tőkebefektetés területén melyek azok az államok, amelyek tőkéscsoportjai, ill. magánszemélyei a legjelentősebb partnerei Braziliának:

Tőkeinvestáció Braziliában^{1.}
/US.dollár '000/ 1971

Az investáló cégek megoszlása országok szerint	Investáció I. /összeg/	Investáció II. /Ujrainvestáció/	Összesen
USA	543,951	552,518	1,096,469
Német Szöv.Közt.	238,137	93,231	331,418
Kanada	235,864	58,377	294,241
Anglia	81,119	191,970	273,089
Svájc	158,471	33,384	191,855
Franciaország	39,309	90,632	129,941
Japán	119,666	5,205	124,871
Panama	68,330	11,754	80,084
Holland Antillák	44,189	30,984	75,173
Svédország	32,704	25,027	57,731
Belgium	44,977	8,700	53,677
Mások	182,348	20,138	202,986
Összesen:	1,789,615	1,121,920	2,911,535

1./ Statistical Survey - Brasil 1971.

Összehasonlító táblázat az 1964-65. évi profitörvényeket
megelőző és követő évek investíciójáról /US: dollár 1,000/

Év	USA.	Ny-Németország	Nagy-Britannia	Franciaország	Svédország	Olaszország	Japán
1963	83,8	10,4	14,3	26,6	3,7	20,1	38,3
1964	102,2	25,1	6,6	17,5	2,1	10,1	8,8
1965	292,5	18,3	4,6	6,6	2,4	7,0	21,8
1966	397,0	30,3	28,7 +	6,9	5,1	21,4 +	18,0

- 29 -

+ Nagy-Britanniánál és Olaszországnál az 1966-os és 67-es adatok együtt szerepelnek az 1966-os év alatt.

Az összeállítás készült a Banco Central do Brasil adatai alapján /közli: Brazilian Trends 1972./

Az Egyesült Államok ilyen kiugróan magas részarányát a már ismertetett okokon kívül közvetlenebbül ható tényezőkre is visszavezethetjük: a Brazília által bevezetett u.n. garancia rendszerre.

Abból a tényből kiindulva, hogy idegen tőkés csak úgy investál be tőkét egy országba, ha ott stabil gazdasági és politikai viszonyokat talál. Így biztosítva látja tőkéje kamatozását, ill. megtérülését. A kormány különböző szerződésekben biztosítja a befektetett tőkét.

A legszélesebbkörű biztosításban az Amerikai Egyesült Államok tőkés körei részesülnek. Braziliában ugyanis az általános, a nemzetközi gazdasági életben szokásos biztosítékokon kívül két speciálisnak mondható garancia szerződést különböztethetünk meg. Az egyik, nevezzük "széleskörű garanciának" csak az USA-val való kapcsolatában létezik. 1965 február 6-án jött létre az az USA kormányával kötött egyezmény, amelyben Brazília garanciát nyújt a területén befektetett amerikai tőke megtérítésére:

- a./ gazdasági válság esetére,
- b./ esetleges államosítás, kormány általi
kisajátítás, polgárháború, kormányvál-
ság esetére.

A másik speciálisnak mondható garancia az u.n. "kettős adózta-
tás" szisztémája. Ilyen kapcsolatot már Svédországgal, Japánnal,
Norvégiával, Franciaországgal stb. fentart. Ez a rendszer abból
indul ki, hogy az investálónak adót kell fizetni a profit után,
annak az országnak ahova a tőkét bevitte, és annak az országnak
amelynek az állampolgára. Brazília, hogy az investáló kedvet
elősegítse, a 25 %-os adót hajlandó csökkenteni 15 %-ra,
/Az összeg a kormányközi megállapodásban rögzítendő/ abban az
esetben, ha az investor a saját országában akkora hitelt kap,

/amely adóelengedésben is megnyilvánulhat/ mintha a brazil adó 25 %-os lett volna. Szemléletesebben, ha az investor esetében 100 dollárról van szó, Braziliában fizetne 25 % adót, Saját országában tehát 125 dollár hitelt kérne amelybe bele kalkulálja az adót is. Brazília azt szeretné elérni ezzel a szisztémával /és egy sor ország esetében már sikerült/ hogy az investort braziliai befektetésre ösztönözze, mert amint Brazília redukálja az adó összegét 25 %-ról 15 %-ra, az investor /aki vagy amely változatlanul 25 %-ra kapna hitelt/ 10 %-os extra pofíthoz jutva érdekelt a Braziliába irányuló investáció bővítésében.

Az investációt elősegítő törvények meghozatala óta az investáció egésze a következő képpen alakult:^{1.}

Év	Invesztáció /US. 1,000 dollár/	Ujrainvesztáció /US. 1,000 dollár/
1965	79,342	-
1966	253,980	51,911
1967	418,382	129,377
1968	251,032	145,713
1969	176,860	222,918
1970	390,699	311,900
	1,570,275	861,818

Világosan mutatja a táblázat, hogy a törvényeknek meg volt a kívánt hatásuk, de ugyanakkor az is kiderül, hogy mennyire érzékenyen reagál az investáló kedv a politikai eseményekre. 1967-ben a rekord mennyiséget elérő beruházást 418 millió dollár a következő esztendőben /ismeretese az 1968-as politikai események/ 251 millióra csökkent, sőt az 1969-es évben a csökkenő tendencia folytatódott, 176 millióra esett vissza.

1./ Statistical Survey Brasil 1971.

Brasilian Trends 1972.

Azonban a kormányzat ismételt megszilárdulása maga után vonta a növekedést 1970-ben ismét 390 millió dollár.

A kormányok pénzügyi politikája külön dolgozat témája lehetne. Itt csupán arra szeretnék utalni, hogy az infláció lassú csökkentése mellett a kormány igen nagy gondot fordított a cruzeiro és a dollár paritásának fentartására. Ezt az u.n. minidevaluációkkal /1967-től évente 8-9 alkalommal korrigálták 2-3 %-kal a cruzeiro árfolyamát,/ illetve a pénzügyi korrekciókkal /1965-től különböző kötvényekkel biztosították a rövid és közép-lejáratu szerződések, pl: építkezések finanszírozásánál az infláció hatásának bizonyos mértékű kiküszöbölését/ sikerült elérni. A dolgozat témája szempontjából ezek az intézkedések azért voltak fontosak, mert lehetővé tették a vállalkozások pénzügyi kalkulációit, /viszonylag stabil fizetőeszköz birtokában/ egész évre ill. évekre dolgozhattak ki programokat tervezhettek előre bizonyos kiadásokat, pl: bérkiadásokat. Az inflációt csökkentő hatásuk abban is megmutatkozott, hogy a kormány hatásosabban tudta felvenni a harcot az árdrágítások, ill. nyílt tőzsdei spekulációk ellen.

Az investáció iránya és szerepe a gazdasági
struktúrában

Brazília gazdasága számára nem közömbös, hogy a külföldi tőke melyik oldalt erősíti. Az ipar, a mezőgazdaság vagy a harmadik szektor /szolgáltatás/ felé irányuljon-e a külföldi tőke. Ugyanakkor az sem közömbös, hogy az ország melyik gazdasági területén lép működésbe az idegen beruházás. A kormánynak úgy kell irányítani -elsősorban közgazdasági eszközökkel- az investációt, hogy a brazil gazdaság leggyorsabb, legeredményesebb fejlesztését segítse elő. Természetesen figyelembe kell venni a kormányok politikáját is, hiszen a technokrata vezetés nem kis mértékben áll a katonai célok szolgálatában, ami bizonyos tényezők átértékelését jelenti. Mindezt figyelembe véve, kimutatható, hogy a külföldi tőke túlnyomó hányada az iparban koncentrálódik.

Az ország számára, amely távlati nagyhatalmi célokért küzd, a legfontosabb lépések közé tartozik az ipar, azon belül is a kor legmodernebb iparágainak a fejlesztése. Ezt szorgalmazza a haditechnika fejlesztésének kérdése is, hiszen a haditechnika napjainkban a legkorszerűbb iparága együttes fokozott iramú fejlesztését követeli meg.

Másik igen lényeges szempont az export orientált gazdaság fejlesztés. Oda kell irányítani a fejlett technikát, technológiát felvonultató külföldi befektetéseket, ahol a legrövidebb időn belül a világpiacon versenyképes termékeket lehet előállítani. Ilyen megfontolások jegyében törekedtek a brazil kormányok a lehető legoptimálisabban felhasználni a külföldi tőkét.

1964 és 1970 között a külföldi befektetések 96,4 %-a az iparban realizálódott, 2,2 %-a a kereskedelemben és szolgáltatóiparban. A fennmaradó 1,8 % a mezőgazdaság ill. a különböző gazdasági területeken realizálódott.

Az инвестиáció című fejezetben nem kívánom hangsúlyozni a regionális problémákat, mert azok kevésbé változtak 1964-hez viszonyítva ami a magántőkét illeti. Bár a kormány a SUDAM és SUDENE cím-szavakkal fémjelzett /amazóniai és észak-nyugati/ területekre kívánja terelni a külföldi tőke egy részét, de nem sok sikerrel. Annak ellenére, hogy 10 évre szóló teljes, ill. 50 %-os /a beruházástól függően/ adómentességet biztosít. Ezeken a területeken azonban a tőkebefektetés azonban igen kevés profittal kecsegtet, így főleg az állami vállalatok képviseltetik magukat.

A továbbiakban érdemes az ipar főbb szektoraiba irányuló külföldi tőkebefektetést részletesebben megvizsgálni, különös tekintettel arra, hogyan szolgálják az export-orientált brazil gazdaság fejlesztést.

Az 1963-1970-es periódusban a Braziliába investált tőke iránya és összege:^{1.}

Iparág	Invesztált összeg millió US. dollár	Az összes investáció- hoz viszonyított %-os arány
1. Járműipar	208	13,4
2. Vegyipar	176	11,4
3. Villamosipar- és elektromos termékek	112	7,2
4. Erőművek	107	6,6
5. Fémkohászat	90	5,9
6. Acélipar	64	4,2
Összesen:		49,7 % 50 %

1./ Forrás: Sinopse Estat. do Brasil, Rio, 1971.
Brazilian Trends, 1970.
Statistical Survey - Brasil, 1971.

Tehát az investáció fele a legfejlődőbb ágazatok felé irányul. Ezt a tendenciát a II. és III. fejezetben részletesebben elemzem. A következőkben tovább vizsgálva a külföldi tőkebefektetés irányát vizsgáljuk meg a fentebb említett 6 iparágban a külföldi tőke konkrét szerepét. Nemcsak a jelen állapotot /a vizsgált periódust értem alatta/ hanem a jövő szempontjából is elemzem az iparágak helyzetét. Az egyes iparágaknál közölt adatokat az 1.-es pont alatt felsorolt forrásokból vettem.

Járműipar:

A Braziliába irányuló tőke investációban részarányát és az összeg nagyságát tekintve az első helyen a járműipar áll a maga 208 millió dolláros /13,4 %/ beruházásával.

A járműipar is egyike napjainkban a közgazdasági zsargonban "húzóipar ágnak" feltüntetett iparnak. A "húzóipar" /vagy iparág/ kifejezés azt jelenti, hogy egy bizonyos iparág amely rendszerint domináns tényező az adott iparstruktúrában és félkész ill. késztermék valamint alkatrész igényessége miatt a kiszolgáló iparágak egész sorát kívánja meg. A "húzóiparág" fejlődése tehát maga után vonja több más iparág fejlődését is. Napjainkban ilyen iparágak pl: a járműipar, vegyipar, elektrotechnikai ipar.

Természetes, hogy ezeken kívül különböző országokban más- és más iparág is felléphet ebben a szerepben a helyi, és kooperációs adottságok függvényében. Több "húzóiparág" együttes fellépése is megtörténhet. Erre az utóbbira példa Brazília/^e és több fejlődő ország/ ahol az egyenlőtlen fejlődés következtében bizonyos iparágak fejlesztése prioritást kap. Braziliában például a "húzóiparágak" közül egyidőben több is nagymértékben fejlődik. A járműiparról, vegyiparról és elektrotechnikai iparról elmondhatjuk, hogy rohamos ütemben fejlődésnek indultak és maguk után húzták az őket kiszolgáló vagy felhasználó iparágak fejlődését is.

Természetesen az egymás közötti fejlesztő hatás is érvényesül. A 37 és a 38. oldalon oszlo^Adiagrammok szemléltetik a négy vezető iparág fejlődését. Ez a négy vezető iparág az, amelyben a legtöbb külföldi инвестиáció /az összes инвестиáció 37,2 %-a realizálódik/.

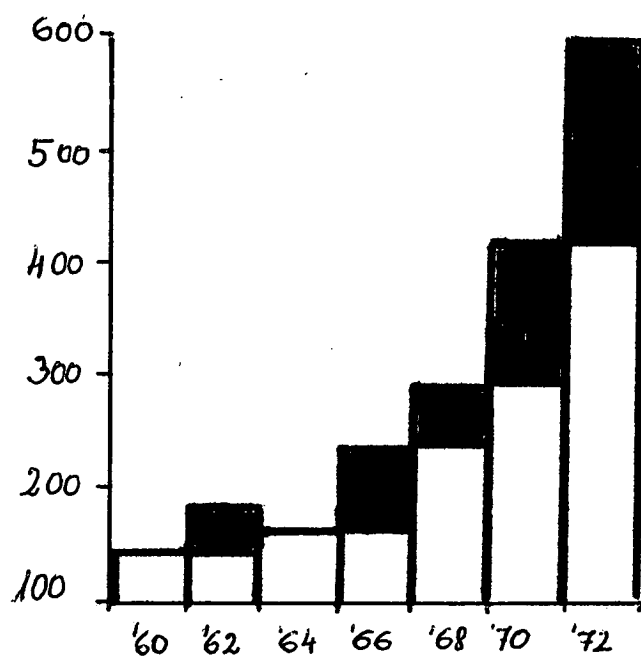
A járműipar elérte és túlszárnyalta 1972-ben a 600.000 db-ot, azaz 1960-as évhez viszonyítva 5-szörös fejlődést mondhat magáénak. Ugyanakkor a járműipari termékek az első ipari termékek között voltak, amelyekkel Brazília betört a világpiacba. Ezek már modern nagyszériában gyártott jó minőségű áruk.

A téma exponálásában a dolgozat elején már megemlítettem, hogy egy fejlődő ország számára igen nagy gond -miután elért egy bizonyos fejlettségi szintet-, hogyan tudja exportálni termékeit. A világpiacot egymás közt elosztó erős cégek közé betörni magának és áruinak helyet biztosítani ez igen sok fejlődő /és sokszor új iparág fejlesztését célul tűző fejlett/ ország gondja. Ebből a szempontból is érdekes a Brazil példa. Miután megengedte és elősegítette a fejlett termékeket gyártó cége tőkéjének működését az országban, részesedést vállalva a cég beruházásaiban a Braziliában, brazil munkások által készített, nagyrészt helybeni nyersanyagot felhasználva előállított iparterméket a külföldi cég piacán tudta elhelyezni.

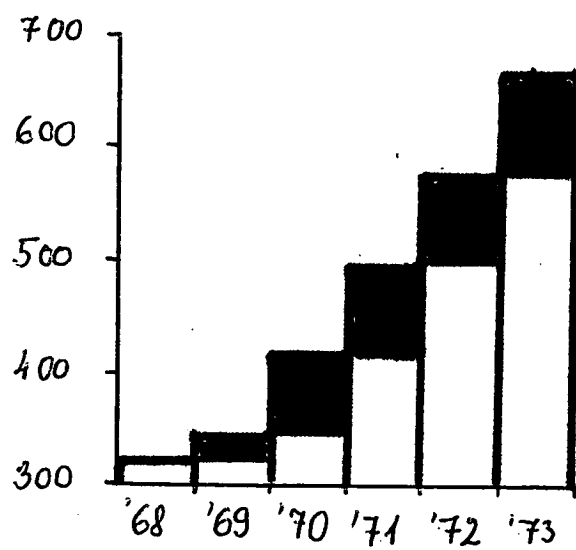
Ennek a folyamatnak a tudatos erősítése csak a tárgyalt periódusban kezdődik és tendencia szerűen hat, de adatokkal alátámaszthatóan növekszik a szerepe a gazdasági életben.

Braziliának jelenleg a gazdaságpolitika szerint minél több export képes külföldi cég az országban való megtelepedését kell előmozdítani. A fent leírt folyamatot az autógyártás konkrét példáján szeretnék szemléltetni, azon belül is a Volkswagen cég tevékenységén keresztül, amely vállalat braziliai működése modelként tekinthető a fent említettekkel kapcsolatban.

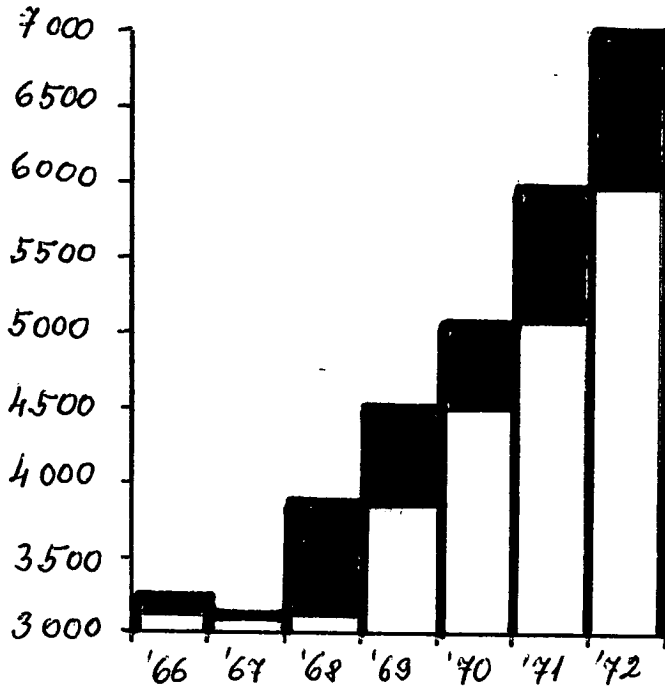
A járműipar fejlődése /1,000 db/^{1/a.}

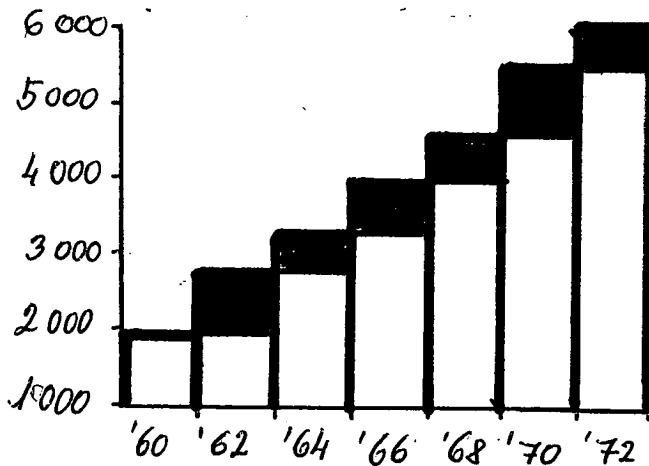
A petrokémia fejlődése /az öt alaptermék, 1000 tonnákban/^{1/b.}

Elektrotechnikai ipar fejlődése /1,000 Db/ 1/c.

Az acélipar fejlődése /1,000 tonnákban/ 1/d.

36.oldal/1. Forrás: Boletim do Commercio Exterior, Rio /évfolyamonként/

Foreign Trade of Brasil

"

37.oldal/1/a,b.

Anuario Estat. do Brasil

"

38.oldal/1/c,d.

IBGE-Brasilian Trends

"

UN.Yearbook of Internac.Trade

"

"

A Volkswagen cég 1959-ben jelent meg Braziliában. Az akkor még jelentéktelen kis gyár pár-száz darabos kapacitással rendelkezett. A cég brazil befektetésszere mérséklően hatottak a különböző profik és adótörvények.

1964-től a termelés ugrásszerűen megnőtt, a már korábban ismerttetett új, az investációt elősegítő törvények, rendeletek hatására.

1972-ben már 1300 darab volt a kapacitás. 140 millió dolláros beruházás megvalósítását is megkezdték, amelynek végső célja, hogy a cég brazil üzemeiben pár éven belül elérjék a 3000 db-os szériát.

A Volks cég elsősorban az ismert 1300-as és 1500-as modelljeit gyártja, amelyeket olcsóbban tud előállítani mint a többi cég a maga termékén. Ezek a típusok /és árak/ jobban alkalmazkodnak a latin-amerikai felvevő piachoz, amely bár növekszik, igényt elsősorban az olcsóbb, praktikusabb típusok iránt támaszt. Maga a belső piac is igen nagy felvevő kapacitása, amit a különböző Braziliában meghonosított gyáraknak kell ellátnia /természetesen a brazil magán és állami vállalatokon kívül/. Ugyanakkor a kormány jelentős közvetlen kiadástól menekül meg: a jármű importtól.

A járműipar nagylétszámú munkaerőt köt le, különösen ha hozzászámítjuk a kiszolgáló iparágak egész sorát, amelyet az autóipar hoz létre, vagy tart fen. Jó példának bizonyul a Volks cég tevékenysége az export orientált gazdaság kiépítése szempontjából is.

Különböző járműveket gyártó cégek, a Volks elsők között, már régen magukénak mondhatták a kapitalista világpiac egyik területét.

Ha a brazil gazdaság önerőből kooperáció nélkül fejlesztette volna ki gépkocsi iparát, a tőkés környezetben zárt kapukra talált volna az exportot illetően. Először is nem lett volna képes a kor színvonalán álló technológiai szintet nyugtani, másodszorban ha ez mégis sikerült volna /kooperáció, erőn felüli koncentráció, licenszek vásárlása révén/ nem tudhatta volna kiszorítani a már megszerzett jó piacról az ismert cégeket, pl: történetesen a Volkswagent.

A brasil gazdaságpolitika által választott ut azonban hozzájárult ahhoz, hogy az országban gyártott Volkswagen kocsik széles eladási lehetőséggel találták magukat szemben. Különösen Dél-Amerikában a Volks cég piacain. 1970-ben csak a "bogarhátukból" /1300- és 1500-as modellek/ 300.000 dollárnyit adtak el Chile, Peru és Paraguay piacain. A már említett beruházás célja, hogy ezt a folyamatot meggyorsítsa, hiszen a speciális brazil érdek találkozik a cég érdekével is, hiszen az országban mint ismeretes olcsóbban állít elő egy kocsit mint az anyaországban.

A fent említett a Volkswagen céggel kapcsolatos példa csak egy a sok közül. Bátran említhetnénk a Ford, a General Motors, a Chrysler vagy akár a japán Toyota cégek tevékenységét is. Különösen a Fiat és a Mercedes-Benz valamint a svéd Saab-Scania cég tevékenysége élénkült meg a tárgyalt periódus utolsó éveiben. /Természetesen a társaságok haszna és a Braziliából kivitt tőke egyenes arányban van./ A Braziliából a külföldi cégek által történt megnövekedett tőkekitelitelt más fejezetben kívánom tárgyalni.

Vegyipar:

Az összes külföldi инвестиáció 11,4 %-a 176 millió dollár a vegyiparban realizálódik. Annál is inkább érdemes ezt a tényt kiemelni, mert az ipar egyik legfiatalabb és egyben leggyorsabban fejlődő ágáról van szó. Ugyanakkor a vegyipar az az iparág, amely a fejlődő országokban igen sokáig vagy hiányzott, vagy csak késve, ágazatokon belül egyenlőtlenül fejlődve jött létre. Brazília külföldi tőkét igen szeretettel irányítja a vegyipar területére, mert a vegyipar termékeit igen széles piacon tudja eladni külföldön, különös tekintettel a fejlődő országokra.

Ezzel párhuzamosan az ország belső felvevő piaca is óriási, amely növekedik abból a szempontból, hogy a vegyipar termékeit felhasználó iparágak termelése is növekszik.

A vegyipar azonban igen tőkeigényes ipar. Egy fejlődő országra tulzottan nagy terhet rónak az önerőből való fejlesztés.

Figyelembe véve ezt a tényt is, a kormány igen nagy gondot fordít amég olyan, közvetett eszközök igénybevételére is, mint a gazdasági propaganda, amely egyik célja az investációt orientálni, jelen esetben a vegyipar felé.

A gazdasági propaganda a következő két tényező kedvező hatására hívja fel a figyelmet:

- 1./ A belső felvevő piac növekedése állandóan nagyobb-és nagyobb keresletet biztosít a vegyipar termékeinek.
A gépgyártás az ugrásszerűen fejlődő háztartási gépek gyártása, a jelentékeny, az exportot elősegítő adócsökkentések mind huzó hatást gyakorolnak a vegyipar fejlesztésére, és biztosítják a növekvő felvevő piacot.
- 2./ Nem kis hangsúly esik hosszú távra biztosított nyersanyag ellátásra. A brazil állami olajvállalat a Petrobras biztosítja a nyersanyagot viszonylag stabil áron.
Másik jelentős vonzerő, hogy a Petrobras egyik alvállalata a szintén állami Petroguisa részvétele az esetleges közös vállalatokban biztosítja a folyamatos és rendszeres állami támogatást.

Az országban két vegyipari központ élvez fejlesztési prioritást: São Paulo és környéke valamint Bahia. Bahiában a Mataripé, São Paulóban a Capuavai kombinátok a vegyipar központjai.

Azért ezt a két központot emlitem, mert a jövőben a tőkebeáramlás irányát továbbra is ezek fejlesztési, bővítési céljait szolgáló tervek finanszírozására kívánják orientálni.

A Capuavai komplexumnak 1976-ra 900.000 tonna vegyipari alapanyagot kell gyártani. Ehhez a tervhez elkészültek a beruházási számítások is. 8 éven keresztül 500 millió dollárnyi összeget fordítanak a terv finanszírozására. Az első üzemek 126 millió dollárba kerülnek. Bachiában 5 új üzem megépítését tervezik, amelyek költsége 700 millió dollár. Ilyen hatalmas beruházásokra a kormány nem tud tőkét előállítani. Szüksége van tehát arra, hogy a külföldi tőke mind nagyobb részét próbálja megnyerni ezekhez a vállalkozásokhoz. A tervek szerint a Capuavai kombinátok költségeinek 40 %-át francia cégek fedezik /közvetlen tőke, berendezés, technológia, liszenc formájában/ 40 %-át a Petroquisa, a fennmaradó 20 % megoszlik a Walter Moreira és Spares Sampaio pénztőkés csoportok között.

A Bahia-i kombinátok építésében pedig egyaránt részt vesz a Shell és ICI, a United States Corporation és a Dow Chemical. A külföldi tőke előtt tehát nem csak jelen van, hanem igen nagy jövő is a brazil nagyiparban. Igen aktív külföldi cégek a már említetteken kívül a Mitsubishi Chemical Industriens /-Aratuban vesz részt vegyipari kombinát építésében-/ , a Chilis Petroleum a nyugatnémet Chemische Werk Hüls és a Farbenfabriken Bayer. A két utóbbi a "brazil" Brasivil cég tőkéje 50 %-a felett is rendelkezik. /Hüls 33,35 %, Bayer 16,65 %/.

Ott találjuk a Hanna Mining Company-t a legjelentősebb külföldi beruházások között, éppugy mint a Dow Chemicals-ot vagy az olasz Montecatini Edisont.

A vegyipar egyik legalapvetőbb alapanyagáról, az olajról és az olaj finomításról nem kívánok részletesen szólni, mert az nagyrészt az állam kezelésében van, és bár szerepe és helye az ipar fejlődésében igen fontos, jelen dolgozat szempontjából el kell tekintenem tárgyalásától.

Elektromos termékeket gyártó iparág:

Ebbe az iparágba 112 millió dollárnyi összeget investáltak a külföldi cégek, amely az összes investáció 7,2 %-a. Nem kívánom részletesen elemezni az elektromos berendezéseket, háztartási cikkeket gyártó iparág struktúráját, és működését, nagyvonalaiban hasonló a már említett iparágakéhoz. Ez az iparág azonban egy másik a növekedéssel járó probléma elemzésének nyújt keretet.

Az eddigiekben arról szóltunk, hogy Brazília a nemzeti jövedelem igen nagy arányu éveken keresztül stabil növekedési rátájával rendelkezik. Ugyanakkor a nemzeti jövedelem elosztása igen aránytalan. /A dolgozat másik fejezetében részletesen elemzem ezt a kérdést/. A lakosság 50 %-át kitevő u.n. szegény réteg is és a "módosabb" középosztály a nemzeti jövedelemből egyre kisebb hányadból részesedik.

Tehát a nemzeti jövedelem növekedési üteme és az elosztás között fordított arányosság áll fenn. Ez a tény behatárolja a lakosság túlnyomó részének vásárlási lehetőségeit, következésképpen behatárolja a belső piac lehetőségeit. is.

Ezeket a körülményeket figyelembe véve emeltem és emelem ki a brazil belső piacról írva annak potenciális jellegét. A termelés fokozása és a felvevő piac stagnálása ill. távlati csökkenése a tárgyalt periódusban jól érzékelhetően a felszínen még nem nyilvánul meg, sőt bizonyos a fogyasztás növekedéséről író statisztikák a fentebb elmondottakat megcáfolni látszanak.

A valóságban az a helyzet, hogy Braziliában szinte egyedülálló módon érvényesül a részlet^{re} vásárlás.

A kiskereskedők az árakat leszorítják a profitot inkább pénzügyi -adó, hitel-, machinációkkal növelik. Sok gyár nem is követeli bizonyos %. általában a kezdő 25-15 % befizetését, hanem az egész árat részletben kéri. Ily módon sikerül pld.: 1972-ben 1,1 millió televíziót, 250.000 hűtőgépet eladni, amely az 1971-es eladásnál 30 %-kal magasabb. Az összes fontosabb elektromos háztartási gépek átlagában 1969. és 1972. között évi 20 %-kal nőtt a fogyasztás. A felszínen tehát imponáló számok, a valóságban nem kellően megalapozott kereslet. Hosszabb távon nem tartható fent a végletekig vitt részletfizetési rendszer sem és a kormány előbb-vagy utóbb -ha a belső piacot szélesíteni, ill. mélyíteni akarja- a bérek növelésére kell, hogy ösztönözze a vállalatokat.

A feldolgozott periódusban az aktív keresők jövedelme igen alacsony^{1.}:

Az összes aktív keresőkhöz viszonyított arány %-ban.	Havi jövedelem	
	cruzeiros	dollárra átszámítva 1 d. = 5 cruz. /1971/
31,7	0 - 100	20 -
12,0	101 - 150	20 - 30
15,6	151 - 200	30 - 40
19,1	201 - 500	40 - 100
5,9	501 - 1000	100 - 200
2,2	1000 - 2000	200 - 400
1,0	2100 felett	400 felett

1./ IDB. Economic and Social Progress in L.A. /1972/

Felmerül mint a megoldás egyik formája a belső piacon fel nem vett termékek exportálásának a kérdése. Itt is nyomon követhető a már más iparágaknál említett modell, csupán a külföldi cégek nevei változnak. A legjelentősebb külföldi cégek amelyek a brazil elektromos iparban investáltak, a következők:

Olivetti	Olasz érdekeltség
Siemens do Brasil	Nyugat-német cég
Philips do Brasil	Holland cég
Standard Electrica	Amerikai cég
Ericson do Brasil	Svéd cég
General Electric	Amerikai cég

Villamos energiát szolgáltató ipar:

A villamosenergia fogyasztás ugrásszerű növekedése maga után vonta az erőművek modernizálásának és új nagykapacitású erőművek építésének kérdését. Brazília elsősorban nem az erőművek számának növekedését, hanem kapacitás nagyságu növelését tervezi. Az építendő /ill. a már építés alatt álló és a külföldi tőke szempontjából érdekes/ beruházások közül kettőt kell kiemelnünk, amely nagyságuk és jelentőségük miatt kiemelt beruházásnak számítanak.

Az egyik a Rio de Janeiro mellett épülő első atomreaktor, amely 624.000 kw. kapacitású és a szükséges 138 millió dollárt csaknem teljesen az United States Eximbank fedezi.

A másik építés alatt álló erőmű a São Paulo államban lévő. Urubupungá komplexum, amely 1974-re 4,6 millió KW. villamosenergiát termel majd.

A külföldi cégek részvételére jellemző adat, hogy ezen az egyetlen erőműn kivitelezésén 12 külföldi vállalat dolgozik.

Alsthom	Francia érdekeltség
Schneider	Francia érdekeltség
Siemens	Nyugat-Német érdekeltség
Voith	Nyugat-Német érdekeltség
Scher	Nyugat-Német érdekeltség
Gruppo Industrie	Olasz-érdekeltség
Mitsubishi	Japán-érdekeltség
Toshiba	Japán-érdekeltség

Acél- és fémipar:

Az acélipar bárcsak a 6. helyet foglalja el a beruházások tekintetében, nem lebecsülendő jelentőségű. Egész sor iparág alapanyagát szolgáltatja, nem beszélve kiemelt jelentőségéről a hadiipar szempontjából.

1972-ben 6,3 millió tonnát termelt az acélipar. Ez egyúttal teljes kapacitás kihasználást is jelentette. /Nem szabad eltekinteni attól a tényről, hogy míg az USA-ban, Japánban, Angliában az acéltermelés csökkent, Braziliában a kapacitás kevés./

Brazília szükséglete 1980-ra acélból 15-16 millió tonna lesz. Ezenkívül különböző export vállalatok teljesítése megkövetel még 5-6 millió tonna acél termelését.

Összesen tehát 20 millió tonna acélra lesz szükség 1980-ban.

/Az újabb információk szerint ha az ipar többi ága a jelenlegi ütemben fejlődik 30 millió tonnára lesz szükség./

A termelés növelés azonban óriási 2,6 milliárd dollárnyi kiadással jár. Ebből az állami költségvetés, amely a négy állami nagyvállalaton keresztül realizálódik, csupán 600.000 dollár. Ehhez járul még a Világ Banktól, Japánból és az USA-ból az állam által kölcsönözni kívánt számszerűen a forrásokban fel nem tüntetett összeg. Azonban így is csak a statisztikák adatai szerint az összkiadás 57 %-át fogja az állam realizálni. A 43 %, azaz 9,1 millió tonna termelése a magánvállalatok feladata lesz. A jövőben tehát fokozódni fog a magánvállalatok eddig is nagy szerepe, közöttük is elsősorban a külföldi érdekeltségüké. A vezető külföldi vállalatok az acél és fémipar területén:

Cia. Siderurgica Belgo-Mineira	Belga-Luxemburgi érdek.
Cia. Ferro Brasileiro	Luxemburgi érdekeltség
Cia. Siderurgica-Mannesmann	Ny.-Német érdekeltség
Brasimet Com. e. /Ind.S.A.	Panama-i érdekeltség
Cobrasma Ind. e com.SA.	USA érdekeltség
Cia Metalurgica Barbara	Francia érdekeltség
Krupp-Metalurgica Campo Limpa SA.	Ny.-Német érdekeltség
Soc. Tecnica Fund. Gerais-Sofunge	Ny.-Német érdekeltség

Az investáció intenzitása és országonkénti megvalósulásából még egy következtetést vonhattunk le. Az eddig elemzettekből kiderült tehát, hogy az USA. cégei által realizált investáció összege 1,096,469,000 dollár a külföldi investáció tulnyomó részét kiteszi. Brazília függősége az USA-ból érkező tőke nagyságával egyenes arányban nő. Ez természetesen az uralkodó körök legfelsőbb rétegét nem különösképpen zavarja, ugyanis csak ily módon tehetnek szert azokra az óriási jövedelmekre, amelyek az USA cégeivel való "partnerság" biztosít.

A közép-burzsoázia ill. a nacionalista propaganda bizonyos kényszerítő hatására azonban a kormány fokozottabban bátorította különösen 1968-tól a más fejlett ipari országok cégeinek a megjelenését, amelyek aztán alkalom adtán felhasználhatók bizonyos "ellensúlyozási" manőverezésre az USA. túlsúlyával szemben. Japán és Ny.-Németország jöhet elsősorban számításba.

Külföldi tőkebeáramlás Braziliába^{1.}
/millió dollár/

<u>Év</u>	<u>Japán</u>	<u>Ny-Németország</u>
1964	8,8	25,1
1965	20,4	18,3
....
1967	4,9	50,1
1968	14,2	81,7
1969	26,0	189,5

Természetesen ez igen szerény részvétel az USÁ-val szemben, de fejlődő trend vonalat rajzol és a brazil kormány a már említett okok miatt súlyt fektet a Japánból és Ny.-Németországból érkező invesztáció ütemének és mennyiségének a növelésére. A 49. oldalon lévő táblázat szemlélteti az invesztáció irányának realizálását az egyes iparágak fejlődésgyorsításában. A táblázaton kiemelkedően gyorsütemű fejlődést felmutató iparágak kivétel nélkül a legnagyobb mértékű külföldi invesztációt "befogadó" iparágak.

1./ Brazilian Trends 1972.

Az ipar ágazati fejlődése 1963-1970-ig^{1.}

1962 = 100

<u>Iparágak</u>	<u>1963</u>	<u>1964</u>	<u>1965</u>	<u>1966</u>	<u>1967</u>	<u>1968</u>	<u>1969</u>	<u>1970</u>
Kitermelő ipar	118,4	132,5	160,9	173,3	183,0	211,1	-	-
Feldolg.ipar	99,7	104,8	99,8	112,1	114,8	133,0	147,4	163,7
Kohászat	103,4	109,7	105,5	130,3	127,1	150,1	171,7	181,8
Gépipar	102,6	104,1	91,5	93,1	88,1	117,2	127,1	148,1
Elektr.term.	96,2	105,2	116,3	145,9	159,8	197,5	208,3	224,2
Járműipar	89,3	92,4	91,7	113,7	113,9	144,0	193,7	225,2
Faipar	102,5	105,4	83,4	76,2	77,8	-	-	-
Papíripar	107,8	114,8	112,2	123,1	142,7	149,6	154,8	181,5
Vegyipar	103,6	113,8	109,7	126,6	130,9	147,7	163,2	192,4
Textilipar	97,3	104,6	85,2	81,1	79,5	94,9	97,3	97,2
Ruha- és cipő- ipar	100,8	113,0	100,7	114,8	108,2	129,5	96,4	113,7
Élelmiszeripar	99,2	100,6	95,8	100,4	107,8	114,8	130,2	142,8
Szeszipar	102,0	91,3	99,1	119,0	104,2	108,1	128,8	129,9
Dohányipar	100,5	99,2	94,5	96,9	106,1	119,8	128,6	136,7
Építőipar	101,3	103,6	78,8	83,5	91,3	106,2	114,0	130,9
Szolgáltatóip.	102,6	110,0	114,6	125,5	131,5	146,7	163,0	179,5
Összesen:	100,2	105,4	100,4	112,1	115,5	133,4	147,7	164,1

1./ Anuario Estatístico do Brasil - 1971.

A 184 vezető braziliai magánvállalat elemzése a
külföldi érdekeltség szempontjából

Ebben a fejezetben 184 magánvállalatot elemzek. ^{1.} Az egyik fő forrásként használt adatsor a fejezethez mellékként csatolt táblázatban található. A táblázatok a 184 vállalatot, amelyben nincs külön feltüntetve a brazil ill. külföldi érdekeltség, 100-100-as csoportosításban: alaptőke, eladási bevétel, tiszta profit és a munkások száma szerint adja meg. A dolgozat témája szempontjából más statisztikai adatokra is bőven támaszkodva a következő alapszemponatok szerint elemzem a vezető brazil magánvállalatokat.

- 1./ különválasztom a brazil és a külföldi kontrol vállalatokat,
- 2./ megvizsgálom melyik külföldi cégek érdekeltek a brazil gazdasági életben az export orientáltság szempontjából,
- 3./ összehasonlítom a brazil és a külföldi kontrol magánvállalatok szerepét és helyét a gazdasági életben.

A fent felsorolt szempontokat figyelembe véve azonban nem külön, mintegy alfejezetenként, pontonként elemzem a vállalatokat, hanem bizonyos, a gazdasági jelenségeknek megfelelő sorrendben, amely természetesen magában foglalja a felsorolt három vizsgálati összetevőt.

- 1./ A III. fejezetben lévő adatokat a következő kiadványok megfelelő évfolyamai alapján nyertem:

Foreign Trade of Brasil

Anuario Estatistico do Brasil

Brasilian Trends

H.Goldhamer. The Foreign Povers in L.A. New-Jersey

Diaz-A.Jandro: Some Aspect of The Brazilian experience with Foreign Aid, Conechticut, 1972.

A 100 legjelentősebb magánvállalat például 1971-ben 9,4 milliárd dollár értékű árut adott el, ami a nemzeti jövedelem 25 %-át alkotja. A nagyobb részt tehát az állami vállalatok, ill. a kis- és közepes magánvállalatok realizálják. Más képet nyerünk azonban, ha azt vizsgáljuk, hogy a vezető 100 vállalat túlnyomó többsége abban az iparágban tevékenykedik, amely a brazil gazdasági élet továbbfejlődése szempontjából döntő fontossága. A "huzó" iparágaknak tekintett három fő iparág, a járműipar, a vegy-ípar, az elektromos ipar termékeinek nagy részét /mégpedig legkorszerűbb részét/ ezek a vállalatok állítják elő.

A 100 legnagyobb vállalat közül alaptőke szerint az első 10 is azonnal világos képet nyújt melyik vállalatok adják az export-képes árukat:

1./ Light Servicos de Eletricidade S.A.	616,106,812
2./ S.A.Indústrias Reunidas F.Matarazzo	238,187,588
3./ S.A.Indústrias Votorantim	177,699,690
4./ Volkswagen do Brasil S.A.	170,503,675
5./ Cia.de Cigarros Souza Cruz	152,264,232
6./ Ford Brasil S.A.	125,793,317
7./ Rhodia-Inds.Quimicas e Texteis S.A.	113.393.770
8./ General Motors do Brasil S.A.	104,717,730
9./ Cia. Siderúrgica Belgo-Mineira	100,866,620
10./ Pirelli S.A. Cia Indl.Brasileira	88,829,787

A felsorolt vállalatok közül brazil kontrolu tőkével csupán egy-két vállalat rendelkezik. A 180 vállalatot brazil, ill. külföldi tőke-kontrol szempontjából két csoportra osztom:

- 1./ brazil tőkeérdekeltségű magánvállalatok,
- 2./ külföldi tőkeérdekeltségű magánvállalatok.

Brazil tőkeérdekeltségű magánvállalatok:

A 184 vállalatból a következő vállalatoknál dominál a brazil /nemzeti tőke/.

A vállalat neve:

Működésének fő területe:

A.J. Renner S.A. Ind de Vestuário	Ruhaipar
Abril S.A. Cultural e Industrial	Nyomdaipar
Acos Anhanguera S.A.	Acélipar
Acos Villares S.A.	Acélipar
Agro Industrial Amália S.A.	Cukoripar
Alumínio S.A. Extrusão e Laminacão	Fémipar
Arno S.A. Ind. e Com.	Élelmiszeripar
Artex S.A. Fábr. de Artef. Texteis	Textilipar
Arthur Lundgren Tecidos S.A.	Textilipar
Braseixos Rockwell S.A.	Autó-alkatrészipar
Cadem - Ind.Extrativa de Carvão	Bányászat
Caraíba Metais S.A. Ind. Com.	Bányászat
Casa Anglo Brasileira S.A.	Kereskedelem
Casas de Banha Com. e Ind. S.A.	Kereskedelem
Casas Buri	Textilipar
Celulose Cambará	Faipar
Cetenco Engenharia S.A.	Építőipar
Cobrasma Ind. e Com. S.A.	Fémipar
Cofap - Cia. Fabricadora de Peças	Autó-alkatrészek
Cia Antarctica Paulista	Szeszipar
Cia.Brasileira de Alumínio	Bányászat
Cia.Bras. de Petróleo Ipiranga	Olajipar
Cia.Brasileira de Roupas S.A.	Ruhaipar

Cia. Cacique de Café Solúvel	Élelmiszeripar
Cia. Cervejaria Brahma	Élelmiszeripar
Cia. de Cimento Portland Itaú	Építőipar
Cia. Constr. Bras. de Estradas	Építőipar
Cia. de Navegacao Netumar	Hajógyártás
Cia. Docas de Santos	Hajógyártás
Cia. Indl.Cons.Alim. "Cica"	Élelmiszeripar
Cia. Metalúrgica Barbãrá	Fémipar
Cia. Metropolitana de Construcoes	Építőipar
Cia. Nacional de Estamparia	Textilipar
Cia. Nac. de Forjagem de Aco Bras.	Fémipar
Cia. Nac. de Tecidos Nova América	Textilipar
Cia. Nitroquimica Brasileira	Vegyipar
Cia. Progresso Industrial do Brasil	Textilipar
Cia. Siderurgica Riograndense	Acélipar
Cia. Suzano de Papel e Celulose	Papirgyártás
Cia. T. Janér Com. e Ind.	Kereskedelem
Cia. Ultragaz S.A.	Szolgáltatóipar
Cia. Uniao dos Ref.Acucar e Café	Élelmiszeripar
Confeccoos Guararrapes	Textilipar
Construtora Andrade-Gutierrez	Építőipar
Constr. e Com. Camargo Correa S.A.	Építőipar
Construtore Mendes Jr.S.A.	Építőipar
Construtore Rabello S.A.	Építőipar
Cooperativa Agricola de Cotia	Élelmiszeripar
Coop. Central de Lact. Est.S.P.	Élelmiszeripar
Coop.Cent. de Acucar e Alcool de E.S.P.	Cukoripar
C.R. Almeida S.A. Eng. e Constr.	Építőipar
Distr. Prods.Petróleo Ipiranga	Olajipar
Duratex S.A. Ind. e Com.	Faipar
Editora de Guias LTB S.A.	Nyomdaipar

Eletro Radiobraz S.A.	Kereskedelem
Empresa Continental de Minérios	Bányászat
Empresa de Navegacao Alianca	Hajógyártás
Estaleiros Mauá S.A.	Hajógyártás
Esteves Irmaos S.A.	Kereskedelem
Frigorifico Bordon S.A.	Élelmiszeripar
Fundição Tupy S.A.	Fémipar
Gomes de Almeida Femandes	Építőipar
Hermes Macedo S.A. Imp. e. Com.	Kereskedelem
I.B. Sabbá, Cia. Ltda.	Kereskedelem
Ind.e Com. de Minério S.A. - Icomi	Bányászat
Ind. de Refrigeracao Consul S.A.	Elektromos term.gy.ip.
Inds. Klabin do Paraná de Cel. S.A.	Papiripar
Inds. Romi S.A.	Gépgyártás
Industrias Villares S.A.	Gépgyártás
Itabira Agro Industrial	Építőipar
Itapessoca Agro Industrial S.A.	Építőipar
Lojas Americanas S.A.	Kereskedelem
Manah S.A. Ind. e Com	Vegyipar
Magnesita S.A.	Bányászat
Manufatura de Brinquedos Estrela S.A.	Kereskedelem
Mesbla S.A.	Kereskedelem
Metal Leve S.A. - Ind e Com.	Autó-Alkatrészek
Metalúrgica Abramo Eberle S.A.	Fémipar
Metalúrgica Matarazzo S.A.	Konzervipar
Metalúrgica Wallig S.A.	Fémipar
Mineracao Morro Velho S.A.	Bányászat
Mineracoes Bras. Reun. S.A. - MBR	Bányászat
Monteiro Aranha Eng. Com. Ind. S.A.	Építőipar
Montreal Engenharia S.A.	Kőnyűipar
Olvebra S.A. Ind. Com. Óleos Vegetais	Élelmiszeripar

Paranapanema S.A. Mineracao Ind. Com.	Bányászat
Petróleo Minas Gerais S.A.	Olajipar
Procafé - D. Steckler S.A. Exp.Imp.	Élelmiszeripar
Refin. e Expl. De Petróleo Uniao S.A.	Olajipar
Refinaria de Petróleo Ipranga S.A.	Olajipar
Rossi Engenharia S.A.	Építőipar
Sadia Concórdia S.A. Ind. e Com.	Élelmiszeripar
Servicos Aéreos Cruzeiro do Sul S.A.	Repülőgépgyártás
Setal Instalacoes Industriais	Könnyűipar
S.A. Inds. Reunidas F. Matarazzo	Könnyűipar
S.A. Industrias Votorantim	Fémipar
S.A. Mineracao da Trindade	Fémipar
S.A. Viacao Aérea Riograndense	Repülőgépgyártás
Supergasbras Distr. Gás S.A.	Szolgáltatóipar
Supermercados Pão de Acúcar S.A.	Kereskedelem
Supermercados Peg-Pag S.A.	Kereskedelem
Termomecanica Sao Paulo S.A.	Gépipar
Titânio do Brasil S.A./Tibrás/	Bányászat
Tubos Tigre S.A.	Építőipar
Ultralar S.A. Aparelhos e Servicos	Kereskedelem
Viaco Cometa S.A.	Kárműipar
Vicunha S.A. Inds. Reunidas	Textilipar
Zivi S.A. Cutélaria	Fémipar

A 184 vállalat közül 107 a brazil kontrolu, és 77 a külföldi érdekeltségű. Azonban, ha alaposabb analízis alá vetjük a cégeket, a kép tovább módosul, mert az olyan vállalatok is gyakran nemzeti vállalatnak vannak feltüntetve, amelyben az idegen tőke nem éri el az 51 % -ot.

Tehát, ha egy vállalatnál a külföldi tőke 49 %-os, abban az esetben is a statisztikák "tisztá" brazil kontrolu listán szerepeltetik az adott vállalatot. A következő "brazil" cégeknél mutatható ki igen jelentékeny külföldi részesedés:

Cég	Működ. ter.	Melyik idegen cég részesedik
Arno S.A. Ind. e Com.	Elekt. term. gyárt.	Almanna Svenska Elektriska - Svéd
Artex S.A. Fábr. de Artef.	Textilipar	Brascan Ltd. - Kanada
Brasexos Rockwel S.A.	Autó-alkatrész	North American-Rockwell - USA.
Cobrasma Ind. e. Com. S.A.	Fémipar	Amsted Industries Inc. - USA.
Cofap- Cia. Fabricadora de Pecas	Autó-alkatrész	TRW Inc. Cleveland - USA.
Cia Antarctica Paulista	Élelmiszeripar	Adela Investment Company - Luxemburg
Cia Metalúrgica Barbaré	Gépipar	Compagnie de Pont-a-Mousson, Nancy - Francia
Cia. Ultrazav S.A.	Szolgáltatóipar	Phillips Petroleum Company - USA
Ind. e Com. de Minério	Bányászat	Bethlehem Steel, - Panama-USA
Mineracoes Bras. Reun.	Bányászat	Hanna Mining Co. Cleveland - USA
S.A. Mineracao de Trindade	Bányászat	Acieries Réunies Burbach-Dich-Dudelange - Ny-Német
Supergasbras Distr. Gás S.A.	Szolgáltatóipar	Olivind Lorentzen Activities - USA
Ultratar S.A. Aparelhos	Kereskedelem	Phillips Petroleum Company - USA

Ha ezt a 13 céget levonjuk a 107 "tisztá" brazil érdekeltségű vállalatok számából, akkor a brazil cégek száma 94-re csökken, a külföldi ill. külföldi részesedésű cégek száma viszont 90-re nő.

Ezt a műveletet annál is inkább elvégezhetjük, mivel nem egy esetben a külföldi részesedés a hivatalos statisztikában "brazilnak" /nemzeti vállalatnak/ feltüntetett cég esetében elér a 49 %-ot. A Mineracoes Bras. Reun S.A. - "brazil" vállalkozásban például 49 %-ban részesedik a Hanna Mining Co. Cleveland-i cég. Hasonlóan az Ind. e Com. de Mineiro S.A. vállalat tőkéjének 49 %-val a Bethlehem Steel rendelkezik.

A 94 brazil cég közül a vezető exportképes iparágakban összesen 21 működik. Kevesebb, mint 25 %. Ez a szám is tovább halványodik, ha elvégezzünk egy olyan analízist, hogy a cégek nevei mellett feltüntetjük a vállalat helyét a mellékletben közölt listákon. Jelöljük az alaptőkét I.-el, az eladást II-vel, a tiszta nyereséget III-mal, a munkások számát IV-el.

	I;	II;	III;	IV;
A.J. Renner S.A. Ind.Vest.	-	-	-	96
Abril S.A.Cultural e Ind.	93	38	27	34
Acos Anhanguera S. A.	84	-	-	-
Acos Villares	47	75	26	86
Agro Ind. Amália	91	-	-	-
Aluminio S.A.Extrusao e Lam.	51	-	-	-
Arthur Lundgren Tecidos	89	-	52	30
Cadem_Ind. Extrativa de Carv.	-	-	-	84
Caraiba Metais S.A.	20	-	-	-
Casa Anglo Brasileira	-	55	82	56
Casas de Banha Com. e Ind.	-	41	-	-
Casas Buri	-	-	72	56
Celulose Canbara	-	-	-	47
Cetenco Engenharia S.A.	57	59	23	8
Cia.Brasileira de Aluminio	25	80	88	-
Cia. Bras. de PetroleoIpir.	76	22	-	-
Cia. Bras. de Roupas S.A.	-	-	-	68
Cia. Cacique de Café Soluvel	-	-	60	-
Cia. Cerveraria Brahma	12	26	8	17
Cia. de Cimento P. Itau	30	-	43	-
Cia. Constr. Bras. Estradas	-	-	74	-
Cia. de Navegasao Netumar	-	82	59	-

	I.	II.	III.	IV.
Cia. Docas de Santos	-	53	-	10
Cia. Ind. Constr. Alim.	-	89	68	87
Cia. Metropolitana de Constr.	75	-	-	-
Cia. Nacional de Estamparia	92	62	-	50
Cia. Nac. de Forjagem	-	-	94	-
Cia. Nac. de Tecidos N.A.	31	74	58	22
Cia. Nitroquimia Bras.	-	-	-	92
Cia. Progresso Ind. do Bras.	74	-	-	93
Cia. Siderurgica Riograndese	100	87	83	65
Cia. Suzano de Papel	37	-	67	-
Cia. T. Janér Com. e Ind.	-	92	-	-
Cia. União dos Ref. Acucar	64	29	34	-
Confecções Guararapes	-	-	61	-
Construtora Andrade Gut.	83	-	-	100
Constr. e Com. Camargo C.	11	16	5	25
Constr. Mendes	33	54	11	11
Constr. Rabello S.A.	65	72	56	42
Cooperativa Agrikola Cotia	-	37	-	-
Coop. Central de Lact.	-	77	-	-
Coop. Centr. de Acukar	22	7	-	-
C.R. Almeida S.A. Eng.	-	68	-	-
Distr. Prods. PETR. Ipir.	-	35	-	-

	I.	II.	III.	IV.
Duratex S.A. Ind. e Com.	-	-	77	-
Editora de Guias LTB S.A.	87	67	38	79
Eletro Radiobras S.A.	41	95	50	21
Empresa Continental Min.	59	-	-	-
Empresa de Navegação A.	-	63	30	-
Estaleiros Mauá S.A.	-	-	-	80
Esteves Irmãos	-	57	-	-
Frigorifico Bordon S.A.	-	33	96	-
Fundição Tupy S.A.	-	-	93	55
Gomes de ALM. Fernandes	-	-	55	-
Hermes Macedo S.A. Imp.	-	39	73	-
I.B. Sabbá Cia. Ltda.	-	-	-	68
Ind. de Refrigeração	-	-	91	-
Ind. Klabin do Parana	52	81	-	62
Ind. Romi S.A.	-	-	75	-
Industrias Villares	49	50	22	24
Itabira Agro Ind.	97	-	-	93
Itapessoca Agro Ind.	98	-	-	-
Lojas Americanas	72	27	41	-
Manah S.A.	-	-	69	-
Magnesita S.A.	90	-	-	-
Manufatura de Brinqued.	-	-	-	52

	I.	II.	III.	IV.
Mesbia S.A.	44	20	45	26
Metal Leve S.A. Ind.C.	60	96	31	81
Metallurgica Abramo Eberle -	-	-	-	89
Metallurgica Matarazzo 95	-	-	-	-
Metallurgica Wallig S.A. -	-	-	-	66
Mineração Morro Velho -	-	-	-	43
Monteiro Aranha Eng-C. 46	-	-	-	-
Montreal Engenharia S.A. -	64	86	13	-
Olvebra S;A. Ind. -	66	-	-	-
Paranapamena Min. -	-	97	-	-
Petroleo Minas Gerais -	71	-	-	-
Procafé-D.Stockler -	84	-	-	-
Refin e Explor. Petr. 17	45	17	-	-
Refinaria de Petroleo Ip.-	94	-	-	-
Rossi Engenharia S.A. 58	80	<u>80</u>	14	-
SadiaConcordia S.A. -	-	64	-	-
Servicos Aereos Cruz. -	-	-	38	-
Setal Instalações -	97	-	14	-
S.A.Ind. Reun. F.Mat. 2	17	62	5	-
S.A. Ind. Votoratim 3	13	7	1	-
S.A. Viacão Aérea Rio. 28	18	15	12	-
Supermercados Pão de A. -	-	-	33	-
Supermercados Peg-Pag -	36	-	-	-

	I.	II.	III.	IV.
Termomecanica São P	-	-	87	-
Titania do Brasil S.A.	40	-	-	-
Tubos Tigre S.A.	-	-	76	-
Viacão Cometa S.A.	-	-	-	98
Vicunha S.A.I.Reun.	-	-	65	-
Zivi S.A. Cutelaria	-	-	-	93

Ha a fenti táblázat alapján összesítjük a kulcsiparágakban működő brazil vállalatokat az alaptőke szerint a következő képet kapjuk:

Tőkeerő alapján Jármű ip.Vegy ip.Fém ip.Olaj ip.Elek
a 100 legnagyobb
v. között elfoglalt
helye

1-20		+	+
21-50	+		
51-75	+	+	
76-100		+	+

A "vezető" brazil magánvállalatok a kulcsiparágakban az első husz között csak két ízben szerepelnek, sőt "helyezést" is mindössze 7 vállalat ért el!/A többi cég nem került be alacsony tőkebázisa miatt a listára/.

A technológiai szintről is kaphatunk, ha nem is közvetlen de tájékoztató képet, abban az esetben, ha munkások számának nagyságát, az extenzív fejlődést hasonlítjuk össze az intenzív fejlődéssel./A pontosságra való törekvés kedvéért itt is a kulcsiparágakat vesszük figyelembe és nem az eleve nagyobb létszámot felmutató iparágakat, pl: az építőipart vagy az élelmiszeripart./

A dolgozók száma szerinti helyezés	Iparágak		
	Jármű ip.	Vegyip.	Fémip. Olajip.
1-20	+		+
21-50	+		
51-75			+++
76-100	+++	+	++

Külföldi kontrolu vállalatok.

Az alábbiakban a 184 vállalat közül 90 vállalatot teszek a vizsgálat tárgyává./A 90 vállalat közül 77 teljesen idegen kontrolu, 13 cég esetében igen nagy befolyással rendelkezik a külföldi tőke/.

Tekintve, hogy a 13 "vegyes" kontrolu vállalatot már elemeztem itt 77 tisztán külföldi kontrolu cég felsorolására szoritkozom.

A cég neve	Működési terület	Tőkekontrol	
		Külföldi cég neve	Ország
Alcan Alumínio	fémipar	Alcan Alum.Ltd.	Kanada
Anderson Clayton	élelmiszer	Anderson,Houston	USA
Bayer do Brasil	vegyip.	Farbenfabriken B.L.	Ny-Ném
Brasimet Com.S.A.	fémipar	Empr.Sudamer.Consol.	Panama
Cargill Agrikola	élelm.	Tradax Overseas	Panama
Caterpillar Brasil	járműip.	Caterpillar Tractor	USA
Champion Celulose	faipar	U.S.Plywood-Champ.	USA
Chrysler Corpor.	járműip.	Chrysler Corp.Detroit	USA
Ciba-Geigy Quimica	vegyip.	Ciba-Geigy ,Basle	Svájc
Cia.Atlantik Petr.	olajip.	Atlantik Richfield	USA
Cia de Cigarros S.C.	dohányip.	British-Amer.Tobacco	Anglia
Cia .Federal de Fund.	gépipar	Black Clawson Comp.	USA
Cia.Ferro Brasileiro	fémip.	Aciéries Reunies B.D.	Luxemb
Cia. Goodyear do Bras.	vegyip.	Goodyear Tire,Rubber	USA
Cia.Indl.de Papel	papirip.	Wiggins Teape Overs.	Anglia
Cia.Siderurgica B.M.	acélip.	Aciéries Reunies B.D.	Luxemb
Cia. Siderurgica Mann.	acélipar	Mannesmann A.G.	Ny-Ném
Cia. Vidraria Santa M.	üvegip.	Saint-Gobain P.-á-M.	Francia
Equipamentos Clark	gépip.	Clark Equipment	USA

A cég neve	Működési területe	Tőkekontroll	
		Külföldi cég neve	Ország
Ericsson do Bras.	elektr.ip.	Telefonaktiebolag	Svéd
Esso Brasileiro	olajip.	Standard Oil. Co.	USA
Fábrica Cigarros F.	dohányip.	Ligett, Myers	USA
Fabrica Nac. de Mot.	járműip.	Alfa Romeo Spa.	Olasz
Fabrica de tecidos	textilip.	Bunge-Born	Argent
Ford Brasil	járműip.	Ford Motor Co.	USA
General Eletric	elektr.ip.	General Elektric	USA
General Motors	járműip.	General Motors	USA
Hoechst do Bras.	vegyip.	Farbwerke Hoechst	Ny-Ném
IBM do Brasil Ltda.	elektr.ip.	Internac.B.M.Armouk	USA
Ibrape-Ind.Bras.	elektöm.ip	Philips, Eindhoven	Hollan
Ind. Celulose B.	faipar	BarregaardS.A.	Norv.
Pneumaticos Firest.	vegyip.	Fireston Tire	USA
Inds.Gessy-Lever	vegyip.	Unilever, Rotterdam	Hollan
		Unilever, London	Angol
Inds.Quim.E. C.	vegyip.	Solvay, Cie S.A.	Belga
Ishikawajima Bras.	járműip.	Ishikawajima-Harima	Japán
Johnson et Johnson	vegyip.	Johnson et Johnson	USA
KibonS.A.Alimentic.	élelmisz.	General Foods Corp.	USA
Krupp-Metalurg.S.A.	acélip.	Friedrick Krupp, Essen	Ny-Ném
Light Servicos	elektr.	Brascan Ltd.	Kanad
Linhas Corrente	textilip.	Coat Patons	Angol
Massey-Ferguson	gépip.	Massey-Ferguson	Kanad
Mercedes-Benz	járműip.	Daimler-Benz A.G.	Ny-Ném
Microlite S.A.	elektr.	Varta A.G.Frankf.	Ny-Ném

A cég neve	Működési terület	Tőkekontroll Külföldi cég neve	Ország
Morinho Fluminense	élelmisz.	Bunge-Born	Argent.
Nestlé-Cia.Bras.	élelmisz.	Nestlé, Vevey	Svájc
Olivetti do Bras.	irodagép	Ing. O.Olivetti	Olaszo.
Pirelli S.A.	vegyip.	Pirelli S.A.Milan	Olaszo.
Quimbrasil	vegyip.	Bunge-Born	Argent.
Refinacois de Milho	élelmisz.	C.P.C.Internac. Inc.	USA
Rhodia Inds.Quim.	vegyip.	Rhode-Poulenc S.A.	Francia
Robert Bosch Bras.	járműip.	Robert Bosch, Stuttg.	Ny-Ném.
Saad-Scania Bras.	járműip.	Aktiebolaget Saab-S.	Svéd
Sanbra-Soc.Algod.	élelmisz.	Bunge-Born	Argent.
Sao P. Alpargatas	textil	F.Argent.Alpargatas	Argent.
Sears Roebuck S.A.	keresked.	Sears Roebuck	USA
Shell Brasil	olajip.	Royal Dutch-Shell	Holland
Siemens do Bras. e.	elektr.	Siemens A. G.Berlin	Ny-Ném.
Singer do Bras.	gépip.	Singer Co.	USA
S.A.Cotonificio	textil	United Merchants	USA
S.A. Curtume Carioca	bőrip.	C.F.Bally A.G.	Svájc
Frigorifico Anglo	élelmisz.	The Union Internac.	Angol
Moinhos Riograndese	élelmisz.	Bunge-Born	Argent.
Moinhos Santista	élelmisz.	Bunge-Born	Argent.
Philips do Bras.	elektr.	Philips Goeilamp.	Holland
Tubos Brasilit	építőip.	Saint-Gobain, Nancy	Francia
White Martins	vegyip.	Union Carbide Corp.	USA
Soc. Tecnica Fund. G.	fémip.	Daimler-Benz	Ny-Ném.
Standard Electrica	elektr.	ITT Co.	USA
Swift Armour S.A.	élelmisz.	Deltec Internac.	USA
Texaco Bras.	olajip.	Texaco Inc.	USA

A cég neve	Működési területe	Tőkekontrol	
		Külföldi cég neve	Ország
Ultrafertil S.A.	vegyip.	Philips Petroleum C.	USA
Union Carbide Bras.	vegyip.	Union C. Corp.	USA
Verome Estaleiros	járműip.	V.Verenidge Sheeps.	Hollan
Volkswagen do Bras.	járműip.	Volkswagenwerk A.G.	Ny-Nér
Vulcan M. Plastico	vegyip.	Hoover Chemical	USA
Xerox do Brasil	elektr. irodagép	Xerox Corporation	USA

A megvizsgált 77 vállalat közül tőkét investált

- az élelmiszeriparba: 10 vállalat
- a könnyűiparba : 14 vállalat
- a gépiparba : 2 vállalat
- a "huzó"
- iparágakba : 51 vállalat !

A külföldi vállalatok több mint két harmada az u.n. huzó iparágakban tevékenykedik. Ez az arány nagyon kedvező a brazil gazdaságpolitika szempontjából. A kulcsiparágakban működő külföldi tőke ezekben az iparágakban meghonosítja a fejlett technikát és exportképes termékeket képes előállítani. Ugyanakkor a számok egyértelműen bizonyítják, hogy a vezető iparágakban a külföldi tőke dominál. Így a kulcsiparágak mozgását, tevékenységének főbb irányát is meghatározzák. Sőt, mivel a "huzó" iparágak a gazdasági élet más területeire is hatással vannak, a külföldi tőke jelentősége és hatalma az egész gazdasági nagymértékű.

Elemezzük a továbbiakban részletesen, hogy mekkora tőkeerőt képviselnek és milyen helyet foglalnak el a mellékletben közölt listákon a külföldi kontrollu vállalatok. A brazil cégekkel/brazil tőkekontrollu/ való összehasonlíthatóság kedvéért ugyanolyan vizsgálati módszert követünk: miután feltüntettem a cég nevét, római számok alatt közlöm a vállalatnak a melléklet listáin elfoglalt helyét. I=tőkealap, II=eladás nagysága, III=tiszta profit, IV=alkalmazottak száma.

A cég neve	I.	II.	III.	IV.
Alcan Alumínio do Brasil	29	46	36	41
Anderson Clayton S.A.	35	19	84	39
Bayer do Brasil	-	51	-	87
Brasimet Com. e Ind.	-	-	100	91
Cargill Agrícola	-	73	-	-
Caterpillar Brasil	78	-	81	-
Champion Celulose S.A.	77	-	99	-
Chrysler Corporation do Bras.	-	24	-	63
Ciba-Geigy Química S.A.	-	-	-	99
Cia. Atlantic de Petróleo	43	10	70	-
Cia. de Cigarros Souza Cruz	5	2	2	7
Cia. Federal de Fundição	-	-	98	-
Cia. Ferro Brasileiro	88	-	85	-
Cia. Goodyear do Brasil	34	-	13	54
Cia. Ind. de Papel Pirathy	-	-	90	-
Cia. Siderurg. Beigo-Mineira	9	23	6	20
Cia. Siderurg. Mannesmann	55	40	39	28
Cia. Vidraria Santa Marina	53	60	66	46

A cég neve	I.	II.	III.	IV.
Equipamentos Clark S.A.	-	52	54	64
Ericsson do Brasil	68	49	47	43
Esso Brasileiro de petr.	21	3	25	-
Fabrica de Cigarros Florida	-	56	-	-
Fabrica Nacional de Motores	56	88	-	82
Fabrica de Tecidos	84	-	-	97
Ford Brasil	6	8	-	5
General Electric S.A.	18	28	16	18
General Motors do Brasil	8	6	4	4
Hoechst do Brasil Quim. e F.	-	61	-	-
IBM. do Brasil	24	25	-	56
Ibrape-Ind. Bras. de Prod.Elekt.-	-	-	79	-
Ind. de Celulose Borregaard	61	-	-	-
Ind. de Pneumaticos Firestone	36	-	12	40
Inds. Gessy-Lever S.A.	-	-	40	61
Inds. Quimicas Eletro Cloro	48	98	-	-
Johnson et Johnson S.A.	80	-	24	-
Ishikavajima do Brasil	69	85	-	90
Kibon S.A. Inds. Aliment.	-	79	-	68
Krupp-Metalurgica Campo L.	27	99	83	83
Light Servicos de Eletricidade	1	5	1	3
Mercedes-Benz do Brasil	13	11	51	16
Microlite S.A.	96	-	-	72
Moinho Fluminense S.A.	82	-	-	-
Nestlé-Cia. Brasil	38	-	28	31
Olivetti do Brasil	-	-	-	47
Pirelli S.A.	10	12	9	27
Quimbrasil-Quimica Ind. do Br.	-	69	-	-
Refinacoes de Milho Brasil	86	-	-	-

A cég neve	I.	II.	III.	IV.
Rodia Inds. Quimicas	7	15	19	9
Robert Bosch do Brasil	-	34	-	29
Saad-Scania do Brasil	-	90	-	-
Sanbra-Soc. Algod.	39	9	-	22
Sao P. Alpargatas S.A.	32	42	21	-
Sears Roebuck S.A.	79	-	-	56
Shell Brasil S.A.	15	4	29	-
Siemens do Brasil S.A.	-	100	-	68
Singer do Brasil S.A.	-	-	-	76
S.A. Cotonificio Gávea	85	-	-	-
S.A. Curtume Carioca	-	-	-	76
S.A. Frigorifico Anglo Sao P.	-	40	49	35
S.A. Moinhos Riograndenses	99	58	92	-
S.A. Moinho Santista Ind.	19	44	14	-
S.A. Philips do Brasil	50	-	57	36
S.A. Tubos Brasilit	62	-	78	75
S.A. White Martins	45	93	18	53
Soc. Tecnica Fund.G.-Sofunge	-	-	-	78
Standard Electrica S.A.	66	91	-	45
Swift-Armour S.A. Ind. Com	71	21	42	19
Texaco Brasil S.A.	26	14	37	-
Ultrafertil S.A. Ind. e Com.	94	83	-	-
Union Carbide do Brasil	63	70	-	-
Verolme Estaleiros Reun.	-	-	-	67
Volkswagen do Brasil S.A.	4	1	3	2
Vulcan Material Plastico	-	47	89	85
Xerox do Brasil S.A.	-	-	53	-

A brazil cégeknél elvégzett kimutatáshoz hasonlóan itt is érdemes szemléltető táblázatot felrajzolni a vezető iparágakban működő vállalatok "gyakoriságát" illetően.

Tőkeerő szempontjából:

a 100 nagyváll. listáján Járműip.Vegyip.Elektr.Fémip.Olajip.
elfoglalt helye

1-20	++	++	+++	+	+
21-50		+++	++	++	+++
51-75	++	++	+	+	+++1.
76-100	+	++	+	+	

A kép lényegesen kedvezőbb a külföldi érdekeltségű vállalatok szempontjából. Számszerűen: amíg a 21, a kulcsiparágakban tevékenykedő, brazil vállalat közül mindössze 7 került fel a táblázatra, addig a külföldi érdekeltségűek közül/51-ből/ 30!

Figyelembe kell venni azt a tényt is ,hogy a brazil érdekeltségű cégek közül mindössze 3 vállalat volt az első ötven helyen, az idegen érdekeltségűek közül 19!

Ezt a tényt azért is igen fontos kiemelni, mert ezek a cégek a legmodernebb, a világpiacon exportképes árukat állítják elő.

Ugyanakkor ezek a vállalatok azok, amelyek a legtöbb kész- és félkész terméket használnak fel. Sokrétű és szerteágazó kapcsolataik vannak más cégekkel.Ilymódon a gazdasági élet egészére is hatással vannak.

- 1.Az olajipar alatt feltüntetett adat, az 51-75-ös rovatban téves. 51-75-ös rovatban, az olajiparban nem szerepel vállalat.

A magánvállalatokat vizsgáló elemzésünk nem lenne teljes, ha nem terjedne ki a legnagyobb cégek alaptőkéjének és profitjának viszonyára.

Érdemes összevetni a melléklet táblázataiban szereplő adatokat, abból a szempontból, hogy a tőkeerő szerint a legerősebb vállalatok vajon a legtöbb eladással is rendelkeznek, illetve a legtöbb profithoz jutnak-e:

A cég neve ¹ .	Tőkekontroll országok sz.	Elfoglalt hely			
		Alaptőke	Eladás	Profit	Alkalm. száma
Light Servicos E.	Kanada	1	5	1	3
S.A. Ind.Reun.Mat.	Brazil	2	17	62	5
S.A. Ind.Votoratim	Brasil	3	13	7	1
Volkswagen do Bras.	Ny-Ném.	4	1	3	2
Cia.CigarrosS.Cruz	Angol	5	2	2	7
Ford Brasil	USA	6	8	-	5
Rhodia Quimicas	Francia	7	15	19	9
General Motors	USA	8	6	4	4
Cia. Sid.Belgo-M.	Belga/Lux.	9	23	6	20
Pirelli S;A.	Olasz	10	12	9	27
Camargo Correa	Brazil	11	16	5	25
Cerveraria Brahma	Brasil	12	26	8	17
Mercedes-Benz	Ny-Ném.	13	11	51	16
Cia.Antartca P.	Br./Lux.	14	32	20	-
Shell Brasil	Holland	15	4	29	-
Mineracois Br.Reun.	Br./vegyes	16	-	-	-
Refin e Explor.Petr.	Brasil	17	45	17	-
General Eletric	USA	18	28	16	18
Moinho Santista Ind.	Argent.	19	44	14	-
Caraiba Metais	Brasil	20	-	-	-

1.Csak a 20 legjelentősebb céget elemzem.A többinél az adatokat a melléklet táblázataiból megkaphatjuk.

A 184 legnagyobb vállalat közül mind a négy kategóriában az első 20 helyen van: hat vállalat. A többi igen változatos képet nyújt, ha külön-külön vizsgáljuk. Szembetűnő a könnyűipart képviselő brazil vállalat az S.A. Industriais Reulidas F. Matarazzo a profit szempontjából csak a 62. /!/ helyen áll, ugyanakkor az értékesítésben a 17. helyen. Hasonlóan érdekes az autóipart képviselő számok alakulása: a 13. helyen álló Mercedes-Benz, már eladásban a 11., a profit szempontjából csak 51. A legrosszabb helyzetben a Ford cég van, amely 6. helyen áll a tőkebefektetésben, és nincs bent az első 100 között ha a profitot vesszük figyelembe.

Ezek a vállalatok óriási összegeket investáltak be és látószólag a nagy eladás mellett is kevés profitot mondhatnak magukévé. Ez még egyszer rávilágít a brazil gazdasági élet egyik alapvető ellentmondásosságára, amelyről már a II. fejezetben is írtam, hogy a belső piac bővülése a bérek alacsony szintje miatt nem tart lépést a növekvő termeléssel. Bizonyos drágább árucikkek kereslete nem megfelelő képpen növekszik. Ezt a tényt erősíti meg az is, hogy Volkswagen cég, amelyik a legolcsóbban állítja elő autóit, és ugyanakkor a legnagyobb exportőr, nem küzd eladási gondokkal. Az eladásban az első és harmadik a profit szempontjából. A tárgyalt periódusban azok a vállalatok, akik az eladásban a 8. helynél lejjebb állnak, már nem tudnak megfelelő profitot realizálni.

Ennek ellenére a külföldi cégek növelik az autóiparban a befektetéseket, ugyanis a belső piac elégtelenségével szemben óriási profitszerzési lehetőség nyílik a külső piacokon az exportot elősegítő brazil gazdaságpolitika jóvoltából /a következő fejezetben bővebben elemzem ezt a jelenséget./

Ezt a tendenciát támasztja alá az a tény, hogy a profitszerzésben és a befektetésben is élen járnak az autóipart kiszolgáló, arra alapozó, nagymértékben attól függő iparágak pld: a Pirelli, a Firestone és a Goodyear cégek által képviselt vegyipar. Az adatok tehát arra vallanak, hogy egy irányváltozás megy végbe az autóiparban: egyre többet az exportra gyártanak.

Másik érdekes jelenség a pillanatnyi konjunktuláris lehetőségek kihasználása, valamint különböző előnyök; adókedvezmények, preferenciák felhasználása révén a brazil gazdasági élet belső aránytalan, egyenlőtlen fejlődése.

Amíg továbbra is a húzó iparágakon van a hangsúly, ezeken belül is állandóan arány eltolódásoknak lehetünk tanui.

Ugrásszerűen nőtt a profit lehetőség a vegyiparban, ami maga után vonzza a befektetési kedv növekedését. A Goodyear a Refin.e Expl. de Petroleo Uniao az Ind de Pneumaticos, a Pirelli vegyipari vállalatok a profit-lista első 15 helyén állnak. A vegyipari cégek a Rhodia-Inds. Quimica és a S.A. White Martins-al együtt a profit listán az első 20 helyből 6 helyet foglalnak el! Igen csak nagy hasznót mondhat magáénak az elektrótechnika ipár.

Prominens képviselője az elektrótechnikai iparnak a kanadai érdekeltségű Light Servicos de Eletricidade, amely az első helyen áll 76 millió dollárral és több mint kétszeres bevételt mondhat magáénak az utána következő Cia. de Cigarros Souza Cruz-al szemben /36 millió dollár./

A belső egyenlőtlen fejlődésre utal az a tény is, hogy egyenlő befektetés nem mindig biztosít egyenlő profitot azaz nem mindig realizálódik az átlagprofit. Ilyenkor a tőkés az egyik területről kivonja a pénzt és befekteti máshoz, ahol nagyobb a lehetősége az átlagprofit megszerzésére, ill. expropofithoz való jutásra

Ezt a belső egyenlőtlen fejlődést huzza alá annak a vizsgálatnak az eredménye is amely a négy táblázatot együtt szemléli. /Melléklet/ Ugyanis kiderül, hogy csupán 31 olyan vállalat van, amely mind a négy listán rajta van. Azaz ugyanakkora befektetés nem hoz minden esetben ugyanakkora profitot és nem biztosítja a megfelelő eladást.

A profittáblázatból ismét kiemelkednek a külföldi cégek kedvező helyzetükkel.

Az első négy vállalat külföldi.

A 20 vállalat közül, amelyek a legnagyobb haszonnal dolgoznak, csak 6 vállalat a brazil kontrolu, kettő vállalat brazil és külföldi kontrolu /51. ill 49 %-ban/. A tulnyomó többséget képviselő 12 vállalat idegen kontrolu cég.

Még élesebb az elválasztás ha a gyártott termékeket vesszük alapul. Brazília - mint azt a következő fejezetben részletesen tárgyaljuk - az export orientált gazdaságot kívánja kiépíteni. A brazil vezető tőkés köröknek olyan politikát kell tehát folytatni, amelyben a világszinvonalon termelő cégek nyeresége olyan, hogy szívesen invesztálnak folyamatosan Braziliába, mert biztosítva látják az állandó növekvő hasznot.

Az adatok arra vallanak, hogy a gazdaságpolitika kezdi meghozni gyümölcseit. A profitlistán szereplő cégek mind a világpiacon elismert vállalatok ill. annak leányvállalatai. Ami a brazil vállalatokat illeti, ebből a szempontból kevésbé jöhetnek számításba, mert ha az első vállalatokat is nézzük, nagyrészt könnyűipari cikkeket, ill. építőipari termékeket gyártanak, amelyekből a világpiacon uralkodó külföldi cégek nagyobb szériában, jobb minőségben gyártva áruikat kiszoríthatják a brazil terméket. Így ezeknek a cégeknek a termékei elsősorban a hazai piacra kerülnék.

Az alkalmazottak listája is mutatja azt a tényt, hogy a brazil tőke jelentős része a munkaerő igényesebb ágazatokba pl: bányaiparba, építkezésbe irányul, ahol az olcsó munkaerő miatt jó profitot mondhat magáénak.

Az olcsó munkaerő megtartása érdekében törekszik a bérek alacsony színvonalon való tartására, amely végső soron a belső piac csökkenésével jár. Az említett vállalatok azonban különösképpen az építőipari vállalatok, nagyrészt állami megrendeléseknek tesznek eleget, így közvetlenül nem hat rájuk a belső piac problémája /természetesen pontenciálisan ezeket a cégeket is érinteni fogják a fejlemények/. Ilyen például a Constructora Mendez cég amely 11. helyen áll az alkalmazottak száma alapján, és 11. helyen a profitban. Sorolhatnánk a cégek neveit tovább annál is inkább, mert az államilag finanszírozott nagy építkezések további jó és biztos profitot biztosítanak az ilyen és hasonló vállalatoknak.

A másik típus azonban -az alkalmazottak listáján- az a vállalat, amely nem képes, vagy csak igen lassan áttérni a fejlettebb technikára, így a régi berendezéssel dolgozva inkább extenzív fejlődést valósít meg. Ez természetesen nem illi bele a brazil gazdaságpolitikai célkitűzésekbe. Ezek a cégek igen kevés mértékben képesek exportra termelni, vagy egyáltalán le is mondanak róla, hogy exportra termeljenek. Jó példa a Matarazzo cég, amely alaptőke szerint a második, 16.500 embert foglalkoztat, profitja azonban csak a 62. helyen áll.

Amennyiben a 13 "vegyesnek" kimutatott vállalatot a brazil kontrolu cégekhez sorolnánk, a végső mérleg a brazil és idegen ellenőrzés alatt álló vállalatok esetében a következő:

- az alaptőke szerint: külföldi érdekeltségű 50 cég
- az eladás szerint : külföldi érdekeltségű 53 cég
- a profit szerint : külföldi érdekeltségű 56 cég
- alkalm. sz. szerint: külföldi érdekeltségű 55 cég.

Az ágazat ill. egyéb /már tárgyalt/ szempontokat is figyelembe véve megállapíthatjuk, hogy az expórtképes brazil áruk nagy részét, bizonyos iparágak esetében túlnyomó részét a külföldi ellenőrzés alatt álló vállalatok állítják elő.

1 - Light Serviços de Eletricidade S.A.	616,106,812.52	51 - Alumínio S.A. Extrusão e Lam.	32,132,275.39
2 - S.A. Indústrias Reunidas F. Matarazzo	238,187,588.65	52 - Inds. Klabin do Paraná Celulose S.A.	31,914,893.62
3 - S.A. Indústrias Votorantim	177,699,690.12	53 - Cia. Vidraria Santa Marina	31,763,897.02
4 - Volkswagen do Brasil S.A.	170,503,675.62	54 - Aços Anhanguera S.A.	31,359,282.27
5 - Cia. de Cigarros Souza Cruz	152,264,232.25	55 - Cia. Siderúrgica Mannesmann	30,612,176.93
6 - Ford Brasil S.A.	125,793,317.55	56 - Fábrica Nacional de Motores S.A.	30,351,707.51
7 - Rhodia-Inds. Químicas e Têxteis S.A.	113,393,770.74	57 - Cetenco Engenharia S.A.	29,562,279.54
8 - General Motors do Brasil S.A.	104,717,730.50	58 - Rossi-Servix - CCBE Engenharia	28,891,629.43
9 - Cia. Siderúrgica Belgo-Mineira	100,866,620.00	59 - Empresa Continental de Minérios	28,723,404.26
10 - Pirelli S.A. Cia Indl. Brasileira	88,829,787.23	60 - Metal Leve S.A. Ind. Com.	27,580,110.44
11 - Const. e Com. Camargo Corrêa S.A.	85,703,014.18	61 - Ind. de Celulose Borregaard S.A.	27,517,730.50
12 - Cia. Cervejaria Brahma	85,679,341.02	62 - S.A. Tubos Brasilit	27,439,893.62
13 - Mercedes-Benz do Brasil S.A.	80,029,168.09	63 - Union Carbide do Brasil S.A.	26,737,588.65
14 - Cia. Antarctica Paulista	77,624,113.48	64 - Cia. União dos Ref. Açúcar e Café	26,704,348.87
15 - Shell Brasil S.A.	70,394,680.85	65 - Construtora Rabello S.A.	26,618,617.02
16 - Minerações Brasileiras Reunidas	64,836,413.48	66 - Standard Electrica S.A.	26,376,677.29
17 - Refin. e Explor. de Petróleo União S.A.	61,187,943.26	67 - Cofap - Cia. Fabricadora de Peças	25,552,242.07
18 - General Electric S.A.	58,798,923.54	68 - Ericsson do Brasil Com. e Ind. S.A.	25,390,671.63
19 - S.A. Moinho Santista Inds. Gerais	58,534,125.99	69 - Ishikawajima do Brasil Estal. S.A.	25,354,609.93
20 - Caraíba Metais S.A. Ind. e Com.	58,042,450.35	70 - Supergasbrás Distr. de Gás S.A.	25,086,937.06
21 - Esso Brasileira de Petróleo S.A.	57,206,382.98	71 - Swift - Armour S.A. Ind. e Com.	24,433,150.35
22 - Coop. C. Prod. Açúcar e Alcool E.S.P.	55,923,735.69	72 - Lojas Americanas S.A.	24,394,050.27
23 - Ind. e Com. de Minérios S.A. Icomi	54,198,065.07	73 - Linhas Corrente S.A.	24,379,432.62
24 - IBM do Brasil Ltda.	51,549,716.84	74 - Cia. Progresso Industrial do Brasil	24,255,319.15
25 - Cia. Brasileira de Alumínio	48,552,822.21	75 - Cia. Metropolitana de Construções	24,173,543.56
26 - Texaco Brasil S.A. Prod. de Petróleo	46,694,490.80	76 - Cia. Bras. de Petróleo Ipiranga	23,579,078.01
27 - Krupp - Metal. Campo Limpo S.A.	46,480,850.65	77 - Champion Celulose S.A.	23,504,912.59
28 - S.A. Viação Aérea Rio-Grandense	45,897,872.34	78 - Caterpillar Brasil S.A.	23,320,114.17
29 - Alcan-Alumínio do Brasil S.A.	42,949,822.70	79 - Sears Roebuck S.A. Com. Ind.	23,156,028.37
30 - Cia. de Cimento Portland Itaú	42,154,127.69	80 - Johnson & Johnson S.A. Ind. Com.	22,357,092.20
31 - Cia. Nac. de Tecidos Nova América	42,056,737.59	81 - Arno S.A. Ind. Com.	21,848,959.63
32 - São Paulo Alpargatas	42,003,546.10	82 - Moinho Fluminense S.A.	21,714,315.65
33 - Construtora Mendes Jr. S.A.	41,746,427.10	83 - Construtora Andrade-Gutierrez S.A.	21,648,936.17
34 - Cia. Goodyear do Brasil	41,342,198.58	84 - Fábrica de Tecidos Tatuapé S.A.	21,436,170.21
35 - Anderson Clayton S.A. Ind. Com.	40,560,430.39	85 - S.A. Cotonifício Gávea	20,797,872.34
36 - Ind. de Pneumáticos Firestone S.A.	40,444,047.52	86 - Refinações de Milho Brasil	20,782,801.42
37 - Cia. Suzano de Papel e Celulose	40,110,997.06	87 - Editora de Guias LTB S.A.	20,286,437.63
38 - Nestlé	39,238,120.57	88 - Cia. Ferro Brasileiro	20,141,843.97
39 - Sanbra S.A.	39,031,678.88	89 - Arthur Lundgren Tecidos S.A.	20,105,319.15
40 - Titânio do Brasil S.A. (Tibrás)	37,251,773.05	90 - Magnesita S.A.	20,017,730.50
41 - Eletro Radiobraz S.A.	35,769,906.69	91 - Agro Industrial Amália S.A.	19,946,808.51
42 - Braseiros Rockwell S.A.	35,390,070.92	92 - Cia. Nacional de Estamparia	19,396,453.90
43 - Cia. Atlantic de Petróleo	35,346,535.15	93 - Abril S.A. Cultural e Industrial	19,341,540.86
44 - Mesbla S.A.	35,117,724.12	94 - Ultrafértil S.A. Ind. Com.	18,971,631.21
45 - S.A. White Martins	35,033,333.33	95 - Metalúrgica Matarazzo S.A.	18,936,170.21
46 - Monteiro Aranha Eng. Com. Ind. S.A.	34,326,837.56	96 - Microlite S.A. Ind. Com.	18,653,191.49
47 - Aços Villares S.A.	33,651,904.62	97 - Kabira Agro-Industrial	18,374,645.39
48 - Inds. Químicas Eletro Cloro	32,658,296.28	98 - Itapessoca Agro-Industrial S.A.	18,329,117.85
49 - Indústrias Villares S.A.	32,529,800.64	99 - S.A. Moinhos Riograndenses	18,181,205.67
50 - S.A. Philips do Brasil	32,346,185.79	100 - Cia. Siderúrgica Riograndense S.A.	17,535,815.60

- Volkswagen do Brasil S.A.	766,840,664.95	51 - Bayer do Brasil Inds. Químicas S.A.	48,888,097.70
- Cia. de Cigarros Souza Cruz	662,045,915.64	52 - Equipamentos Clark S.A.	48,202,304.96
- Esso Brasileira de Petróleo S.A.	496,866,943.97	53 - Cia. Docas de Santos	47,987,813.82
- Shell Brasil S.A.	437,878,900.71	54 - Construtora Mendes Jr. S.A.	47,537,215.21
- Light Serviços de Eletricidade S.A.	399,259,608.69	55 - Casa Anglo Brasileira S.A.	45,797,872.34
- General Motors do Brasil S.A.	331,330,851.06	56 - Fábrica de Cigarros Flórida S.A.	45,686,702.13
- Coop. C. Prod. Açúcar e Alcool E.S.P.	269,392,000.24	57 - Esteves Irmãos S.A.	44,396,069.54
- Ford Brasil S.A.	242,001,707.45	58 - S.A. Moinhos Riograndenses	44,064,716.31
- Sanbra S.A. <i>Angem</i>	222,037,943.26	59 - Cetenco Engenharia S.A.	43,889,716.31
- Cia. Atlantic de Petróleo	214,541,258.38	60 - Cia. Vidraria Santa Marina	43,262,411.35
- Mercedes-Benz do Brasil S.A.	211,948,049.65	61 - Hoechst do Brasil Quím. e Farm.	43,028,694.33
- Pirelli S.A. Cia. Indl. Brasileira	195,390,070.92	62 - Cia. Nacional de Estamparia	41,843,971.63
- S.A. Indústrias Votorantim	192,190,555.35	63 - Empresa de Navegação Aliança	41,843,651.70
- Texaco Brasil S.A. Prod. Petróleo	191,936,754.96	64 - Montreal Engenharia S.A.	41,714,415.84
- Rhodia - Inds. Quím. e Têxteis S.A.	178,511,636.70	65 - Ultralar S.A. Aparelhos e Serviços	41,187,736.70
- Constr. e Com. Camargo Corrêa S.A.	159,530,673.76	66 - Olvebra S.A. Ind. Com. Óleos Vegetais	41,124,134.69
- S.A. Inds. Reunidas F. Matarazzo	152,551,418.44	67 - Editora de Guias LTB S.A.	40,959,285.82
- S.A. Viação Aérea Rio-Grandense	145,065,602.84	68 - C. R. Almeida S.A. Eng. e Constr.	39,202,482.27
- Anderson Clayton S.A. Ind. e Com.	138,684,739.65	69 - Quimbrasil - Química Ind. do Brasil	38,779,522.36
- Mesbla S.A.	122,130,672.83	70 - Union Carbide do Brasil S.A.	38,497,163.12
- Swift-Armour S.A. Ind. e Com.	115,058,489.01	71 - Petróleo Minas Gerais S.A.	38,373,402.99
- Cia. Bras. de Petróleo Ipiranga	104,907,912.59	72 - Construtora Rabello S.A.	37,855,797.87
- Cia. Siderúrgica Belgo-Mineira	100,308,883.12	73 - Cargill Agrícola S.A.	37,750,784.35
- Chrysler Corp. do Brasil S.A.	93,120,922.39	74 - Cia. Nac. de Tecidos Nova América	37,551,241.13
- IBM do Brasil Ltda.	89,137,435.11	75 - Aços Villares S.A.	37,436,216.34
- Cia. Cervejaria Brahma	82,562,498.12	76 - Arno S.A. Ind. e Com.	36,922,196.38
- Lojas Americanas S.A.	81,560,283.69	77 - Coop. Central Latic. Est. S. Paulo	36,152,059.04
- General Electric S.A.	79,041,489.36	78 - Linhas Corrente S.A.	36,016,312.06
- Cia. União dos Ref. Açúcar e Café	76,239,552.56	79 - Kibon S.A. Inds. Alimentícias	35,817,664.76
- Massey-Ferguson do Brasil S.A.	75,330,379.28	80 - Cia. Brasileira de Alumínio	35,787,439.83
- Cia. Ultragaz S.A.	72,487,206.21	81 - Inds. Klabin do Paraná Celulose S.A.	35,617,677.30
- Cia. Antarctica Paulista	68,988,829.79	82 - Cia. de Navegação Netumar	35,614,262.94
- Frigorífico Bordon S.A.	68,566,110.59	83 - Ultrafertil S.A. Ind. Com. Fert.	35,460,992.91
- Robert Bosch do Brasil Ltda.	63,829,787.23	84 - Procafé - D. Stockler S.A. Exp. Imp.	35,391,219.73
- Distr. Prod. Petróleo Ipiranga S.A.	62,304,964.54	85 - Ishikawajima do Brasil Estal. S.A.	35,372,340.43
- Supermercados Peg-Pag S.A.	61,524,822.70	86 - Ind. e Com. de Minérios S.A. Icomi	35,228,001.95
- Cooperativa Agrícola de Cotia	59,880,389.30	87 - Cia. Siderúrgica Riograndense	34,953,191.49
- Abril S.A. Cultural e Industrial	59,192,478.62	88 - Fábrica Nacional de Motores S.A.	34,872,489.79
- Hermes Macedo S.A. Imp. e Com.	56,548,758.87	89 - Cia. Indl. Cons. Aliment. "Cica"	34,347,340.43
- Cia. Siderúrgica Mannesmann	56,125,448.81	90 - Saab-Scania do Brasil S.A.	32,963,844.50
- Casas da Banha Com. e Ind. S.A.	56,117,021.28	91 - Standard Electrica S.A.	32,556,243.71
- São Paulo Alpargatas S.A.	55,283,687.94	92 - Cia. T. Janér Com. e Ind.	32,133,510.64
- Supergasbrás Distr. de Gás S.A.	55,208,218.09	93 - S.A. White Martins	30,938,829.79
- S.A. Moinho Santista Inds. Gerais	54,701,062.71	94 - Refinaria de Petróleo Ipiranga	30,496,453.90
- Refin. e Explor. de Petróleo União S.A.	53,853,014.18	95 - Eletro Radiobraz S.A.	30,374,446.45
- Alcan-Alumínio do Brasil S.A.	52,203,014.18	96 - Metal Leve S.A. Ind. e Com.	30,290,126.85
- Vulcan Material Plástico S.A.	51,895,122.29	97 - Setal - Instalações Industriais	30,141,843.97
- S.A. Frigorífico Anglo de S. Paulo	50,705,296.97	98 - Inds. Químicas Eletro Cloro S.A.	29,210,337.67
- Ericsson do Brasil Com. e Ind. S.A.	49,991,489.36	99 - Krupp - Metal. Campo Limpo S.A.	28,793,617.02
- Indústrias Villares S.A.	49,399,582.19	100 - Siemens do Brasil S.A.	28,659,042.55

The Big Companies

NET PROFIT (US\$)

1 - Light Serviços de Eletricidade S.A.	79,678,987.45	51 - Mercedes-Benz do Brasil S.A.	4,665,050.65
2 - Cia. de Cigarros Souza Cruz	36,234,219.86	52 - Arthur Lundgren Tecidos S.A.	4,663,120.57
3 - Volkswagen do Brasil S.A.	29,155,748.51	53 - Xerox do Brasil S.A.	4,598,104.64
4 - General Motors do Brasil S.A.	26,662,765.96	54 - Equipamentos Clark S.A.	4,446,099.29
5 - Constr. e Com. Camargo Corrêa S.A.	25,451,063.83	55 - Gomes de Almeida Fernandes	4,352,265.61
6 - Cia. Siderúrgica Belgo-Mineira	23,757,658.93	56 - Construtora Rabello S.A.	4,319,680.85
7 - S.A. Indústrias Votorantim	17,225,072.67	57 - S.A. Philips do Brasil	4,171,242.68
8 - Cia. Cervejaria Brahma	16,416,450.66	58 - Cia. Nacional de Tecidos Nova América	4,158,156.03
9 - Pirelli S.A. - Cia. Indl. Bras.	15,514,184.40	59 - Cia. de Navegação Netumar	3,870,767.02
10 - Ind. e Com. de Minérios S.A. - Icomi	14,279,515.96	60 - Cia. Cacique de Café Solúvel	3,812,056.74
11 - Construtora Mendes Jr. S.A.	13,003,892.65	61 - Confecções Guararapes S.A.	3,794,326.24
12 - Ind. de Pneumáticos Firestone S.A.	12,052,652.84	62 - S.A. Inds. Reunidas F. Matarazzo	3,706,560.28
13 - Cia. Goodyear do Brasil	11,542,553.19	63 - Cia. Siderúrgica Riograndense S.A.	3,693,085.11
14 - S.A. Moinho Santista Inds. Gerais	11,284,157.75	64 - Sadia Concórdia S.A. Ind. Com.	3,682,242.83
15 - S.A. Viação Aérea Riograndense	10,359,042.55	65 - Vicunha S.A. Inds. Reunidas	3,642,386.25
16 - General Electric S.A.	9,813,829.79	66 - Cia. Vidraria Santa Marina	3,542,964.43
17 - Refin. e Expl. de Petróleo União S.A.	9,113,829.79	67 - Cia. Suzano de Papel e Celulose	3,542,269.41
18 - S.A. White Martins	8,961,170.21	68 - Cia. Indl. de Cons. Alim. "Cica"	3,467,375.89
19 - Rhodia - Inds. Químicas e Têxteis	8,753,653.55	69 - Manah S.A. Ind. e Com.	3,434,751.77
20 - Cia. Antarctica Paulista	7,523,089.46	70 - Cia. Atlantic de Petróleo	3,410,910.08
21 - São Paulo Alpargatas S.A.	7,209,812.32	71 - Arno S.A. Ind. e Com.	3,364,007.09
22 - Indústrias Villares S.A.	7,197,276.30	72 - Casas Buri	3,308,687.94
23 - Cetenco Engenharia S.A.	6,837,472.22	73 - Hermes Macedo S.A. Imp. Com.	3,269,332.09
24 - Johnson & Johnson S.A. Ind. Com.	6,717,730.50	74 - Cia. Constr. Bras. de Estradas	3,241,811.94
25 - Esso Brasileira de Petróleo S.A.	6,547,695.04	75 - Inds. Romi S.A.	3,227,851.79
26 - Aços Villares S.A.	6,416,558.65	76 - Tubos Tigre S.A.	3,225,000.00
27 - Abril S.A. Cultural e Industrial	6,411,258.44	77 - Duratex S.A. Ind. e Com.	3,194,858.16
28 - Nestlé - Cia. Bras. de Prod. Alim.	6,324,113.48	78 - S.A. Tubos Brasilit	3,172,695.04
29 - Shell Brasil S.A.	6,211,170.21	79 - Ibrap Ind. Bras. de Prod. Eletron.	3,159,177.21
30 - Empresa de Navegação Aliança	6,172,078.76	80 - Rossi Engenharia S.A.	3,154,284.23
31 - Metal Leve S.A. - Ind. e Com.	6,166,797.70	81 - Caterpillar Brasil S.A.	3,076,949.69
32 - S.A. Mineração da Trindade	6,061,524.82	82 - Casa Anglo Brasileira S.A.	2,996,327.70
33 - Cobrasma Ind. e Com. S.A.	5,975,234.93	83 - Krupp - Metal. Campo Limpo S.A.	2,872,517.73
34 - Cia. União dos Refin. Açúcar e Café	5,957,446.81	84 - Anderson Clayton S.A. Ind. Com.	2,854,537.40
35 - Massey-Ferguson do Brasil S.A.	5,928,666.66	85 - Cia. Ferro Brasileiro	2,850,233.50
36 - Alcan Alumínio do Brasil S.A.	5,857,092.20	86 - Montreal Engenharia S.A.	2,849,310.27
37 - Texaco Brasil S.A. Prod. de Petróleo	5,537,889.02	87 - Termomecânica São Paulo S.A.	2,848,654.32
38 - Editora de Guias LTB S.A.	5,380,223.02	88 - Cia. Brasileira de Alumínio	2,805,194.54
39 - Cia. Siderúrgica Mannesmann	5,340,408.24	89 - Vulcan Material Plástico S.A.	2,775,386.93
40 - Indústrias Gessy-Lever S.A.	5,280,506.90	90 - Cia. Indl. de Papel Pirahy	2,751,950.35
41 - Lojas Americanas S.A.	5,265,957.45	91 - Ind. de Refrigeração Cònsul S.A.	2,734,616.67
42 - Swift-Armour S.A. Ind. Com.	5,221,041.49	92 - S.A. Moinhos Riograndenses	2,726,595.74
43 - Cia. de Cimento Portland Itaú	5,215,646.81	93 - Fundação Tupy S.A.	2,690,069.80
44 - Cofap - Cia. Fabricadora de Peças	5,210,258.56	94 - Cia. Nac. de Forjagem de Aço Bras.	2,634,113.48
45 - Mesbla S.A.	5,096,453.90	95 - Supergasbrás Distr. de Gás S.A.	2,584,665.43
46 - Linhas Corrente S.A.	5,000,889.43	96 - Frigorífico Bordon S.A.	2,584,491.67
47 - Ericsson do Brasil Com. Ind. S.A.	4,967,227.48	97 - Paranapanema S.A. Min. Ind. Com.	2,556,663.92
48 - Cia. Metalúrgica Barbará	4,811,207.23	98 - Cia. Federal de Fundação	2,554,991.13
49 - S.A. Frigorífico Anglo de S. Paulo	4,763,969.08	99 - Champion Celulose S.A.	2,529,013.12
50 - Eletro Radiobraz S.A.	4,746,668.31	100 - Brasimet Com. e Ind. S.A.	2,513,176.48

Profit táblázat
1\$1

Melle'klet
III.

NUMBER OF EMPLOYEES

1 - S.A. Indústrias Votorantim	33,800	51 - Arno S.A. Ind. Com.	3,914
2 - Volkswagen do Brasil	27,000	52 - Manufatura de Brinquedos Estrela S.A.	3,854
3 - Light Serviços de Eletricidade S.A.	25,745	53 - S.A. White Martins	3,825
4 - General Motors do Brasil S.A.	16,757	54 - Cia. Goodyear do Brasil	3,800
5 - S.A. Indústrias Reunidas F. Matarazzo	16,500	55 - Fundação Tupy S.A.	3,775
- Ford Brasil S.A.	16,500	56 - IBM do Brasil Ltda.	3,500
7 - Cia. de Cigarros Souza Cruz	12,500	- Casas Buri	3,500
8 - Cetenco Engenharia S.A.	12,070	- Sears Roebuck S.A. Com. Ind.	3,500
9 - Rhodia - Inds. Químicas e Têxteis S.A.	11,557	- Casa Anglo Brasileira	3,500
10 - Cia. Docas de Santos	11,470	60 - Supergasbrás Distr. de Gás S.A.	3,306
11 - Construtora Mendes Jr. S.A.	11,244	61 - Indústrias Gessy-Lever S.A.	3,298
12 - S.A. Viação Aérea Rio Grandense	10,968	62 - Inds. Klabin do Paraná de Celulose S.A.	3,284
13 - Montreal Engenharia S.A.	10,500	63 - Chrysler Corporation do Brasil S.A.	3,270
14 - Setal Instalações Industriais S.A.	10,000	64 - Equipamentos Clark S.A.	3,250
- Rossi Engenharia S.A.	10,000	65 - Cia. Siderúrgica Riograndense	3,181
16 - Mercedes-Benz do Brasil S.A.	9,284	66 - Metalúrgica Wallig S.A.	3,105
17 - Cia. Cervejaria Brahma	8,640	67 - Verolme Estal. Reunidos do Brasil S.A.	3,071
18 - General Electric S.A.	8,594	68 - I. B. Sabbá & Cia. Ltda.	3,000
19 - Swift-Armour S.A. - Ind. e Com.	8,157	- Kibon S.A. (Prods. Alimentícios)	3,000
20 - Cia. Siderúrgica Belgo-Mineira	8,046	- Siemens do Brasil S.A.	3,000
21 - Eletro-Radiobraz S.A.	8,000	- Cia. Brasileira de Roupas S.A.	3,000
22 - Sanbra S.A.	7,000	72 - Microlite S.A. Ind. e Com.	2,940
- Cia. Nacional de Tecidos Nova América	7,000	73 - Artex S.A. Fab. de Artif. Têxteis	2,901
24 - Indústrias Villares S.A.	6,800	74 - Cobrasma S.A. Ind. e Com.	2,900
25 - Constr. e Com. Camargo Corrêa S.A.	6,522	75 - S.A. Tubos Brasilit	2,855
26 - Mesbla S.A.	6,500	76 - S.A. Curtume Carioca	2,837
27 - Pirelli S.A. Cia. Indl. Brasileira	6,480	- Singer do Brasil S.A. Inds. Reun. Com.	2,837
28 - Cia. Siderúrgica Mannesmann	6,426	78 - Soc. Tecn. Fund. Gerais S.A. - Sofunge	2,820
29 - Robert Bosch do Brasil Ltda.	6,299	79 - Editora de Guias LTB S.A.	2,817
30 - Arthur Lundgren Tecidos S.A.	5,977	80 - Estaleiros Mauá S.A.	2,787
31 - Nestlé - Cia. Bras. de Prod. Alim.	5,309	81 - Metal Leve S.A. Ind. e Com.	2,765
32 - Cofap - Cia. Fabricadora de Peças	5,106	82 - Fábrica Nacional de Motores S.A.	2,651
33 - Supermercados Pão de Açúcar S.A.	5,000	83 - Krupp - Metal. Campo Limpo S.A.	2,647
- Linhas Corrente S.A.	5,000	84 - Cadem - Ind. Extrativa de Carvão	2,637
35 - Abril S.A. Cultural e Industrial	4,836	85 - Vulcan Materiais Plásticos S.A.	2,632
36 - Frigorífico Anglo de S. Paulo	4,716	86 - Aços Villares S.A.	2,631
37 - S.A. Philips do Brasil	4,655	87 - Bayer do Brasil Inds. Químicas S.A.	2,600
38 - Cia. Ultragaz S.A.	4,650	- Cia. Indl. de Cons. Alim. "Cica"	2,600
39 - Serviços Aéreos Cruzeiro do Sul S.A.	4,356	89 - Metalúrgica Abramo Eberle S.A.	2,553
40 - Anderson Clayton S.A. Ind. e Com.	4,355	90 - Ishikawajima do Brasil Estal. S.A.	2,525
41 - Ind. de Pneumáticos Firestone S.A.	4,279	91 - Brasimet Com. e Ind. S.A.	2,523
42 - Alcan - Alumínio do Brasil S.A.	4,118	92 - Cia. Nitroquímica Brasileira	2,516
43 - Construtora Rabello S.A.	4,044	93 - Zivi S.A. Cutelaria	2,500
44 - Mineração Morro Velho S.A.	4,040	- Cia. Progresso Industrial do Brasil	2,500
- Ericsson do Brasil Com. Ind. S.A.	4,040	- Itabira Agro-Industrial S.A.	2,500
46 - Standard Electrica S.A.	4,004	96 - A.J. Renner S.A. Ind. do Vestuário	2,481
47 - Cia. Vidraria Santa Marina	4,001	97 - Fábrica de Tecidos Tatuapé S.A.	2,460
48 - Olivetti do Brasil S.A.	4,000	98 - Viação Cometa S.A.	2,424
- Celulose Cambará	4,000	99 - Ciba-Geigy Química S.A.	2,400
50 - Cia. Nacional de Estamparia	3,978	100 - Construtora Andrade Gutierrez	2,368

Az export-import expanzió lehetőségei, utjai, formái,
közvetett és közvetlen célja.

A brazil gazdasági koncepció alá van vetve a nagyhatalmi státusra való törekvés érdekeinek. A már többször, több oldalról tárgyalt nagyhatalmu törekvés egyik fő összetevője a gazdasági megerősödés. Politikai hatalom tartósan csak gazdasági hatalommal a háttérben tartható. Modern, távlatokra vezető szerepet vindikáló politikai hatalom csak a modern, -sőt legmodernebb- gazdasági alapon szerezhető meg. Az országban fentartott politikai stabilitás mellett a gazdasági élet modernizálásán van a hangsúly. Az előző fejezetekben áttekintettük hogyan hajtotta végre Brazília egyik legnagyobb feladatát, hogy az ipara exportképes /=versenyképes/ legyen. Ebben a fejezetben az export orientált gazdaságpolitika további lépéseit kívánom elemezni.

Az export orientált fejlesztés szükségessége

Ahhoz, hogy a gazdasági életben vezető szerepet betöltő iparágak termékei felvegyék a versenyt a világpiacon, ahhoz a világ-szinvonalnak megfelelő termelőeszközökre van szükség. A fejlődő országok legnagyobb problémája fogalmazódik meg a termelőeszközök fejlesztése területén. Elmaradott iparral rendelkező ország, amely tálnyomó részt mezőgazdasági termékeket és ásványi kincseket exportál, éppen az ipar fejletlensége miatt rá van kényszerülve - tőkés körülmények között-, hogy állandóan konzerválja a fenti állapotot.

Brazília esetében is hasonló volt a helyzet 1965-ig.

A külföldi tőke behozta a legújabb technológiát, meg-honosította az országban, sőt exportra is termelt. Ez azon-ban a modernizálás kezdeti, és akármennyire is impozáns /a gazdasági növekedésben betöltött szerepe/ kis jelentőségű volt az egész gazdasági struktúra fejlesztése útján.

A külföldi vállalatok a brazil gazdaság élcsapatát alkották, de nem lehet a gazdasági területen sem csatát nyerni, csupán élcsapattal. Napirendre került az egész gazdaság modernizá-lása. Két lépésben kívánták végrehajtani: előbb az ipart, majd később ha már az ipar el tudja látni szükséges termelőeszközökkel, a mezőgazdaságot. kívánták fejleszteni. Az ipar fejlesztés két ütemben megy végbe. Először a vezető iparágakban igyekeznek gyö-keres technológiai, technikai változást elérni, gyorsan és rö-vid idő alatt, majd fokozatosan a többi iparág kerülne sorra. Természetesen ez nem zárja ki a területi, infrastrukturális át-rendeződések, a párhuzamos fejlesztések időnként előtérbe kerü-lését. Ahhoz azonban, hogy modernizálják az ipart, óriási beru-házásokra van szükség. Az előző fejezetekben láttuk, hogy a beru-házások egy részét, mégpedig iparáganként nagyon eltérő részét, a külföldi vállalatok végzik. A brazil magán- és állami vállalatok a tőkéik és profitjaik tekintélyes részét koncentrálnak a moder-nizálási feladatok finanszírozására. Azonban a világszínvonalat biztosító berendezések igen keresettek, következésképp drágák a világpiacon. Az új technológia igen sok anyagi áldozatba ke-rül. Az sem elhanyagolandó tény, hogy külföldről kell behozni mégpedig a legfejlettebb országokból, ahol az árszínvonal maga-sabb, mint más kevésbé fejlett országban. A behozatalukra, meg-vásárlásukra csak valutafizetés esetében kerülhet sor.

A másik lehetőség az, hogy Brazília a behozott termékekért áruval fizet. Áru alatt még mindig elsősorban a mezőgazdasági ill. a kitermelő ipar termékeit, alapanyagokat kell érteni. Ez a tény annál is problematikusabb, mert a gazdasági nagyhatalomra törekvő politika nem alapozhat egy 70 %-ban a mezőgazdaság ill. kitermelő iparág cikkeiből álló exportra. Exporttermékek szempontjából hosszabb távon nem jöhetnek számításba mezőgazdasági termékek, mert azok túlzottan függenek a világpiac konjunktuláris ingadozásaitól vagy éppen az időjárás szeszélyeitől. Ugyanakkor a brazil mezőgazdasági export nagy részét /a következőkben adatokkal alátámaszthatóan/ 4-5 termék, a kávé, kakaó, cukornád, stb. alkotja amely tényt csak aláhuzza a kiszolgáltatottságot a legfrissebb probléma esetén. Pl: a legfőbb kiviteli cikk a kávé árának esése következtében csúsz egy évben /1971-ben/ 240 millió dollár kár érte a brazil gazdaságot.

Amikor a világpiacon a mezőgazdasági árak vagy stagnálnak vagy csak igen lassan emelkednek, az iparcikkek ára nagymértékben emelkedik. Brazília korábban /1960-as évek előtt/ is igen sok iparcikket importált. Elsősorban készterméket, amelyet azután a mezőgazdaságban használt fel a termelés fokozására, vagy a bányászatban a nagyobb kitermelés érdekében. A megvásárolt traktorok, gépkocsik, bányafelszerelések idővel elkoptak, hasznavehetetlenné váltak, új beruházásra volt ismételten szükség,

1965-től az új koncepció lényegét a következőképpen foglalhatjuk össze; amíg 1965-előtt a brazil külkereskedelem céljának az alapképlete :

EXPORT -----	IMPORT -----	EXPORT
mezőgazd. term.	a két ágazatban	mezőgazdasági term.
bányaipari "	a termelés fokozó gépek, berendezések	TÖBB bányaipari termék

1965-től a képlet formailag ugyanaz, de tartalmilag minőségi változás játszódik le:

EXPORT -----	IMPORT -----	EXPORT
mezőgazdasági és bányaipari term.	technológiák, berendezések, gyárak	elsődl.jel.:ipari termékek másodl.jel.:mezőgazdasági term. alapanyagok,

Természetesen a folyamat elején tart a brazil gazdaság. Máról holnapra nem lehet a mezőgazdasági és alapanyagipar cikkeinek kivitelét nélkülözni vagy csökkenteni, sőt növelni kell, a minél nagyobb import /minőségileg már új import/ érdekében. A tárgyalt periódusban a mezőgazdasági és alapanyagipar termékei az export 70 %-át teszik ki, de 1972-ben már egy milliárd dollár, az export. 28 %-a már iparcikk. 1972-ben tehát az ipari termékek kivitele már megelőzte a kávé kivitelét.

Az export orientáció a brazil gazdaság egyik leglényegesebb feladata, mert az export biztosítja számára a legnagyobb mértékben a gazdaság modernizálásához szükséges eszközöket. Ennek érdekében természetesen növeli a mezőgazdasági termékek és a nyersanyagok kivitelét is. Azonban a fő törekvés arra irányul, hogy az összes exportban az iparcikkek aránya mind nagyobb és nagyobb legyen.

Annál is inkább szükség van az alapanyagokat kitermelő ipar exportorientáltságának fokozására, mert amint ismeretes, a behozni kívánt modern gépek know-how-k, licenzek komplett gyárak igen sokba kerülnek és állandóan emelik a brazil behozatali kiadásokat. Az alapanyagipar és a mezőgazdasági termelés növelésének fokozásával kell kompenzálni a kiadásokat mindaddig, amíg a fejlett ipar meg nem honosodik és a jelenlegi 28 %-os export részesedése nem emelkedik olyan magasra, hogy kitudja egyenliteni a behozatal és kivitel mérlegét.

1970-ben -250 millió, 1972-ben -400 millió volt a mérleg. A közeljövőben ez a negatív mérleg még csak nő, különösen hogyha figyelembe vesszük, hogy a kormány új komplett gyárak megvásárlását irányozta elő több iparágban. /Részletesen II. fejezetben./

Amíg a 60-as évek elején a braziliai gazdasági életben azt tekintették "nemzeti hősnak" aki kevesebbet importált, ill. az importálandó cikket braziliaival pótolta, a tárgyalt periódusban már a nemzeti hős az exportőr, aki minél több iparcikket exportál. A hangsúly lekerült az import csökkentésről. Természetesen nem "mértéktelenül" alkalmazzák az import csökkentési lehetőségeket, hanem előrelátó gazdaságpolitikának vetették alá az import politikát. Ha nekem kellene tömören, mintegy jelszó szerűen összefoglalni a tárgyalt periódust, export-import politikáját, azt mondhatnám, hogy: az importálj, hogy exportálhass! - jelszó érvényesül a brazil gazdaságban. /Természetesen a fent leírt az export-import politikában végbement minőségi változások figyelembe vételével lehet ezt kijelenteni./

Az 50-es években Brazília egy volt azon fejlődő országok között, amelyek csaknem teljes egészében mezőgazdasági termékeket, kisebb mértékben ásványi kincseket exportáltak és szinte kizárólag iparcikket importáltak. Az export-import saldó egy-két évtől eltekintve nem volt kedvező az ország számára. /Az export-import mérleg alakulását a 87. oldalon lévő táblázat szemlélteti/

Az export-import mérleg alakulása 1950-1960¹

/millió US dollár/

Év	Export	Import	Mérleg
1950-54	7,644	8,006	- 362
1955	1,423	1,306	+ 117
1956	1,482.4	1,234.8	+ 247,6
1957	1,391.6	1,488.8	- 97.2
1958	1,243	1,352.9	- 109.9
1959	1,282	1,374,5	- 92.5
1960	1,268.8	1,458.2	- 189.4

A további évekre adatokat az "Anuário Estatístico do Brasil
- 1971. " közöl. /ezer cruzeiros-ban/

1961	245.151	299.357	- 54,206
1962	307.130	511.677	- 204.547
1963	549.501	782.220	- 232.719
1964	1,177.498	1,242.891	- 65.393
1965	2,214.843	1,929.647	+ 285.196
1966	3,813.540	3,264.773	+ 548.767
1967	4,264.713	4,291.938	- 27.225
1968	6,177.932	6,826.201	- 648.269
1969	9,214.219	8,981.975	+ 232.227
1970	10,844.715	12,903.608	-2058.893

1./ Yearbook of Internac. Trade Statistics, Naciones Unidas, 1959.
Anuário Estatístico do Brasil,/megfelelő évfolyamok/

Az export- és import ugrásszerű növekedésének 1964 után lehetünk tanúi. Ezek az adatok is alátámasztják a fentebb mondottakat, hogy a brazil gazdaság a katonai kormányok politikája következtében az export orientált fejlődés útjára lépett.

A II. fejezetben tárgyaltuk u.n. "huzó iparágat" szerepét, és feladatát a brazil gazdaságban. Most vizsgáljuk meg hogyan jelentkezik az 1968-70-es periódusban, tehát három évvel a profitmaximálási törvény eltörlése után az exportképes ágazatok fejlesztésére tett lépések hatása:¹

Export/év	Vegyipari term.	Járműipar	Fontosabb ipari termékek /pl:elektr.ip./
1968	26.370	41.098	4.820
1969	31.467	60.151	9.645
1970	38.658	97.099	22.245
<hr/>			
Import/év			
1968	323.894	659.413	84.968
1969	339.079	774.872	88.055
1970	445.997	1,002.067	132.676

Ebben a periódusban az import még magasan felülmúlja az exportot, a fentnevezett iparágakban. Ez természetesen a fentebb már elemzett jelenségre a minőségileg megváltozott export-import politikára vezethető vissza. A második /import táblázatban/ felsorolásban, bár az egyes oszlopok felett a fejléc azonos az export táblázatával, nem teljesen azonos tartalmat takarnak a megnevezések. Amíg ugyanis az export táblázatban a járműipar

1./ Anuário Estatístico do Brasil/1971.

alatt elsősorban készterméket /gépkocsikat, teherautókat stb./ értünk, az import tekintetében a járműipar alatt elsősorban gépsorok, berendezések importját kell értenünk. Ezért olyan nagyok az import táblázat adatai.

Ugyanakkor bizonyítják a táblázat adatai a fentebb elmondottakat, hogy például a vegyiparban az export lényegesen emelkedett, a járműiparban több mint a kétszeresére /3 év alatt!/, a háztartási cikkek, rádiókat, televíziókat stb. gyártó vállalatok exportja pedig 4-5-szörösére emelkedett /ismét kihangsúlyoznám, hogy csupán 3 év alatt/.

Az előző fejezetekben utaltam arra, hogy a dolgozatban tárgyalt új gazdasági jelenségek többsége még nincs a maga teljességében előttünk, nem kifejezett, plasztikus folyamatokkal állunk szemben. Az egész 1964-ben meginduló folyamat amely 1967, 68, 69-ben bontakozik ki erősebben, csak a kezdetén tart. A tárgyalási periódusban egy hosszútávú gazdasági koncepció megvalósításának kezdeti szakaszának vagyunk tanui. Minden vizsgálati eredménye azonban a már vázolt folyamatok, törekvések létét és fejlődését bizonyítja. Ha például az összes exportot vizsgáljuk, a felületes szemlélő azt a következtetést vonná le, hogy valójában semmi sem változott, és lényegében a 70 %-ot kitevő mezőgazdasági és bányaiipari termék dominál az exportban. Ez igaz, de ugyanakkor nem szabad figyelmen kívül hagyni a gazdasági célt, és az azt realizáló fejlődési ütemet, azaz az export szerkezetén belül a fejlődési ütemben való lényeges különbségeket, a különböző iparágakon belül. A fentiekben említett két -, 4-5-szörös növekedési ütem mellé vázoljuk fel a "hagyományos" exportcikkek ill. importcikkek alakulását az 1968-70-es periódusban.^{1.}

1./ Forrás: Anuário Estatístico do Brasil 1971.

Export/év	Mezőg.termékek /élelmiszer, italok stb./	Élőállat	Ásványkincsek
1968	1,212.648	1,199	525.894
1969	1,365.003	1,884	740.948
1970	1,590.251	1,439	814.638

Import/év

1968	334.387	2,845	419.969
1969	303.057	3,423	381.415
1970	294.523	3,895	488.272

A mezőgazdasági termékek exportjánál tehát lassabb, de egyenletes emelkedésnek lehetünk tanui. Ugyanakkor a legfontosabb kiviteli cikkeket magában foglaló oszlop a mezőgazdasági termékek oszlopa az importban jelentős csökkenést mutat. 1964-től fokozatosan csökkentették a mezőgazdasági behozatalt, így a táblázat induló éveiben is már kevesebb importot mutatott fel, valamint 1968-70-ig is, ha lassan is, de csökkent az import. Az export- és import közötti jelentős többletbevétel /mezőgazdasági termékek esetében/ nagy részét a vezető iparágak importjának fedezésére fordítják.

Az exportot támogató adópolitika

Az expanziós gazdaságpolitikát támogató adórendszert, az invenciót elősegítő adópolitikát/ már tárgyaltuk. Pontosabban az adópolitikának az invenciót elősegítő intézkedéseivel foglalkoztunk csak. Az exportot támogató adókönnyítésekkel és preferenciákkal kell most megismerkednünk, mielőtt az egyes vállalatok

export tevékenységével foglalkoznánk. A gyakorlatban az export tevékenységet elősegítő gazdaságpolitikai lépések szerves egységben vannak az investíciót támogató adópolitikával. Annak mintegy logikus folytatásának tekinthetők. Több monográfiában, könyvben ill. a brazil gazdaságot elemző cikkben olvashatjuk azt a kifejezést, hogy a brazil vezető körök szerint a világpiacon nem az áruk ára határozza meg a profit nagyságát, hanem az amennyiben az áru /előállítás és piacra kerülése/ került. Aki olcsóbban termel, az jól ad el. Ez a triviálisnak tűnő "megállapítás" azonban mélyebb értelmet nyer hogyha megvizsgáljuk a fenti kijelentést kiváltó okokat és körülményeket.

A brazil exportcikk előállítása a tőkés számára valóban olcsó. Pontosabban olcsóbb, mint pl: Japán, USA vagy akár Argentina tőkései által az egyes országokban előállított áruk ára. A közismerten olcsó munkaerő, állami preferenciákon kívül legalapvetőbb oka a brazil áruk olcsóságának, hogy a tőkés a világpiacon az árut az adók összességét kitevő összeg árán csökkentett áron tudja értékesíteni.

Egy áru árában az előállítási áron a közvetlen termelési költségeken felül még jelentős járulékos tétel ill. tételek is szerepelnek. Ezek közül legsúlyosabban az előállítók által fizetett különböző, az árut /előállítást, forgalmazást stb./ terhelő adók jönnek számításba. Az adók az áru árát jelentősen növelik. Ezt a ténnyt igyekszik felhasználni a brazil kormány az export-orientáció elősegítése érdekében azzal, hogy csökkenti vagy teljesen eltörli az exporttal foglalkozó vállalatok különféle adóit.

Természetesen ezzel az állam jelentős bevételi forrástól esik el, de a kormány úgy véli, hogy egy-részt a távlati céljai érdekében kifejtett expanziós export politika megéri e jelentős bevételi forrás csökkentését, másrészt az exportból származó jövedelmek nagyrésze a vállalatoknál olyan szférákban csapódik le, amelyekben különben az állami kiadások növelésével lehetne csak fejlődést elérni. Ilyen területek mint pl: infrastruktúrális fejlődés, technológiai modernizálás, stb.

A jelenleg érvényben lévő adórendszer szerint bármely cég négy esetben kaphat adó alóli mentességet:^{1.}

- 1./ az exportált ipari áruk adómentesek, /még abban az esetben is, ha az árut Braziliában vásárolják meg, de idegen convertibilis valutával fizetnek érte/
- 2./ ha már a cég felvett előzetes hitelt, és arra fizeti az adót, a már befizetett adó átvihető más hitelekre,
- 3./ akkor is adómentes az áru, ha azt egy brazil cégnek adják el, amely azonban külföldön tevékenykedik,
- 4./ adómentességet élvez az az áru is, amelyet brazil exportvállalatok adnak el braziliai cégeknek, abban az esetben ha a vásárolt cég exporttevékenységét elősegíti a kérdéses áru /az ilyen akciókhoz Központi Bank hozzájárulása szükséges/

1./ H. John Rosenbaum: Contemporary Brasil, New York, 1972. o.

4. fej.

A fent említett adó elengedések hozzájárulnak ahhoz, hogy a brazil áruk olcsóbban kerülhessenek a világpiacra, és a cégek több anyagi eszközt tudjanak fordítani olyan szükséges mellékiadásokra mint a reklámozás, vásárokon való részvétel, az árubemutatók rendezése.

Az import szerkezeti összetétele.

Az eddigiekben csak általánosságban vizsgáltuk az export-import alakulását. Érdemes azonban konkrétan elemezni legalább egy éven belül az import ill. az export konkrét összetevőit.

Az összes import értéke /1,000 dollár/

1968	2,131.859
1969	2,264.656
1970	2,849.243
1971	3,701.254

Bontsuk fel az 1971-es esztendőt jellemző 3,701.254.00 dollárnyi összeget konkrét összetevőire:^{1.}

S.sz.	Import tétel	Érték /U.S. 1,000 dollár/
1./	Elektr. ip. berendezések	1,032.673
2./	Ásványi termékek	571.770
3./	Vegyipari berend., termékek	487,473
4./	Fémárúk	475,986
5./	Közlekedési ipar berendezései, járművek	288.214
6./	Mezőgazdasági növények	243.385
7./	Fotó, optikai berend., termékek	142,457
8./	Műanyag, gumi	109.621
9./	Papíripari berend.	98.158
10./	Speciális tranzakciók	34,327
11./	Állati- és növényi olajok, zsírok,	24.795
12./	Élelmiszer, italárúk, dohány	19.330
13./	Élőállat	4.871
	összesen:	3,701.254

1. Statistica Survey-Brasil, 1972.

Az első helyen áll /összege szerint/ közel duplája az utána következőnek/ az elektromosipari gépipari berendezések, termékek behozatala. Második helyen a Brazília által nélkülözött, de ipara számára létfontosságú alapanyagok ásványi anyagok ára.

A harmadik hely a vegyiparnak van fenntartva. Ismét elsősorban a berendezéseken van a hangsúly. A negyedik hely a fontosabb fémárak, az ötödik hely a közlekedési eszközök termeléséhez szükséges berendezéseké. Tehát ha tételesen vizsgáljuk az importot, szintén szemléletes példát kapunk arra vonatkozóan, melyek a kiemelt iparágak a fejlesztésben, azon belül is látható, hogy a termelőeszközök /berendezések/ behozatalát tartják elsődlegesnek.

A tételes felsorolás által kapott eredmény alátámasztja a felvázolt új gazdaságpolitikai koncepciót; pontosabban beleilleszkedik abba. Az első helyeket, az importnál, a vezető iparágak fejlesztésére szolgáló termékek behozatala foglalja el. Ennek megfelelően az országokénti bontásban is első helyen kell lenniök azoknak az országoknak, amelyek a technikai fejlődés élvonalába tartoznak, ahonnan a legmodernebb technológiát és technikát /berendezést/ importálhatják. Egy ilyen országokénti bontás adatainak nagyjából-egészéből egybe kell esni azokkal az országokkal, amelyek cégei a legjelentősebb befektetéseket hajtják végre Braziliában.

Az import szerkezete országokénti bontásban /1971.U.S. mill.doll.¹/

S.sz.	Jelentősebb importáló ország	Az import összege
1./	USA.	945,7
2./	Ny-Németország	462,3
3./	Japán	310,7
4./	Egyesült Királyság	148,7
5./	Argentína	147,3
6./	Olaszország	136,1
7./	Franciaország	123,5
8./	Kanada	93,3
9./	Svájc	72,8

1./ Anuário Estatístico do Brasil 1971.

A szöveg tehát a legerősebb tőkéshatalom vezeti. Ez nemcsak gazdasági, de /mint más fejezetben érintettük/ politikai jelentőségű tény is. Második Ny-Németország, a harmadik Japán. Mind a két állam a technikai világszínvonalat képviseli. Bár e két országból származó import igen jelentős, aláhuznám azt a tényt, hogy a kettő együtt sem éri el az USA. importjának összegét. Azonban ha a teljes import összegéhez %-os arányban hasonlítom az egyes országok "hozzájárulását" azonnal más megvilágítást kap Japán és Ny-Németország szerepe. Ugyanis amíg 1951-ben az USA 43 %-ban részesedik a teljes Braziliába irányuló importból /836,100mdollár/ addig 1971-ben bár összecszerüen nőtt a részesedés /945,700.000 dollár/ a részaránya jelentősen csökkent: 28 %-ra.

Ebben a megvilágításba ismét kiemelkedik Ny-Németország és Japán szerepe. A teljesebb összehasonlítás kedvéért nézzük meg az 1950-60-71-es országokénti megosztást /import, mill.dollár/¹.

Ország	1951	S.sz.	1960	S.sz.	1971	S.sz.
USA	836.1	1	443.1	1	945.7	1
Egy.Királyság	168.2	2	51.2	7	148.7	4
Argentina	128.2	3	94.9	4	147.3	5
Ny-Németország	110.3	4	135.9	2	462.3	2
Holland /Antillák/	96.5	5	59.7	6	-	-
Franciaország	93.7	6	68.6	5	128.5	7
Svédország	69.3	7	-	-	-	-
Belg.-Lux.	64.1	8	-	-	-	-
Venezuela	57.4	9	114.5	3	-	-
Olaszország	43.8	10	38.4	8	136.1	6
Japán	-	-	37.9	9	310.7	3
Kanada	-	-	-	-	93.3	8
Svájc	-	-	-	-	72.8	9

1./ BCB adatok alapján /közli: Brazilian Trends/1972.

Megjegyzendő, hogy 1951-ben, amikor az export 55 %-át még a kávé tette ki, amely abban az időben viszonylag magas árral rendelkezett, az import is aránytalanul magas volt. A legszembetűnőbb Japán "felfutása" 1951-ben még jelentéktelen importtal rendelkezik /kb. 5 millió dollár/ 1960-ban már 37,9 millió és 1971-ben 310,7 millió dollár részesedéssel a harmadik helyen áll az exportlistán, Ny-Németország mögött. Japán azért is fontos Braziliának, mert potenciálisan nagyobb lehetőségek vannak a Brazil-Japán kereskedelem előtt mint bármely más országgal folytatott kereskedelem tekintetében. Japán -eltérően az USA-tól és Ny-Németországtól- nem rendelkezik ásványi kincsekkel és számára Brazília, a nagy távolság ellenére is a kimerithetetlen nyersanyag országa. Braziliának viszont a japán technikára, ipari tapasztalatra, tudásra van szüksége. A sok már meglévő, működő kapcsolatból egyet ragadnék ki, az Itoh cég tevékenységét, amely Braziliából nyersvasércet vásárol a brazil Vale do Rio Doce és a Mineração Brasileiros Reunidas cégektől, cserébe japán olvasztókat épít Braziliában és ellátja azokat modern berendezésekkel. Japánnak nem kell sok idő, hogy lehagyja közvetlen vetélytársát, Ny-Németországot a brazil piacokon. A tárgyalt periódusban ez a kérdés még nem vetődik fel ilyen élesen. Ny.-Németország még igen erősen védi pozícióit, sőt bizonyos iparágakban az utóbbi években erősítette is azokat. A vegyiparba irányuló инвестиáció 60 %-át a Német Szövetségi Köztársaság cégei szállítják.

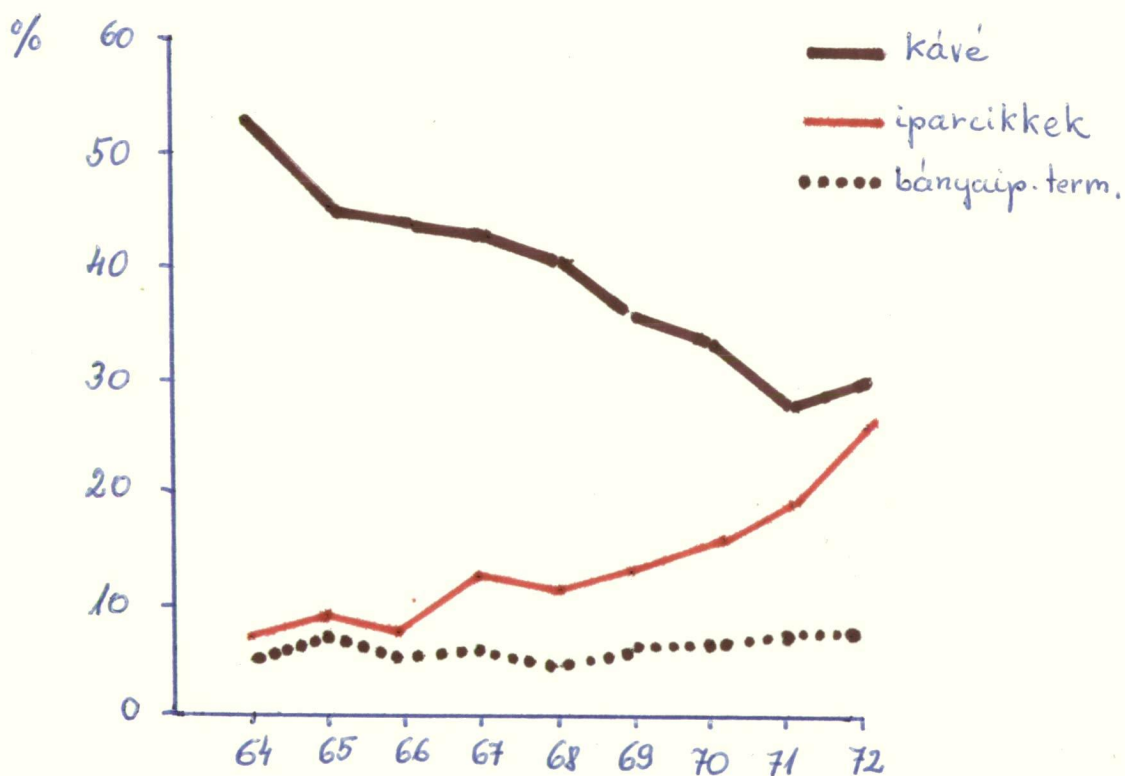
Ha a regionális gazdasági szervezetek szempontjából vizsgáljuk az import megosztást, főbb vonalakban természetesen hasonló képet kapunk mint az országonkénti bontásban:^{1.}

1./ Anuário Estatístico do Brasil 1970.

USA	778 millió dollár	1970
Európai Közös Piac	570 millió dollár	
Szabad Kereskedelmi Társulás	311 millió dollár	
Japán	300 millió dollár	

Az export szerkezeti összetétele

Az export szerkezeti összetételét a BCB adatai alapján összeállított grafikonon ábrázolhatjuk, amely egyben az egyes összetevők számszerű alakulását is mutatja 1964-72-ig.^{1.}

1./ BCB adatok /közli: Brazilian Trends 1973./

A tárgyalt periódusban is a legjelentősebb, volumenét tekintve a mezőgazdasági termékek kivitele. Ezek között is első helyen a kávékivitelt kell megemlíteni, amely hosszú ideje Brazília fő bevételi forrása volt. A kávé deviza-előállító jelentősége különösen fontos, mert egyrészt Brazília viszonylag stabil piacokkal rendelkezik a kávékivitel terén, másrészt ezeken a piacokon az eladandó áru mennyisége miatt szinte egyeduralkodó. Ebből következik, hogy a kávé világpiaci árának alakulásában nem kis mértékben a brazil érdekek játszanak szerepet.

1970-ben 19 millió zsák kávé exportáltak, amely 1,034,266 tonnának felel meg. Pénzbeni értéke 772,479.000 dollár¹.

A legtöbb kávéexportáló cég brazil kontrolú tőkével rendelkezik.

2.

A főbb kávéexportáló cégek:

S.sz.	A vállalat székhelye, -Cég neve	Mennyiség /zsákban/
1./	Santos - Anderson Claxton S/A-Indústria e Comércio	1,524,456
2./	Rio - Inter-Continental de Café Ltda.	781,956
3./	Santos - Volkart Irmãos Ltda.	777,860
4./	Rio - Marcelino Martins et R. Johnston Exportadore S/A	743,276
5./	Vitória- S/A José Ribeiro Tristão et Filhos	732,050
6./	Santos - Sãbra - Sociedade Algodoeira do Nordeste Brasileiro S/A	675,787
7./	Rio - Peracio Exportadora Café S/A	674,224
8./	Santos - Procafé - Producao e Distribuicao de Café do Brasil Ltda.	658,992
9./	Santos - Leon Israel Agricola e Exportadora Ltda.	627,038
10./	Vitória- Unicafé - Uniao Exportadora de Café S/A	610,639

1./ Statistical Survey Brasil 1971. 160. o.

2./ Brazilian Trends 1972. 160. o.

A kávé a brazil export struktúra változásainak legszembe-
tűnőbb példája. Míg 1960-ban az export 66 %-át alkotta,
1970-re szerepe 30 %-os. Részesedése tehát évről-évre csök-
kent, de nem elsősorban az exportált volumen nagysága és
értéke, hanem %-os aránya tekintetében. Azaz -többek közt
a monokulturális függőség megszüntetése érdekében - egyre
nő más kiviteli cikkek részesedési aránya.

A kávé kérdése a struktúraváltozás mellett egy másik jelen-
sége is felhívja a figyelmet. Amíg a kávé túlnyomó részét
a nagy ültetvényeken termelik, a kis- és középüzemek dolgozzák
fel exportképes termékké. Sokáig a földbirtokosok mellett a
kis- és közép-burzsoázia egyes rétegei voltak érdekeltek a ká-
vétermelésben. Ezek a kisüzemek azonban már nem feleltek meg
a modern kor követelményeinek, és közülük egyre kevesebb képes
az elavuló gépeket ujjakkal, a modern - de drága!- technológi-
át képviselő berendezésekkel pótolni a régi képsorokat.
Míg 1967-ben 2771 kis- és közepes cég dolgozott, 1971-ben már
csak 1824.¹ Itt is érvényesül az előzőekben tett megállapítás,
hogy az új gazdaságpolitikai koncepció szinte kizárólag a leg-
felső tőkéskörök érdekeit képviseli. A Brazil Kávé Intézet
/IBC/ nyíltan elsőségben részesíti intézkedéseiben a nagyobb
vállalatokat. A kávéiparban azonban még a tárgyalt periódusban
is sok kis- és közép vállalat dolgozik.

A kávéiparban működő vállalatok közül:

78 % dolgoz fel	400 zsáknál kevesebbet egy hónapban
13 % dolgoz fel	400-1000 zsák között egy hónapban
9 % dolgoz fel	1000 felett

Ugyanakkor a modern gépek bőven lehetővé teszik -folyamatos
terményellátás esetén- a 2000 zsákon felüli feldolgozást.

1./ Brazilian Trends 1972. 65. o.

A nem is olyan távlati jövő, a kis- és középbirtokos üzemek lassu, de fokozatos eltűnését, összeolvadását fogja hozni a kávéfeldolgozás területén. A külföldi felvevő piacokat a kávé területén nem kívánom részletezni, mert nagyjából régen megszerzett és megtartott piacokról van szó, ahol a sort az USA. nyitja meg, majd az Európai Közös Piac, a Szabadkereskedelmi Társulás folytatja. Az USA. mellett szeretném kiemelni Ny-Németországot és Japánt, mint a legnagyobb kávé-importőröket.

Rá kell mutatni azonban éppen a kávéval kapcsolatban még egy érdekes jelenségre. A kávé Brazília számára az elsősorú bevételi forráson kívül egyet jelentett a monokulturán alapuló mindenkor gazdasági függéssel. A tárgyalt periódusban a kávé szerepének csökkenése bizonyos szempontból a függőséget is csökkentti. Pl: az USA. 1965-ben 90 %-ban részesült a kávé-kivitelből, 1970-ben már csak 41 %-ban. Ezt a tényt a brazil kormányok fel is használják a nacionalista propaganda "alátámasztására". Ez a kétségtelen igazság - a függés lazulása - azonban csak a gazdasági élet egyik bár még jelentős, a távlatokban azonban csökkenő tendenciájú árucikk esetében mutatható ki ennyire szemléletesen. Ugyanakkor azonban más a brazil gazdaság modernizálása szempontjából létfontosságú termékek "cseréjénél" a függés számai nemcsak hogy megerősödtek, de meg is sokszorozódtak. Itt a Braziliában tartó import növelésére /gyárak, gépek, licénszek vásárlására/ kell utalnunk, amelyek jobban növelték a függőséget, mint amennyire a kávé csökkentette. Mindehhez járul még a függőséget ugrásszerűen megnövelő külföldi, elsősorban USA. -ból származó investíció áradat. A mezőgazdasági exportcikkek közül a kávé mellett legjelentősebbek a cukor és a gyaput áruk.

Tekintve, hogy a cukor ára emelkedett, a világpiacon az összvolumen 2,4 %-os emelkedése is 10 %-kal több hasznot hozott a tárgyalt periódus átlagában. 1971-ben 1,261,222 tonnát exportált Brazília, ami 152,951,000 dollár bevételt jelentett.^{1.}

A mezőgazdasági termékek kiviteleében a harmadik helyen áll a gyapot. Gyapotot exportáló cégek 1971-ben 226,806 tonnát vittek ki az országból 137,140,000 dollár értékben.^{2.}

A következő táblázat a fő gyapotkivitellel foglalkozó cégeket sorolja fel, feltüntetve az importáló országok nevét

<u>A cég neve</u>	<u>Mely országba exportál</u>
Sambrá	Olaszország-, Franciaország- Dél-Afrika, Formoza, Spanyolország
Saad do Brasil	Hollandia, Anglia, Belgium, Olaszország,
Pancomex Esportadora	Ny-Németország, Ausztria, Belgium,
Fujivara Hisato	Taiföld, Ny-németország, Belgium, Hong-Kong, Formoza

A fő mezőgazdasági export termékek tehát a kávé, a cukor, a gyapot. Azonban a statisztikai kiadványok tanúsága szerint a brazil exportstruktúrában már - megelőzve a cukor- és a gyapot kivitelét is,- az ásványi és vasipari anyagok kivitele áll. 1971-ben 322,858,000 dollár értékben exportáltak ásványi cikkeket acélipari és késztermékeket. Az ásványkincseket és acélipari termékeket exportáló vállalatok és az exporttevékenység területe országonkénti bontásban. A táblázatot a 102. oldalon láthatjuk./

1./ Brazilian Trends 1971. 156. o.

2./ Statistical Survey 1971.

<u>Cég neve</u>	<u>Az ország ahova exportál</u>
Companhia Vale do Rio Doce	Japán, Ny-Németország, Anglia, Franciaország, USA,
Cia. Siderurgica Nacional	Argentina, Olaszország, Venezuela, USA,
Usimismas	Argentina, Colombia, Venezuela, Uruguay, USA.
Phibro Mineros	Mexico, USA, Kanada, Ny-Németor- szág,
Morro de Niquel	Mexiko, Japán, Ny-Németország, Luxemburg,
Siderurgica Alperti	Algéria, Spanyolország, Colombia,
Novalimense	Olaszország, Argentina, Kanada, USA.,
M.Dedini	Algéria, Belgium, Luxemburg, Törökország,
Borroughs	Argentina, Mexiko, Venezuela, Uruguay, USA.
Mannesmann	Argentinian, Peru, Colombia, Uruguay.

Igen szemléltetően bizonyítják a bemutatott exportőr cégek a brazil gazdaságpolitika, már több oldalról bemutatott célját. A brazil gazdaság számára az országban meghonosított cégek a saját régi területükön képesek egyre több brazil exportcikket eladni. A Távol-Keleten már biztos piaccal rendelkező Fujiwara Hisato cég eljuttatja a brazil árut Thaiföldre, Formonzába, Hong-Kong-ba. A Sanbra cég D-Afrikában, Spanyolországban teremt piacot. A Manesmann, a Borrughs Latin-Amerikában van "otthon". Általuk Argentina, Mexikó, Venezuela, Peru stb. piacai nyíltak meg vagy növekedtek a brazil áruk számára. Ugyanakkor potenciálisan nagyobb lehetőség van a brazil állami vállalatok előtt is ahova már egyszer a külföldi magánvállalatok segítségével a brazil áru /még ha idegen "zászló" alatt is/ betört.

A legszemléletesebben az iparcikkek exportjánál realizálódnak az új gazdaságpolitikai elgondolások első sikerei. Az adatok tanúsága szerint 1500-ra tehető az iparcikkek exportáló kisebb- nagyobb magán- és állami vállalat száma. 1970-ben az eladások meghaladták a 450 millió dollárt. Ha ezt az 1970-es adatot vesszük alapul, akkor az 1962-es iparcikk exporthoz képest 750 %-os emelkedést jelent.

A főbb iparcikket exportáló cégek:^{1.}

A cég neve /tőke kontrol/		Milyen termékeket exportál	Melyik országba
IBM	USA	elektr. term.	Ny-Németország Franciaország, Hollandia, Chile, Argentina,
Olivetti	Olasz	irodagépek	Peru, Chile, Argentina, Mexikó, Colombia,
Siderurgica Belgo-Mineira	Belga	szerszámgépek	Spanyolország, Izrael, Algéria, Uruguay,
Ibrape	Holland	elektr. term. berendezések	Mexikó, Anglia, Ny-Németország, Hollandia,
Roberto Bosh do Brasil	Ny-Német	motor, alkatr.	USA, Mexikó, Argentina, Peru,
Standard Electrica	USA	hírközlési berend.	USA., Chile, Argentina, Peru,

- 1./ Foreign Trade of Brasil /megfelelő évfolyamok/
Brazilian Trends /megfelelő évfolyamok/

Mercedes Benz	Ny-Német	járművek	Ny-Németország, Argentina, Uruguay, Paraguay,
Manesmann	Ny-Német	szerszámgépek; vasipari term.	Peru, Argentina, Colombia, Dominika
Ishikawajima do Brasil	Japán	jármű /hajók	Japán, Thaiföld, Formoza,
Cia Cigarros Souza Cruz	Angol	könnyűip.,dohány	Anglia, Brit Nemzetközösség, Argentina, Franciaország,
Cia. Goodyear do Brasil	USA.	vegyipari term.	USA., Mexikó, Colombia, Algéria,
Light Servicos de Electricidade	Kanada	elektromos berend., termékek	Franciaország, Anglia, Argentina, Chile, Bolivia,
Ford Motor	USA.	járművek	L.A. országok csaknem mindegyike
General Electric	USA.	elektromos cikkek	Anglia, Francia- ország, Spanyol- ország, Argentina, Portugália.

Jelen felsorolásban csupán a vezető külföldi érdekeltségű export-vállalatok közül párat emeltem ki, főleg azzal a céllal, hogy aláhúzzam az idegen tőket exportot szélesítő szerepét. Természetesen mint már rámutattunk, a külföldi tőkét Braziliába a biztos háttér; a hatalmas potenciális belső piac, az állami preferenciák csalogatják, de növekszik azoknak a vállalatoknak is a száma, amelyek első-sorban az export lehetőségekből adódó extraprofit vonz az országba.

Tekintve, hogy egy teljes gyár braziliai megtelepedésére /amely kifejezetten exportra gyártana/ is érvényesek a már fent említett adómentességek, több vállalat fontolóra veszi leányvállalatainak Braziliába való áttelepedését. A tárgyalt periódusban tárgyalások folytak a Borroughs céggel, amely egyik Franciaországban működő gyárát kívánja áttelepíteni Braziliába, vagy a Peugeot-tal, amely egy eddig Argentínában lévő autózemét kívánja áttelepíteni. Ebben a periódusban az ilyen csak az export érdekében történő áttelepitések azonban még igen kevés esetben követhetők nyomon.

A táblázatból leolvasható, hogyan jut a "brazil" áru a legfejlettebb ipari országok piacára. Érthető, hogy az IBM zászlaja alatt, a Mercedes védjegyével stb. a Braziliában, de az IBM, a Mercedes stb. műhelyeiben elkészített áruk a cégek "legkényesebb" piacon is elkelnek. Sőt, a hazai piacok is számba jöhetnek, mert a Braziliában előállított áru olcsósága még az esetleges "visszaszállítási" költségeket is fedezi.

A fejlett ipari országok számára ugyanakkor Brazília -ha még csak a kezdeti lépéseknél is tart- kezd egy kihelyezett ipari támaszpont lenni. Például a statisztikai adatok világosan mutatják, hogy Latin Amerikában a közeljövőben is egyre inkább Braziliát részesítik előnyben,, a tőkekivitelben. Ez a folyamat az eddig elemzettekből következően is egyre erősödni fog. Annál is inkább, mert a nyersanyag gazdagságon, a politikai stabilitáson, az olcsó munkaerőn és a belső piac óriási méretein kívül az ilyen irányú törekvések találkoznak a brazil vezető körök törekvéseivel, hogy az országot egy hatalmi alközponttá tegyék Latin Amerikában. /a következő részben bővebben tárgyalom ennek az elképzelésnek a gazdasági hátterét latin-amerikai viszonylatban.

A külföldre exportáló cégekből úgy válogattam, hogy sikerüljön bemutatni a tőkekontrollok nemzetközi különbözőségét. Itt nem a multinacionalitásra gondolok. Természetesen az exportra/és a belföldre/ termelő vállalatok közül igen sok a multinacionális vállalat. Tekintve azonban, hogy pontos adatokat az ilyen vállalatokról nem közölnek, jobbnak láttam, hogy az egyes cégeken belül a vállalat tőkéjének nagyobb része felett rendelkező nemzetek /= nemzetségű tőkések/ szerint csoportosítsak, mert ehhez a munkához megbízható adatok álltak rendelkezésemre. A táblázatokból kiderül, hogy a vezető külföldi érdekeltségű vállalatok között éppugy van angol, mint nyugatnémet, japán mint amerikai stb. /A második és harmadik fejezetben részletesen is tárgyaltuk a külföldi tőke eredetét./ Itt arra szeretnék utalni, mennyire nagy gondot fordít a Brazil tőké, hogy lehetőleg minél több fejlett ország tőkése legyen képviselve. Ez a fentebb már említett okokon kívül azért is kívánatos számára, mert ha az egyik vagy másik cég vagy ország vállalatai kiesnek, nem okoznának nagyobb problémát a folyamatos fejlődésben. Például Anglia belépése a közös piacba azzal a körülménnyel jár, hogy az eddigi 4 %-os vámost "hozzá igazítják" a Közös Piac vámrendszeréhez -a 18 %-hoz-, ami nagy terhet ró a külföldről érkező árukra. Ebben az esetben az állam különböző intézkedésekkel el tudná érni, hogy más területeken más érdekeltségű cégek segítségével pótolja a kiesést.

A gazdasági csoportosulások közül:^{1.}

Kanada és az EFTA országaiba jut a brazil export	27 %-a,
Közös Piac " " " "	26 %-a,
USÁ-ba " " "	30 %-a,

1./ Anuário Estatístico do Brasil 1971-es adatok.

Ha csak az iparcikkeket tekintjük, az első helyen az exportban a latin-amerikai államok állanak. Közülük is kiemelkedik a LAFTA amely egymaga 35 %-os részesedéssel vezeti az exportlistát az iparcikkeke területén.

Az alapanyagok szempontjából /főleg vasért és más természeti bányai kincsek/ %-os arányban a következő országok és gazdasági csoportok részesednek elsősorban:^{1.}

Gazdasági csoportosulások		Országok	
Közös Piac	45 %	Ny-Németország	26 %
EFTA	11 %	Japán	21 %
LAFTA	5,5 %	USA.	16 %

A dolgozat témája szempontjából az export általános mérlegét úgy összegezhetjük, hogy a külföldi kontrolu vállalatok szerepe az exportban igen nagy. Hivatalos adatok szerint is 43 % a részesedés /az állami cégeké csak 15 %/^{2.}

Ha azonban a legdinamikusabban fejlődő, az ipari termékek döntő többségét kitevő vállalatok export tevékenységét vizsgáljuk, azt mondhatjuk, hogy a vezető iparágakban /járműipar, elektromos ipar stb/ az export 75 %-át /!/ a külföldi kontrolu cégek bonyolítják le.

1./ Anuario Estatístico do Brasil 1971-es adatok,

2./ Brazilian Trends 1972.

A gazdasági expanzió lehetősége, jelene és jövője Latin-Amerikában

Brazília a jelenlegi gazdasági fejlettségi szakaszban még csupán a gazdasági expanzió kezdetén áll. Még nem beszélhetünk nagyarányú külföldön végrehajtott brazil beruházásokról, tőkekivitetről. Brazília hatalmas belső piaccal rendelkezik. Áruja nagy része iránt otthon is nagy kereslet van. Amint az előző fejezetekben kimutattuk, az ország azonban nem mondhat le az exportból származó többletjövedelemről. Ezért nagy jelentőségű számára az export-import alakulása. Mielőtt rátérnénk a Latin-Amerika felé irányuló gazdasági műveletek elemzésére, vessünk egy pillantást a külkereskedelmi mérleg alakulására.

Export-import mérleg 1958-68 között 1.-2- /mill.doll./

	USA		Közös Piac		Eur. Szabadker T.		Kelet Eur.	Latin-A ³		Japán	
	1958	1968.	1958.	1968.	1958.	1968.	1958.	1968	1958	1968	58-68
Exp.	534	627	218	480	153	200	46	123	146	196	25 5
Imp.	483	685	234	447	144	242	29	94	247	292	33 7
Mérleg.	+51	-58	-58	+33	+ 9	-42	+17	+29	-101	-96	-8-1

A táblázatból kitűnik, hogy Brazília negatív kereskedelmi mérleggel zárta a dekádát az USA., Eur. Szabadker T., és Japán esetében.

/A KGST.-vel lebonyolított kereskedelme nem jelentős mértékű, de Brazília számára nyereséggel zárult/.

- 1./ A reális értékelésnél figyelembe kell vennünk az 1958-68 közötti politikai változásokat, amelyek gyakran negatív irányban befolyásolták a gazdasági tevékenységet.
- 2./ Economic Survey of Latin-Amerika/1970.
- 3./ Az 1968-71.-ig tartó változást számszerűen és évi beosztásban később tárgyaljuk.

Brazília nagy ütemben iparosodó ország, és mint ilyen, szüksége van a nála fejlettebb, jelen esetben: USA., Japán, stb. országok technikai "segítségével". Így az elkövetkezendő esztendőekben sem számolhat az USA-ból és Japánból származó import csökkenésével. Ugyanakkor az USA. és Japán piacai sem lennének képesek ugrásszerűen megnövekvő brazil gazdasági cikket befogadni. /Iparcikkek kivitelében pedig természetesen nem veheti fel a versenyt./ Brazília számára így a gazdasági expanzió előtt az út Latin-Amerika felé válik mind fontosabbá. Braziliának számolnia kell a Latin-amerikai gazdasági expanziót megkönnyítő és megnehezítő tényezőkkel egyaránt. Ezek gazdasági- és politikai síkon is felvetődnek.

Melyek a Latin-Amerikába irányuló gazdasági expanzió mellett szóló tényezők:

- 1./ Legszembetűnőbb a földrajzi közelség. Közvetlen határa van Uruguay-al, Argentínával, Paraguay-al, Bolíviával, Peruval, Colombiával, Venezuelával, Guayanával, Surinammal, Franc. Guayanával. Központi fekvése miatt viszonylag olcsón szállíthat a környező országokba, ahol már bizonyos hídfeállításokra is számíthat. 1964-ben a szomszédos államokba irányuló export:^{1.}

Argentínába	90,819.379	dollár/értékű áru/
Bolíviába	878.476	" "
Chilába	11,319.158	" "
Paraguayba	2,514.038	" "
Peruba	1,257.913	" "
Uruguayba	18,223.563	" "
Venezuelába	4,710.568	" "

- 1./ Anuário Estatístico do Brasil, 1964.
Foreign Trade of Brasil, 1964.

Bizonyos konvencionális brazil áruknak ezekben az országokban már nem kellett bemutatkoznia, csak az intenzitás fokozására volt szükség.

2./ Tág teret nyújtott különböző Latin-Amerikai kormányok, a külföldi tőkét bátorító intézkedései. /A bolíviai jobboldali puccs, a colombiai, venezuelai növekvő piacok stb./ A Latin-Amerikai országok egy részében az uralmon lévő kormányok /sok esetben katonai junta/ gazdasági elképzeléseibe igen szépen beleillett és sok esetben döntő szerepet kapott a külföldi tőke jelenléte az ország gazdasági életében. A brazil exportot illetően pedig a devizában nem bővelkedő latin-amerikai államok az olcsó brazil áruk jó piacaivá válnak. Meg kell még említeni azt a tényt is, hogy a kormányok, ismerve a latin-amerikai politikai hangulatot, amelynek éle az USA. ellen irányul, szívesen vesznek egy "ha nem is nemzeti, de legalább latin-amerikai" tőkebeáramlást, sok esetben már csak a politikai látszat kedvéért is. Brazília pedig többször lép fel a nacionalizmus talaján a latin-amerikai politikai életben bizonyos Amerika ellenességgel.

3./ Mivel a Latin-Amerikai földrész országainak gazdasági fejlődése egyenlőtlen, Latin-Amerikában, ha egy ország ipara, még ha fejlődőben lévő iparról van is szó, elég olcsón állít elő terméket, potenciális piacot talál más -kevésbé fejlett- országokban. Így Braziliának nem kelle megvárni, míg elér egy komolyabb fejlettséget, hogy áruinak minősége és mennyisége révén is tudjon piacot szerezni, hanem annak ellenére, hogy még a saját ipara is fejlődésben van, párhuzamosan képes áru- és tőkekiviteltre. Előkészítheti és megkezdheti az imperializmus fejlődéséből törvényszerűen adódó gazdasági expanziót.

- 4./ Brazilia politikai célja a már fentebb említett vezető szerep Latin-Amerikában. Utaltunk arra, hogy a politikai hegemonia nem teremthető meg gazdasági hegemonia nélkül. Csak abban az esetben számíthat arra, hogy más Latin-Amerikai államokban szava súlyozottan számít a politikai kérdésekben, ha ezt gazdasági hatalmával is alá tudja támasztani.
- 5./ Utoljára, de korántsem utolsó sorban kell megemlítenünk azt a tényt, hogy gazdasági téren szeretne részesedni azokból a nagy jövedelmekből, amelyet más iparilag fejlett államok is huznak a Latin-Amerikai államokban befektetett tőkéik, export-import politikájuk révén. Az export-orientált gazdasági fejlődés egyik fontos célja éppen az exportból származó jövedelmek növelése.

Amint már az első fejezetben említettük; amikor Brazilia a gyorsított gazdasági fejlődés útjára lépett, Latin-Amerika már nagyrészt erős gazdasággal rendelkező hatalmak elsősorban az USA érdekszférájának számított. Erős pozícióik voltak a közös piac országainak, elsősorban Ny-Németországnak. Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a Latin-Amerikai földrész északi részén Mexikó, déli részén pedig Argentína is, hol burkoltan, hol nyíltan már megfogalmazott egy Latin-Amerikai hegemoniára vonatkozó igényt. A brazil gazdasági expanzió végrehajtása folyamán mindezeket figyelembe kellett venni.

A Latin-Amerikába irányuló gazdasági expanzió tehát több problémát is felvetett. Ezek közül a legelső amelyet rendezni kellett az USA-val való gazdasági viszony. Az USA Latin-Amerikai politikai és gazdasági szerepét már érintettük. Felvázoltuk azt is, milyen szerepet szánt az USA. Braziliának a Latin-Amerikai politikai és gazdasági életbe.

Itt a két országot érintő gazdasági problémákat kívánom
 csupán elemezni.

Az USA. Latin-Amerikai tőkebefektetésének jelentős része Bra-
 ziliában realizálódik. 1971-ben a Braziliába irányuló tőkebefek-
 tetés elérte az 1,096,469,000 dollárt, ami az összes Braziliába
 befektetett külföldi tőkének /2,911,535.000 dollár/ a 37,65 %-a¹.
 Ez a tény természetesen maga után vonta a Brazília számára
 tartósan negatívan alakuló kereskedelmi mérleget, mert a techno-
 lógiát, a gépeket és egyéb felszereléseket az egyszeri invesz-
 táción kívül is folyamatosan pótolni kellett.
 Statisztikai adatok bizonyítják, hogy míg 1958-ban pozitív mér-
 leggel zárult Braziliának az USA-val folytatott kereskedelme,
 1966-tól /a feszített ütemű iparosítás kibontakozásától/ a mér-
 leg negatív volt.

Az USA-Brazil Export-import alakulása 1964-1971-ig.²

Év	import export	Érték alakulás U.S.dollár	Különbözet + -	Nagyságrend E=export I=import
1964	i	435.828.723	+ 38,512.800	E nagyobb I
	e	474.341.523		
1965	i	325.302.572	-194,887.311	E nagyobb I
	e	520.189.883		
1966	i	589,952.055	- 8,558.088	E kisebb I
	e	581,393.967		
1967	i	572,258.323	- 24.669.151	E kisebb I
	e	547,589.172		
1968	i	684,509.236	- 57,519.971	E kisebb I
	e	626,996.265		

1./ Statistica Survey1972.

2./ Foreign Trade of Brasil /megfelelő évfolyamok/.

1969	i	681,970.921	- 72,213.674	E kisebb I
	e	609,757.247		
1970	i	918,108.112	- 242,049.725	E kisebb I
	e	676,058.387		
1971	i	1,061,865.897	- 312,714,612	E kisebb I
	e	749,151.285		

Tehát 1964 és 71 között nőtt az export is és az import is. Azonban amíg az import 143,64 %-kal nőtt, az export csak 57,93 %-al.

Az USA-val kapcsolatban tehát 1966-tól negatív volt a kereskedelmi mérleg és a fentebb már részletezett okok miatt a közeljövőben sem számíthat aktív kereskedelmi mérlegre.

A latin-amerikai államok irányuló gazdasági expanzió élcsapata szintén a külföldi érdekeltségű vállalatok csoportja.

A 90 legjelentősebb brazil export vállalat közül 28 cég szállít nagyobb mértékben terméket Latin-Amerikába, ami a vezető exportvállalatok 31,11 %-a. Ezek a következő vállalatok: /Itt csak a vállalatok nevét tüntetem fel, a vállalatok különböző adatait az előző fejezet mellékletében találhatjuk./

Instituto do Acucar e do Alcool,
Cia. Siderurgica Nacional,
IBM. do Brasil,
Usimismas,
Mineracoes Br. Reunidas S.A.,
Phibro Mineros e Metais Ltda.,
Boretto de Arajo ,
Olivetti,
Chadler Industrial,
Siderurgica Belgo-Mineira

Morro do Niquel,
Manoel Joaquim,
Siderurgica Alperti,
M.C. Fadden e Cia Ltda.,
Ibrapê,
Cia. Brasileira Exportadora S.A.,
Novalimense,
Freitas e Cia,
Acesita,
Borrouks,
Roberto Bosch do Brasil,
Standard Electrica,
Mercedes Benz,
Manesmann,
I. Exportadora ,
Acos Villares S.A.,
Iquape Exportadora,
Ford Motor,

Ha most eltekintünk a hagyományos exportcikkektől, és azt vizsgáljuk, hogy ipari késztermékek közül mely cégek exportálják a modern berendezéseket, járműveket, elektromos termékeket, ismét, a már más irányú export vizsgálatokor nyert képet kapjuk. Például: a Manesmann szállít acélcsöveket Argentínába, Colombiába, Peruba stb. Az Ibrapê elektromos termékeket Mexikóba, Venezuelába, Chilébe, és a szomszédos országokba. A Mercedes járműveket szállít Paraguayba, Uruguayba, Argentínába. Az Olivetti legmodernebb irodagépeket, számológépeket szállít Argentínába, Chilébe, Peruba, Colombiába stb. A sort tovább folytathatnánk, azonban az előző részben ill. fejezetben részletesen elemeztük az egyes exporttal foglalkozó cégek tevékenységének irányát. Tehát a fontosabb iparcikkeket Latin-Amerika különböző országaiba exportáló vállalatok mögött itt is a külföldi tőke áll.

A továbbiakban az 1964-és 1971 közötti periódusban Braziliának az egyes latin-amerikai államokkal folytatott kereskedelmét elemezzük részletesebben. Az adatokat a Foreign Trade of Brazil statisztikai kiadványok közlik. Az ott található adatok alapján állítottam össze a táblázatot, amely a fejezet végén mellékletként található. A táblázat összeállításának fő célja az volt, hogy megvizsgáljam, hogy országonként és évenként hogyan alakult az export, import, majd összesítve, hogy megtudjam mely országokba irányul a fő kivitel és mi az oka az időnkénti /minimális/ negatív kereskedelmi mérleg^{nek} bizonyos latin-amerikai országok vonatkozásában.

Itt a könnyebb áttekinthetőség kedvéért egymás mellé állítom az 1964 és 1971-es export-import "Végeredményt", majd feltüntetem az export/ill. import/ növekedését.

Ország	Év	I E	Export-import értéke dollárban	Növekedés	E=export I=import n=nagyobb k=kisebb
Argentina	1964	I	116,315.496	15,368.328	E n I
	1971		131,683.824		
	1964	E	90,829.379	109,761.687	
	1971		200,581.066		
Bahama	1966	I	1,520.616	-	
	1971		1,075.512		
	1965	E	366.208	3,085.931	E n I
	1971		3,452.139		
Bolivia	1964	I	72.857	1,591.964	E n I
	1971		1,664.821		
	1964	E	878.476	12,382.399	
	1971		13,260.875		

Ország	Év	I E	Export-import értéke dollárban	Növekedés	E=export I=import n=nagyobb k=kisebb
Chile	1964	I	24,923.052	7,636.184	E n I
	1971		32,559.236		
	1964	E	11,319.158	20,326.131	
	1971		31,645.289		
Colombia	1964	I	26.841	4,105.498	E n I
	1971		4,132.339		
	1964	E	1,980.403	6,697.786	
	1971		8,687.189		
Costa R.	1964	I	4.800	1.663	E n I
	1971		6.463		
	1964	E	26.268	184.377	
	1971		210.645		
Ecuador	1964	I	118.362	1,248.907	E n I
	1971		1,362.269		
	1964	E	397.154	1,102.695	
	1971		1,499.849		
Guatemala	1964	I	293	49.814	E n I
	1971		50.107		
	1964	E	35.192	192.619	
	1971		227.811		
Mexikó	1964	I	10,027.608	21,972.782	I n E
	1971		32,000.390		
	1964	E	6,253.218	15,522.593	
	1971		21,785.811		
Nicaragua	1964	I	--		E n, I
	1971		148.257		
	1964	E	41.532	102.193	
	1971		143.725		
Panama	1964	I	517.358	15,753.940	I n E
	1971		16,271.298		
	1964	E	262.733	3,933.491	
	1971		4,196.224		

Ország	Év	I E	Export-import értéke dollárban	Növekedés	E=export I=Import n=nagyobb k=kisebb
Paraguay	1964	I	645.163	2,011.501	E n I
	1971		2,656.664		
	1964	E	2,514.038	18,988,989	
	1971		21.503.027		
Peru	1965	I	13,489.863	1,228,330	E n I
	1971		14,718,193		
	1964	E	1,257.913	10,168.666	
	1971		11,426.579		
Uruquay	1964	I	2,454,446	23,646,040	I n E
	1971		26,100,486		
	1964	E	18,223.563	14,499,103	
	1971		32.722,666		
Venezuela	1964	I	92.358.355	--	E n I
	1971		62.324.897		
	1964	E	4.710.568	6,889.058	
	1971		11.599.626		

Az adatokból leolvasható, hogy Brazília egyre nagyobb gondot fordít a Latin-Amerikai államokkal folytatott kereskedelemre. Az ipari késztermék 35 %-ának a LAFTA /ALALC/ országok a megvásárlói. Ennek az 1961. július 1-én életbe lépett szervezetnek, amelynek Argentina, Brazília, Chile, Mexikó, Paraguay, Uruquay, Peru, Colombia, Ecuador, Bolivia és Venezuela a tagja, a céljai hasonlóak az Európai Közös Piac céljaihoz. Közülük is leglényegesebb az egymás országai-ból történő szállítás esetén a vám fokozatos csökkentése, majd fokozatos eltörlése. Ez az intézkedés azonban elsősorban a vezető országoknak, Braziliának és Argentínának kedvez. Brazília esetében nagy mennyiségű áru olcsóbb leszállítását teszi lehetővé, amely dömpir árakkal csökkentheti a hasonló vagy gyengébb vetélytárs piacait. Két latin-amerikai vetélytársak közül a kevésbé veszélyes Mexikó felé irányuló gazdaságpolitikáját a gazdasági semlegesítésre való törekvés jellemzi.

Legfőbb figyelmét a latin-amerikai országok közül a legnagyobb vetélytársának tartott Argentínára fordítja. Az egész kontinensen az USA-n és Kanadán kívül nincs még egy ország amellyel ilyen nagy jelentőségű kereskedelmi forgalmat bonyolítana le. A XX. század 60-as évein elképzelhetetlen volt, hogy a latin-amerikai viszonylatban legfejlettebb /és leggazdagabb/ országnak számító Argentínában nagyobb mennyiségben Brazil áru behatolhat. Egyik legszemléletesebb bizonyítéka ezért az új Brazil gazdaságpolitikának az Argentínába való behatolás:

I	1964	116,315.496		
	1971	131,693.824	15,368.328	13,21 %-os növekedés
<hr/>				
E	1964	90,919.371		
	1971	200,581.066	109,761.687	120,86 %-os növekedés
<hr/>				

Erre a jelentős -és rivális- ország piacára való behatolás okait keresve ismét felsorolhatnám az IBM, az Ibrape, a Mercedes, Volkds, Manesmann stb. cégeket, amelyek biztosították számára a betörést és térnyerést az Argentin piacon. Ez a tény viszont azt is jelenti, hogy Brazília fokozatosan riválisa fölé kerekedik, előbb gazdasági majd politikai síkon is.

Az évenkénti bontásban /mellékletben/ lehet látni, hogy évenként egyre nagyobb mértékben növekedett az export. Természetesen Kuba esetét kivéve, amelyet a katonai kormányok /követve az embargós politikát/ csaknem teljesen kikapcsoltak az ország kereskedelmi életéből.

A brazil propaganda ugyanakkor kettős a latin-amerikai gazdasági törekvéseit illetően. Egyrészt fentartásokkal él, hangoztatva, hogy a latin-amerikai országok piacai kicsik és gyengék a jövő brazil árudömpingjének befogadására.

Másrészt a brazil propaganda egyes latin-amerikai országokkal fenálló negatív kereskedelmi mérleget annak illusztrálására is felhossa, hogy a brazil cégek nem, mintegy "kizsákmányolni" mennek latin-Amerikát, hanem "partnert keresnek" és ebben "áldozatra is képes Brazília" /= negatív mérleg/

Ha azonban megnézzük melyik országokban nagyobb az import mint az export, más képet kapunk. Szembetűnő, hogy éppen azokban az országokban kisebb az export az importnál, amely országokban az USA. befolyás igen nagy. Például: Panama, Ecuador. Ezekből az országokból valóban igen hatalmas behozatalt könyvelhet el. Azonban tőlük igen magas színvonalu /amerikai eredetű/ gépeket, gépsorokat vásárol, mégpedig a Brasiñet Com. e Ind. és a Cargil Agricola S.A. cégeken keresztül, amelyek Panamai érdekeltségűek, és Panamába fémárut, ércet, ill. élelmiszert szállítanak. Végző soron ezeket az import kiadásokat USA-ból származó importnak is tekinthetnének.

A valóságban tehát latin-amerikában adatokkal alátámaszthatóan /méghez a brazil bankok, Statisztikai Hivatal adatai alapján/ Brazil gazdasági expanziónak lehetünk tanui. A dolgozatban elemzettek alapján láthatjuk, hogy ennek a végző soron politikai célokat követő gazdaságpolitikának a realizálásának bár még csak a kezdeten tart, máris eredményeket tud felmutatni. Brazília expanziós gazdaságpolitikát kifejtve veszélyes lehet latin-Amerika sok, iparilag fejletlenebb, az egyenlőtlen fejlődés következtében a tárgyalt periódusban még inkább háttérbe szoruló országa számára. Latin-Amerika fejlődő államainak fel kell ismerni ezt a folyamatot, és ki kell alakítaniok egy, az országok saját érdekeit szolgáló politikát a brazil gazdasági expanzióval szemben. Annál is inkább fontos probléma ez a Latin-Amerikai országoknak, mert iparuk szintén a fejlődés stádiumában van. /Jelenleg túlnyomó részt közepes szintű ipari berendezésekkel termelnek./

A brazil iparcikkek elsősorban olcsóságuk miatt jó piacra lelnek ezekben az országokban és egyes Latin-Amerikai államok mint láttuk, egyre nagyobb növekvő mértékben importálják az olcsó brazil árut, mert kevesebb devizakiadást jelent számukra a brazil /= a Braziliában gyártott/ áruk megvétele mint más országokból származó vásárlás. Természetesen ezek a vásárolások korántsem hatnak pozitívan az egyes államok iparának /pontosan a vezető iparágak/ fejlődésére/. Annál is inkább mert mint már bemutattuk, a Brazil Latin-Amérikába irányuló export 35 %-a jármű, elektromos ipar, stb. termékei. A tárgyalt periódusban ilyen élesen a kérdés még nem vetődik fel. Jelenleg Brazília kereskedelmének zöme még nem a Latin-Amérikával folytatott export-import szállításokból áll. A legközelebbi jövőben sem várható 180 fokos fordulat. A tárgyalt periódusban Brazília gazdasági csatájában Latin-Amerika még csak a "háterszág" szerepét játsza. Még igen nagy szüksége van a fejlett országokból jövő technikára, technológiára, és ezekért fizetnie /=exportálnia/ kell. Tehát ezen a téren kell a közeljövőben fokozottabb ütemben koncentrálni az exportlehetőséget. Azonban az így nyert, a vezető iparágakban realizálódott magas technikai színvonal gyümölcsei; az ipari termékek növekvő mennyisége és minősége legnagyobb részt Latin-Amérikába kerül. Ezek szerint a közeljövőben a Latin-Amérikába irányuló kereskedelem /főleg iparcikkek exportja/ az iparilag fejlett országokkal való kereskedelem /ipari berendezések importja, függvényében egyenes arányosságban fog növekedni. Ez a növekedés arányaiban azonban -az expanzió kezdetéről van szó- igen eltérő képet nyújt. Amíg tehát a LAFTA országokba szállította a mezőgazdasági termékek és érc kivitelének 5,5 %-át, /1970/ ugyanakkor ugyanoda az iparcikkek 35 %-át vitte ki. Az iparcikkek aránya a gazdaságpolitikai koncepció következtében mindinkább növekedni fog.

Brazília export csatájában Latin-Amerika -perspektivikusan- a háterszágból frontországgá válik, amely fokozatosan egyre több irányu gazdasági majd politikai függést von maga után. A brazil hatalmi alközpont kialakítására törekvő politikának Latin-Amerika vonatkozásában éppen ez a távlati célja. A gazdasági expanzió pedig a hatalmi statusra való törekvés leg-szerveesebb része és ugyanakkor egyik igen fontos eszköze.

Brazília Latin-Amerikába irányuló export-importjának alakulása 1964-71-ig.

/Forrás: Foreign Trade of Brasil - megfelelő évfolyamai/

Ország		1964.	1965.	1966.	1967.	1968.	1969.	1970.	1971.
Argentina	i	116,315,496	132,022,403	116,963,343	123,282,881	152,728,348	155,930,486	170,740,125	131,683,824
	e	90,819,379	140,914,171	113,084,779	97,635,784	118,823,954	170,887,057	185,651,980	200,581,066
Bahama	i	-	-	1,520,616	386,631	64,334	190,056	535,585	1,075,512
	e	-	146,725	319,038	500,882	579,322	546,205	2,001,071	3,452,139
Barbados	i	-	-	-	-	1,805	-	-	-
	e	-	366,208	325,483	31,545	99,641	266,722	142,492	314,709
Bolivia	i	72,857	+ 503,730	468,758	290,048	414,762	713,558	151,639	1,664,821
	e	878,476	1,245,797	1,559,436	3,893,800	2,642,174	3,900,703	7,602,638	13,260,875
Chile	i	24,923,052	26,994,518	17,430,298	16,020,257	20,923,860	29,462,200	35,683,649	32,559,236
	e	11,319,158	19,147,317	22,638,464	21,737,780	23,184,858	24,096,434	23,714,553	31,645,289
Colombia	i	26,841	859,977	856,424	1,187,500	2,767,823	1,945,490	2,442,439	4,132,339
	e	1,989,403	2,828,741	6,898,030	2,340,741	1,960,669	2,262,569	6,675,320	8,687,189
Costa Rica	i	4,800	-	154	3,983	12,334	1,064	-	6,463
	e	26,268	91,070	98,020	82,537	110,014	171,144	359,366	210,645
Cuba	i	3,486	-	-	87	-	-	-	-
	e	484,911	23	1,797,796	-	-	-	-	-
Dominika	i	-	-	-	-	-	-	3,088	562
	e	81,401	31,053	62,242	28,728	179,494	158,056	665,949	2,708,032
Ecuador	i	-	-	6,244	5,167	1,228	18,867	1,460,484	1,367,269
	e	32,672	127,262	70,048	148,104	126,791	80,586	768,689	1,499,849
El Salvador	i	118,362	38,146	19,221	285,747	411,042	692,202	914	-
	e	397,154	171,527	293,191	469,449	273,022	293,211	91,658	227,996
Guatemala	i	293	2,517	18,842	-	20,482	6,794	45,296	50,107
	e	35,192	201,674	331,115	100,822	109,938	150,311	287,631	227,811
Honduras	i	-	-	-	3,545	-	-	14,610	161,693
	e	-	63,528	125,291	103,543	108,177	144,644	136,384	375,076
Mexikó	i	10,027,608	9,177,239	14,803,638	17,898,272	18,195,227	20,999,721	27,173,715	32,000,390
	e	6,253,218	9,101,196	6,162,180	6,896,065	11,137,039	14,012,086	20,410,054	21,785,811
Nicaragua	i	-	-	-	1,734	-	14,963	150,748	148,257
	e	41,532	63,175	57,159	97,324	38,819	22,975	585,868	143,725
Panama	i	517,958	315,570	703,527	2,906,251	15,037,392	6,362,092	12,036,312	16,271,298
	e	262,733	342,723	380,554	706,236	739,695	883,186	3,825,951	4,196,224
Paraguay	i	645,163	470,692	274,872	951,139	369,069	402,286	1,435,162	2,656,664
	e	2,514,038	2,249,871	2,545,297	3,629,713	5,191,790	6,580,418	11,184,922	21,503,027
Peru	i	13,489,863	12,374,850	7,286,239	6,798,544	6,720,694	8,363,507	10,158,404	14,718,193
	e	1,257,913	11,852,534	9,861,246	3,655,639	6,654,306	4,873,741	7,663,679	11,426,579
Uruguay	i	2,454,446	8,372,766	9,409,137	5,194,700	7,457,973	12,011,583	11,800,537	26,100,486
	e	18,223,563	11,139,917	20,120,152	17,877,871	19,207,579	22,693,558	31,071,376	32,722,666
Venezuela	i	92,358,355	82,085,454	70,505,517	54,558,756	66,708,210	60,840,183	59,012,498	62,324,897
	e	4,710,568	3,081,144	4,622,515	3,107,518	3,987,486	4,530,113	8,202,727	11,599,626
USA	i	435,828,723	325,302,572	589,952,055	572,258,323	684,504,236	681,970,921	918,108,112	1,061,865,897
	e	474,341,523	520,189,883	581,393,967	547,589,172	626,996,265	609,757,247	676,058,397	749,151,285

Ö S S Z E G E Z É S

Brazília a tárgyalt periódusban a megkésett tőkés fejlődés útját járja. Az ilyen fejlődést jellemző általános vonások /gyorsított ütemű iparfejlesztés, struktúraváltozások a gazdasági életben, expanziós politika stb./ mellett a brazil gazdasági életben erőteljes specifikus jelenségek is hatnak.

- a./ Az adott kül- és belpolitikai viszonyok figyelembe vételével, a kedvező tényezők felhasználásával, a feszített ütemű gazdasági növekedéssel egyidőben fejt ki gyorsított ütemű gazdasági expanziót.
- b./ A fejlődő országok között talán soha nem látott mértékben veszi igénybe a külföldi tőkét, ipara modernizálásához és az export elősegítéséhez.
- c./ A gazdasági expanzió a nagyhatalmi törekvések eszköze, annak egyik legkézzelfoghatóbb megnyilvánulási formája. A gazdasági expanzió feladata, hogy elősegítse Brazília regionális vezető szerepét Latin-Amerikában.

A tárgyalt periódusban Brazília gazdasági fejlődését a következőképp összegezhetjük:

- 1./ Brazília igen erőteljes ipari fejlődést tudott felmutatni ebben a periódusban. Az ipari növekedés átfogta az egész nemzetgazdaságot, de különösen a vezető iparágakban volt nagyon jelentős a fejlődés, /az adatokat az előbbi fejezetekben elemeztük, így itt számszerűen nem tárgyaljuk az ismétlés elkerülése végett/.

Ugyanakkor az inflációt az 1964. évi 89 %-ról, sikerült 1970-71-re 20-22 %-ra csökkenteni. Az elemzett periódusban vált Brazília agrár-országból; ipari-agrárországgá. Erre utalnak a struktúrális változások, amelyek során az ipar a gazdasági élet vezető szektorává vált. Az ipar termelése mind mennyiségi, mind minőségi szempontból magasan túlszárnyalta az 1964. év előtti átlagot.

- 2./ Brazília megkezdte a gyakorlatban is realizálni az export-orientált gazdasági expanziót, amely a nagyhatalmi törekvések egyik legfontosabb hordozójává lépett elő. Ebben a periódusban azonban, a kimutatott okok miatt, az export és import egymáshoz viszonyított nagysága /és aránya/ még igen ellentmondásos képet alkot, mert az export növelése még nagyobb ütemű import növeléssel jár együtt. A dolgozatban elemzett tényezőkből kiderül, hogy az össz-export 1965- és 1970 között 72 %-kal nőtt, az import ugyanebben a periódusban 260 %-kal.
- 3./ Az iparon belül egyes iparágak /járműipar, vegyipar, gép-
ipar, elektromos ipar/ fejlesztési prioritást élveztek. Hasonló prioritással rendelkeznek ezek az iparágak az export fejlesztési koncepcióban. Az export struktúrális összetételében mind nagyobb szerepet kap az ipari termékek kivitele, amely amellet, hogy egy távlati gazdasági "függetlenség" elérésének egyik záloga, a katonai kormányok nagyhatalmi törekvéseit szolgáló gazdaságpolitika legfőbb eszközei közé sorolható.
- 4./ Az egyes fejezetekben részletes elemzést nyer a külföldi tőke szerepe. Itt összefoglalóan megállapítható, hogy a külföldi tőke:
 - a./ segített konszolidálni a rendszert /elfogadhatóvá tenni és tetetni a katonai kormányt a vezető tőkés hatalmak előtt./

b./ nagymértékben hozzájárult a brazil ipar /főleg a kulcsiparágak/ modernizálásához, mennyiségi és minőségi növekedéséhez.

c./ döntő szerepet játszott a brazil ipari termékek exportképessé tételében, és lehetővé tette, hogy a brazil termékek bejussanak a világpiacra.

5./ Brazília azonban nagy árat fizetett és fizet a külföldi tőkét ösztönző politikáért. A külföldi cégek jelenléte befolyásuk növekedése az ország függetlenségének /úgy gazdasági, mint politikai szinten/ fokozódó aláadását jelenti. Az idegen monopóliumok, vállalatok idegen érdekeket képviselnek. A tárgyalt periódusban ellentét még nem jelentkezik élesen, mivel a brazil kormány -tekintve, hogy nagy szüksége van tervei realizálásában a külföldi tőkére- a lehető legnagyobb preferenciákat nyújtja. A megvizsgált esetek többségében még csak kompromisszumról sem nagyon beszélhetünk, hiszen az állam maximálisan előnyös feltételeket nyújt és mindenben /infrastruktúrák, utak, közművek kiépítését stb./ támogatja az idegen tőkét. Potenciálisan azonban, akkor, amikor a brazil ipar már elég erős ahhoz, hogy bizonyos iparágakban már mellőzni tudja a külföldi tőkét, az állam és az idegen tőke viszonya revízió alá kerül, és igen élesen fog felvetődni az idegen tőkebefektetések negatív oldala. Ennek a jelenségnek a nyomát a tárgyalt periódusban még nem találjuk. Annál inkább jelentős azonban az az összeg, amelyet a külföldi érdekeltségű vállalatok kivisznek az országból. Ez a probléma széles körben ismert, a különböző munkákban, tanulmányokban alaposan kidolgozott, adatokkal alátámasztott és szinte egyöntetűen elfogadott.

Ezért nem tértem ki a dolgozatban erre az általam is evidens tényezőnek tartott kérdés részletes tárgyalására. Mintegy a fenti véleményeket alátámasztandó, két példát szeretnék bemutatni. Amíg a General Motors vezetősége a külföldön befektetett tőke 11 %-át kitevő profitot nemzetközi viszonylatban jónak tartja, addig Braziliában - az ismert preferenciák és lehetőségek kihasználásával - az 1971-es gazdasági évben 27,2 %-os profitot realizáltak! Tehát az abban az évben befektetett 99 millió dollár közel 27 millió dollár tiszta hasznót eredményezett.^{1.}

1960 és 1970 között a külföldi cégek 888 millió dollárnyi összeget vittek ki az országból.^{2.} Ez az összeg /BCB. adata/ azonban nem tartalmaz egy egész sor közvetett uton nyert - és az országból kivitt - összeget. Az ilyen kivitt tételek közé sorolható pl: a szabadalmi díjakért, licenszekért stb. kapott és Braziliából kivitt összegek.

- 6./ A másik, a külföldi tőkével kapcsolatos probléma: az ország külföldi eladósodásához, igen nagymértékben járul hozzá az ismert és ismertetett módon a külföldi tőke. Ugyanakkor közvetett módon is hozzájárul az eladósodáshoz, mint például az államot a fizetések betartása miatt külföldi bankokból deviza felvételére kényszeríti. Míg 1963-ban a deviza adósság 3,5 milliárd dollár volt, 1973-ban már meghaladta a 14 milliárd dollárt. Ugyanebben az időben a deviza tartalékok csak 6,2 milliárd dollárral nőttek.^{3.}

1./ Brazilian Trends 1973. 104. o.

2./ Uo. 105. o.

3./ Production Yearbook 1973-74. /FAO/

Mindezek a negatív tényezők ellenére a brazil kormány úgy ítéli meg, hogy a külföldi tőke szerepében több a pozitív elem, mint a negatív. Az idegen tőke a dolgozatban említett szerepén kívül még hozzáteszi, hogy nagy hasznára van az országnak a technikai szakemberek, közgazdászok, mérnökök, tehát az ipar szakképzett kádereinek képzésében. Azon felül az állam ily módon sok devizát takaríthat meg. Delfim Netto pénzügyminiszter így foglalta össze a fentieket:^{1.} "egy ország fejlődése végbemehet a külföldi tőke közreműködésével vagy anélkül. A külföldi tőke okos felhasználása azonban lehetővé teszi egy ország számára, hogy kevesebb belső áldozattal, egyszóval kisebb társadalmi áron hajtsa végre a fejlődést."

7./ A fent idézett tömör összefoglalás gazdasági vonatkozásait a dolgozatban már elemeztük, itt befejezésképpen vizsgáljuk meg, hogy mi is a valóságban a gyorsított ütemű gazdaságfejlesztés "társadalmi ára".

1960 és 1970 között a nemzeti jövedelem nagymértékben emelkedett. vizsgáljuk meg azonban, hogy milyen képet nyújt a nemzeti jövedelem elosztását szemléltető táblázat.^{2.}

A lakosság %-os aránya		A nemzeti jövedelemből való részesedés	
		1960	1970
Gazdagok	1 %	12 %	15 %
Kevésbé gazd.	4 %	16 %	20 %
Középosztály	15 %	26 %	27 %
Meglehetősen szegények	30 %	28 %	23 %
Szegények	50 %	18 %	15 %

1./ Brazilian Trends 1973. 105. o.

2./ IDB. Economic and Social Progress in L.A. /Annual Rep.1972./ Brazilian Trends 1972.

A hivatalos adatok szerint is az ország 80 %-a a szegény kategóriába tartozik! Ez a 80 % 1960-ban a nemzeti jövedelemnek 46 %-ával rendelkezett és miközben Brazília ebben a periódusban 9-10 %-os növekedési ütemet tud felmutatni, az említett 80 %-ra jutó 46 %, 38 %-ra csökkent. Ugyanakkor a gazdagok ill. a kevésbé gazdagok csupán a lakosság /1 % + 4 % / 5 %-át alkotják. Amíg a 80 %-ra jutó jövedelem a tárgyalt periódusban 46 %-ról 38 %-ra csökkent, a lakosság 5 %-ra jutó jövedelem ugyanabban az időben 28 %-ról 35 %-ra nőtt.

A középosztály, amely a lakosság 15 %-át teszi ki, 10 év alatt csupán 1 %-kal több részesedést mondhat magáénak.

A számok még beszédesebbek, ha azt nézzük, hogy a lakosság 80 %-a osztozik a jövedelem 38 %-án, és 5 %-a a 35 %-án.

Ha pedig a két "szélső" réteget tekintjük, az 50 % /tehát az ország lakosságának a fele/ ugyanolyan mértékben -15 %-ban/ részesedik a nemzeti jövedelemből, mint az ország lakosságának 1 %-át kitevő gazdag réteg.

A tárgyalt periódus Braziliájára tehát érvényesebb a régi mondas mint bármikor "a gazdagok még gazdagabbak, a szegények még szegényebbek lettek".

Felhasznált irodalom

1. Az alábbi statisztikai kiadványok megfelelő évfolyamai:

Anuario Estatístico do Brasil
Boletim do Comércio Exterior
Boletim do Ministério da Agricultura
Brazilian Trends /Internac. Edition of Exame - Editora
Abril/
Economic Survey of Latin America
Economic Bulletin for Latin America
Foreign Trade of Brasil
IDB Economic and Social Progress in Latin America
Monthly Bulletin of Statistics
Nachrichten für Aussenhandel
Production Yearbook-FAO
Sinopse Estatístico do Brasil
Statistical Survey - Brasil
Statistical Yearbook, UN.
Survey of Current Business
World Survey /Europa Yearbook, Volume II./
Yearbook of International Statistics, UN.

2. Cikkek, monográfiák, könyvek:

Amengual Gumersindo Martinez: Brasil, Havanna. 1964.

Bollinger Klaus, Renate Petralin: Ziele und Möglichkeiten
der Lateinamerikapolitik der USA. L.A.
Probleme-Perspektiven, Berlin, 1972.

Brasil's position in World Agricultural Trade, Washington,
1967.

Calmon Pedro: Historia do Brasil/ vol.7 /, Rio de J. 1971.

Calogeras, J.P.: A History of Brasil. New York, 1963.

Clissold Stephen: Latin America. London, 1972.

"Contas" - periodico "Veja". 1974.nov. 20.

Dantas, S.T. : Politica externa independente. Rb, 1962.

Diaz Alejandro, Carlos: Some Aspects of Brazilian Experience
with Foreign Aid. Connecticut, 1972.

Dulles J.W.F. : Unrest in Brasil. London, 1970.

Fiechter G. A.: La Régime modernisateure du Brésil.
Geneve, 1972.

Glinkin A.N. : Novejsaja isztorija Brazili. Moszkva, 1961.

Goldhammer ,Herbert: The Foreign Powers in Latin Amerika.
New Jersey, 1972.

Görge H. M. : Brasilien Landschaft P. Nürnberg, 1971.

Halpap Paul : Die Wirtschaftsexpansion der Japanischen
Monopole. Latein Amerika Probleme-Perspektive
Berlin, 1972.

Herring, H. : A history of Latin Amerika, from the begin-
ning to the present. New York, 1955.

- Hintzke, W. : Die Lateinamerika-Politik Westdeutschlands
Latein Amerika. Problemen-Perspektiven.
Berlin, 1972.
- Hoegel, A., Bernd Hütbe: Der Antiankeizmus in Latein
Amerika. L.A. Probl. - Persp. Berlin, 1972.
- Hutshon J. E. : The Brazilian Agricultural Situation-
a look ahead. Washington, 1968.
- Investimentos c. cikk, -periodico: "Veja". 1974 nov. 20.
- Ianni, O. : Crisis in Brasil. New York, 1970.
- Ivanov, I. : A nemzetközi monop olíumok gazdasági ex-
panzioja. Társadalmi Szemle. 1974/11.
- Isztomina E.N.: Szociális Statu Amerikai v borbe za rúni
Moszkva, 1971.
- Johnson J.J. : The Military and Society in Latin America.
Stamford, 1964.
- Kahl, Joseph : The measurement of Modernism. Brasil.
London, 1968.
- Kádár Béla : A latin amerikai gazdaságról. Valóság, 1974/1
A növekedésgyorsítás brazil útja.
Gazdaság, 1974/4.
- Kerekes György: Kubától Chiléig. Budapest, 1974.
- Latin Amerika - Internacional Politics. London, 1969.

- Király János : Uj törekvések a latin amerikai országok gazdaságpolitikájában. Külpolitika , 1974 / 4.
- Kozma Ferenc : Kiegyenlitett és polarizált fejlődés a világgazdaságba n. Valóság 1968 / 1.
- Német András : Brazilia. Bp. 1963.
- Nunn.M. F. : Military Professionalism and Professional Militarism in Brasil 1870-1970. Journal of L.A. Studies. 1972/4.
- Ocserki isztorii Brazilii. Moszkva, 1962
- Pombu Rosa : Isztorija Brazilii. Moszkva, 1968.
- Portugal and Brasil. Oxford, 1963.
- Problem der Entwicklung der Kapitalismus und der anti-imperialistischen Befreiungsbewegung in der Ländern Lateinamerikas. Koll. Lateinamerika. Brlin, 1972.
- Problèmes politiques recents d'Amerique Latine. Paris, 1965.
- Rosenbaum, H.J. : Contemporary Brasil. New York, 1972.
- William G. Tyler :

Rudolph Klaus : Hauptwidersprüche in der Entwicklung der kapitalistischen Produktionsweise in Brasilien. Latein-Amerika. Problemen-Perspektiven. Berlin, 1972.

Schmidt A. : Evolution or Chaos. London, 1963.

Simai Mihály : Állami elkülönülés és nemzetköziesedés a világgazdaságban. Valóság. 1970/8.

Szabó pál : Brazilia Bp. 1956.

The agrarian Problems and Peasant Movement in L.A. Lond 1969

The Economy of Brasil. Koll. Los Angeles. 1969.

The Financial Times- id. számai.

Tőkei Ferenc: Hadsereg a társadalomban. Valóság, 1968/1.

Vajda Imre : Új irányzatok a világgazdaságban.
Valóság, 1968/9.

Vályi Zsuzsa: A másik Amerika. Bp, 1972.

Winpenny J.T.: The politics of Brazilian development
Wirth J.B. Stanford, California 1972.

Winpenny J.T.: Industrialization in Brasil.

Journal of Latin America Studies. 1972/2.

15-65/1975.bksz.

Tárgy: Horváth Gyula
doktori szigorlata

Dr.Mayer László elvtársnak
egyetemi adjunktus

H e l y b e n

Professzor Elvtárs!

Értesitem, hogy Horváth Gyula
szóbeli doktori szigorlatát 1975. május hó 29-ra /csütörtök /
tűztem ki. A szigorlat helye a tanácsterem.

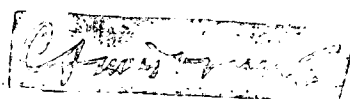
A szigorlat rendje

Elnök: dr.Csukás István

Időpont	A szigorlat tárgyai	Kérdező tanárok
1/2 11-1/2 12 óráig	Politikai gazdaságtan	Dr.Mayer László
1/2 12-12 "	Ujkori egyetemes történelem	D á .Csatári Dániel
..... "

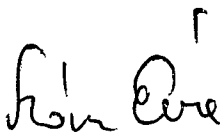
Tisztelettel felkérem, hogy a kiirt időben szíveskedjék megjelenni a
tanácsteremben és a kérdező tanár feladatát ellátni.

Szeged, 1975.máj.23.

.....
dékán

A kiadmány hiteles:

.....
előadó

Kapták: a fent megnevezettek.

16

15-65/1975. blsz

Tárgy: Horváth Gyula
doktori szigorlata.
Melléklet: 1 db disszertáció

Dr. Nagy Lajos elvtársnak
tszv. egyetemi tanár

H e l y b e n

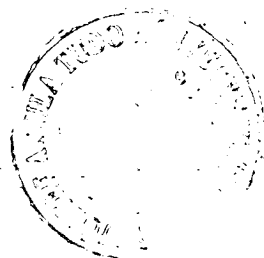
Professzor Elvtárs!

Mellékelve Horváth Gyula: Az idegen tőke megnövekedett szerepe és...
feladata a brazil katonai kormányok expanziós gazdaságpolitikájában..

című doktori értekezését tisztelettel felkérem, hogy azt megbírálni
szíveskedjék. Legyen szabad Professzor Elvtárs szíves figyelmét fel-
hívnom tanácsülésünk ama határozatára, amely a bírálat elkészítésének
és benyújtásának legkésőbbi határidejét a kézhezvételtől számított
harmadik hónap utolsó napjában állapította meg.

A mellékelte értekezést a bírálat elkészítése után szíveskedjék átadni
tanszéke könyvtárosának leltárba vétel és a könyvtárban való elhelye-
zése céljából.

Szeged, 1975. ápr. 21.

.....
dékán

A kiadmány hiteles:

.....
előadó

Kapták: Dr. Nagy Lajos professzor
Dr. Krajko Gyula professzor társbíró
tanszéki könyvtáros